

Regeringens proposition till Riksdagen om godkännande av Kyotoprotokollet till Förenta Nationernas ramkonvention om klimatförändring och med förslag till lag om ikraftsättande av de bestämmelser i protokollet som hör till området för lagstiftningen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att riksdagen skall godkänna Kyotoprotokollet till Förenta Nationernas ramkonvention om klimatförändring, vilket ingicks i Kyoto i Japan i december 1997.

Syftet med Kyotoprotokollet är att komma överens om de utsläppsminskningar och de förfaranden som skall användas av parterna under första skedet då de söker uppnå det slutmål som uttrycks i Förenta Nationernas ramkonvention om klimatförändring, dvs. att stabilisera koncentrationen av växthusgaser i atmosfären på en sådan nivå att farlig antropogen störning i klimatsystemet förhindras. I Kyotoprotokollet fastställs för industriländerna bindande samt tidsmässigt och kvantifierat exakta åtaganden för att minska utsläppen i fråga om sex växthusgaser eller grupper av växthusgaser. I protokollet fastställs hur dessa åtaganden skall genomföras, bl.a. de s.k. Kyotomekanismerna.

I propositionen föreslås också att Finland tillsammans med Europeiska gemenskapen och dess övriga medlemsstater skall inge en anmälan om bördefördelningen enligt artikel 4 i samband med ratificeringen av protokollet. Anmälan bygger på ett beslut av Europeiska unionens råd, genom vilket Kyotopro-

kollet antagits för Europeiska gemenskapens del och genom vilket bördefördelningen mellan gemenskapen och medlemsländerna angående åtagandet att minska utsläppen fastställts. Enligt beslutet skall Europeiska gemenskapen och medlemsstaterna vidta nödvändiga åtgärder för att ratifikationsinstrumenten skall kunna deponeras samtidigt och om möjligt senast i början av juni 2002. Enligt den överenskomna bördefördelningen får Finlands årliga utsläpp av växthusgaser under den första åtagandeperioden 2008–2012 i genomsnitt uppgå till högst samma nivå som under 1990.

I propositionen ingår ett lagförslag om sätande i kraft av de bestämmelser i protokollet som hör till området för lagstiftningen.

Det internationella ikraftträdandet av protokollet förutsätter att protokollet har ratificerats av minst 55 parter, däribland parter i bilaga I till klimatkonventionen vilka tillsammans svarade för minst 55 % av de i bilaga I upptagna parternas totala koldioxidutsläpp 1990. Den föreslagna lagen avses träda i kraft samtidigt som protokollet träder i kraft för Finlands del. Tidpunkten för ikraftträdandet skall fastställas i en förordning av republikens president.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLLSFÖRTECKNING.....	2
ALLMÄN MOTIVERING.....	4
1. Inledning.....	4
2. Nuläge och bedömning av nuläget.....	6
2.1. Antropogen klimatförändring och stävande av den.....	6
2.2. Estimerade konsekvenser i Finland.....	7
2.3. Internationell rätt.....	8
2.4. EU:s klimatpolitik.....	10
2.4.1 Gemensamma och samordnade åtgärder inom gemenskapen.....	10
2.4.2 Kommissionens meddelanden och det europeiska klimatförändringsprogrammet.....	11
2.4.3 Förslaget till direktiv om handel med utsläppsrätter	12
2.5. EG:s och medlemsstaternas gemensamma utsläppsminskningssåtagande..	13
2.5.1 Bördefördelningen mellan EG och medlemsstaterna samt ratificeringen..	13
2.5.2 EG:s och medlemsstaternas ansvar för det gemensamma utsläppsminskningssåtagandet	14
2.6. Bedömning av nuläget	16
2.6.1 Växthusgasutsläppens utveckling och finska åtgärder som minskat dem..	16
2.6.2 Styrmedel enligt den nationella klimatstrategin	17
2.6.2.1 Utvecklande av tekniken.....	17
2.6.2.2 Beskattning	18
2.6.2.3 Stöd	18
2.6.2.4 Avtal.....	18
2.6.2.5 Förbrukning och produktion av energi.....	18
2.6.2.6 Trafiken.....	19
2.6.2.7 Samhällen, byggnader och byggande	19
2.6.2.8 Avfallshanteringen	19
2.6.2.9 Skogsbruket	20
2.6.2.10 Jordbruket	20
2.6.2.11 Information, rågivning och utbildning.....	20
2.6.2.12 Åtgärdernas effekter på utsläppen av växthusgaser	21
2.6.3 Möjligheter som de flexibla Kyotomekanismerna erbjuder	21
2.6.4 Tillämpningen av Kyotoprotokollet.....	22
3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen	22
4. Propositionens verkningar	23
4.1. Ekonomiska verkningar	23
4.1.1 Statsekonomin	23
4.1.2 Samhällsekonomin.....	23
4.1.3 De flexibla mekanismernas ekonomiska verkningar	25
4.1.4 Finansiering till utvecklingsländerna	25

4.2.	Verkningar för företagen	26
4.3.	Verkningar i fråga om organisation och personal.....	27
4.4.	Miljökonsekvenser.....	28
4.4.1	Verkningar för koncentrationen av växthusgaser i atmosfären.....	28
4.4.2	Verkningar för miljön i Finland.....	29
5.	Beredningen av propositionen	29
5.1.	Kyotoprotokollets förhandlingsprocess och förhandlingsresultatet	29
5.2.	Den klimatpolitiska redogörelsen och tidigare utredningar	31
5.3.	Beredningen av propositionen i Finland.....	31
DETALJMOTIVERING.....		33
1.	Kyotoprotokollet till Förenta Nationernas ramkonvention om klimatförändring .	33
2.	Lagförslag	51
	Lag om ikraftträdande av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i Kyotoprotokollet till Förenta Nationernas ramkonvention om klimatförändring.....	51
3.	Ikraftträdande.....	51
4.	Behovet av riksdagens samtycke och behandlingsordning	51
LAGFÖRSLAG		56
BILAGA 1.....		57
BILAGA 2.....		88

ALLMÄN MOTIVERING

1. Inledning

Förenta Nationernas ramkonvention om klimatförändring (FördrS 61/1994, ändrad FördrS 82/1998), i det följande klimatkonventionen, trädde internationellt i kraft 1994. Kyotoprotokollet till Förenta Nationernas ramkonvention om klimatförändring, i det följande Kyotoprotokollet, antogs av klimatkonventionens tredje partskonferens (COP 3) i Kyoto i Japan den 11 december 1997. Protokollet har undertecknats av 83 stater och av Europeiska gemenskapen. Vid tidpunkten för avlåtandet av denna proposition har 49 stater antingen ratificerat eller anslutit sig till protokollet. Av de länder som ratificerat protokollet är Tjeckien och Rumänien industriländer enligt bilaga I till klimatkonventionen.

Kyotoprotokollet gäller sex växthusgaser eller grupper av växthusgaser: koldioxid (CO₂) metan (CH₄), dikväveoxid (N₂O), fluorkolväten (HFC), perfluorkolväten (PFC) och svavelhexafluorid (SF₆). Dessa gaser härrör framför allt från energiproduktion och energianvändning, användning av produkter inom vissa industribranscher och industriprocesser, användning av lösningsmedel, jordbruk, behandling och deponering av avfall samt förändringar i markanvändningen. I begränsad omfattning gäller protokollet också sänkor och reservoarer för växthusgaser, främst koldioxid. I protokollet fastställs också hur åtagandena i regel skall genomföras, inbegripet de s.k. Kyotomekanismerna, såsom projekten för ”gemensamt genomförande” (Joint Implementation, JI), den s.k. mekanismen för ren utveckling (Clean Development Mechanism, CDM) och handeln med utsläppsrätter (Emissions Trading, ET). I praktiken innebär mekanismerna ett slags handel mellan staterna eller företagen om utsläppsenheter. Meningen är att främja att utsläppsminskningensåtagandena enligt Kyotoprotokollet uppnås på ett så kostnadseffektivt sätt som möjligt.

I protokollet fastställs bindande utsläppsminskningensåtagandena för industriländerna och dessa åtagandena definieras exakt i fråga om såväl tid som kvantitet. Vid uppfyllandet av dessa åtagandena beaktas både de utsläpps-

källor som anges i protokollet och verkan av de s.k. sänkor som binder växthusgaser. I bilaga B till protokollet har för varje industriland som upptagits i bilaga I i klimatkonventionen fastställts ett utsläppstak i procent i förhållande till utsläppen 1990. Detta tak får ländernas genomsnittliga årliga utsläpp inte överskrida under den första åtagandeperioden, dvs. åren 2008–2012. De fastställda utsläppstaken betyder att de sammanlagda utsläppen i de i bilaga B angivna industriländerna kommer att ligga drygt 5 % under utsläppsnivån 1990 under den första perioden. I dagens läge ser det ut som att USA inte kommer att ratificera Kyotoprotokollet, vilket betyder att verkan av de amerikanska utsläppen på industriländernas utsläppsminskningar sannolikt kommer att reduceras på motsvarande sätt.

Minskningensåtagandena är olika stora för de olika industriländerna. Europeiska gemenskapen (EG), medlemsländerna i Europeiska unionen (EU), de baltiska länderna och de flesta andra länderna under övergång till marknadsekonomi har det strängaste utsläppsminskningensåtagandet. Under den första åtagandeperioden skall utsläppen av växthusgaser i dessa länder utgöra i genomsnitt högst 92 % av utsläppen 1990. För USA är åtagandet i snitt högst 93 % och för Japan, Kanada, Polen och Ungern är det i snitt 94 %. Ukraina, Nya Zeeland och Ryssland skall hålla sina utsläpp på 1990 års nivå. Australien, Island och Norge får öka sina utsläpp något.

I protokollet anges inga kvantifierade minskningensåtaganden för utvecklingsländerna. Detta är ett uttryck för den princip om ”gemensamt men differentierat ansvar” som ingår i klimatkonventionen. Enligt denna princip gäller särskilda åtaganden för industriländerna i konventionsbilaga I att axla en ledande ställning i arbetet med att stävja klimatförändringen. Eftersom utsläppen dock kommer att öka kännbart i utvecklingsländerna i framtiden, kommer de globala utsläppen att fortsätta att öka även om industriländerna i bilaga B kan uppfylla de kvantifierade minskningensåtagandena som uppställs för dem i Kyotoprotokollet och USA under de

kommande åren kan reducera ökningen av sina utsläpp genom sin nationella klimatpolitik, vilket USA meddelade som mål i början av 2002.

Enligt protokollet kan en eller flera industriländer sinsemellan komma överens om gemensamt uppfyllande av sina utsläppsåtaganden under förutsättning att det i protokollet fastställda totala utsläppstaket för dessa länder inte överskrids. En sådan överenskommelse om s.k. bördefördelning kräver inte godkännande av de andra parterna i Kyotoprotokollet, men de villkor som parterna kommit överens om för fördelningen av utsläppsåtagandena skall meddelas klimatkonventionens sekretariat senast i samband med deponeringen av protokollet. Efter detta är parterna i bördefördelningsöverenskommelsen ansvariga för det nya utsläppsåtagandet. En särskild bestämmelse gäller dessutom EG och dess medlemsländer. Varje medlemsstat ansvarar var för sig och tillsammans med gemenskapen för sin utsläppsmängd enligt bördefördelningen om man inte lyckas uppfylla det sammanlagda utsläppsåtagandet.

I förhandlingarna om Kyotoprotokollet utgick EU från att det är ändamålsenligt att internt besluta om varje medlemsstats kvantifierade utsläppsminskingsåtagande. Därför differentierades inte utsläppsminskingsåtagandet för EU-staterna i samband med förhandlingarna om protokollet, utan samma minskningsåtagande om 8 % antecknades för dem alla i protokollsbilaga B. EU-staterna har därför sedermera beslutat använda sig av möjligheten att göra sin egen bördefördelning och omfördela sagda protokollsenliga reduktionsåtaganden på nytt. Överenskommelsen om den interna bördefördelningen mellan gemenskapen och dess medlemsstater inskrevs i de slutsatser som rådet antog den 16 och 17 juni 1998. Rådet uppnådde politiskt samförstånd om ratifikationsbeslutet den 4 mars 2002. Enligt bördefördelningen får Finlands årliga utsläpp av växthusgaser sålunda uppgå till i snitt högst samma nivåer som 1990 under den första åtagandeperioden 2008–2012.

Våren 1999 tillsatte statsrådet en ministerarbetsgrupp för att utarbeta en nationell plan för det finska genomförandet av de åtaganden som följer av Kyotoprotokollet och ge-

menskapens interna bördefördelning. Arbetet resulterade i en redogörelse om en nationell klimatstrategi (SRR 1/2001 rd), i det följande den nationella klimatstrategin, vilken statsrådet ingav till riksdagen den 27 mars 2001. Den nationella klimatstrategin innehåller de linjedragningar, mål och åtgärder som regeringen anser att behövs för att genomföra Finlands nationella åtagande. De viktiga linjedragningarna i den nationella strategin gäller utvidgning av energisparprogrammet, genomförande av handlingsplanen för förnybara energikällor, kraftig begränsning av ökningen av stenkolsförbrukningen genom antingen ökad naturgasförbrukning eller utbyggd kärnkraft eller genom en kombination av dessa åtgärder. Dessutom bör de utsläppsreducerande åtgärderna utsträckas även till transportsektorn, byggnadssektorn och samhällsplaneringen samt till jord- och skogsbrukssektorn och avfallshanteringen. Riksdagen gav sitt svar angående redogörelsen i en skrivelse av den 19 juni 2001 (RSk 17/2001 rd).

Närmare bestämmelser om genomförandet av flera av åtagandena i Kyotoprotokollet kommer att meddelas genom beslut av protokollets partsmöte. Efter långa förhandlingar kunde den sjunde konferensen med parterna i klimatkonventionen (COP 7) enas om rekommendationer angående verkställighetsregler till Kyotoprotokollet i Marrakech i oktober-november 2001. Reglerna gäller bl.a. Kyotomekanismerna, sänkor, tillsynen över efterlevnaden av bestämmelserna i protokollet samt rapportering och övervakning. Partskonferensen rekommenderade att reglerna skall antas av Kyotoprotokollets partsmöte som alltså skall godkänna besluten efter det att Kyotoprotokollet har trätt i kraft. I Marrakech fastställdes också förhandlingsresultaten om finansiering och annat stöd för klimatåtgärder i utvecklingsländerna.

Resultaten som uppnåddes vid den sjunde partskonferensen har ansetts vara betydelsefulla, eftersom de möjliggjorde ratificering av protokollet också i industriländerna. De antagna verkställighetsreglerna ger parterna flexibla möjligheter att välja sina genomförandeåtgärder enligt de nationella utgångspunkterna. För Finland är det viktigt att de antagna definitionerna och inventeringsreg-

lerna för kolsänkorna är förenliga med praxis inom finsk skogsvård. Meningen är att parterna i Kyotoprotokollet senare skall anta klimatpolitiska mål för följande åtagandeperioder. Genom allt intensivare internationell samverkan under kommande decennier försöker man sålunda undvika farliga störningar inom klimatsystemet.

Enligt de slutsatser som EU-rådet antog den 7 juni 2001 har EU som mål att ratificera Kyotoprotokollet så att det kan träda i kraft 2002. I rådets slutsatser den 16 och 17 juni 2001 påpekas det att gemenskapen och medlemsstaterna beslutsamt svarar för sina åtaganden i Kyotoprotokollet. I rådets slutsatser den 29 oktober 2001 poängteras igen gemenskapens och medlemsstaternas beslutsamhet i fråga om ratificeringen, med målet att Kyotoprotokollet skall kunna träda i kraft före Förenta Nationernas världstoppmöte om hållbar utveckling (WSSD), som hålls i Johannesburg den 26.8–4.9.2002. Rådet uppnådde politiskt samförstånd den 4 mars 2002 om EG-kommissionens förslag av den 23 oktober 2001 till rådets beslut om godkännande, på EG:s vägnar, av Kyotoprotokollet till FN:s ramkonvention om klimatförändring, och gemensamt uppfyllande av åtaganden inom ramen för detta (KOM (2001) 579 slutlig). Beslutet innehåller bördefördelningen mellan gemenskapen och dess medlemsstater. Riksdagen har informerats om kommissionens förslag den 23 november 2001 genom statsrådets skrivelse U 81/2001.

I Finland hör bestämmelserna i protokollet nära samman med åtminstone skattelagstiftningen, miljölagstiftningen, lagstiftningen om ekonomiskt stöd, avfallslagstiftningen, lagstiftningen om energieffektivitet, lagstiftningen om skogsanvändning samt lagstiftningen om markanvändning och byggande. I denna proposition föreslås inte ändring eller precisering av de rättsliga medel som ingår i gällande lagstiftning, eftersom protokollet inte i sig medför något omedelbart behov av ändringar av gällande finsk lagstiftning. Tillämpningen av protokollet kommer att preciseras efterhand genom beslut av Kyotoprotokollets partsmöte och delvis också genom interna EG-åtgärder som t.ex. reglering av utsläppshandeln. Genomförandet och eventuell precisering av den nationella klimatstrategin

för uppfyllande av åtagandena i protokollet liksom organiseringen inom statsförvaltningen för genomförandet av Kyotoprotokollet kommer dock att medföra behov av lagstiftningsändringar i ett senare skede.

2. Nuläge och bedömning av nuläget

2.1. Antropogen klimatförändring och stävande av den

FN:s mellanstatliga klimatpanel (IPCC) har lagt fram sin tredje breda utvärderingsrapport 2001. Enligt den har det påvisats att klimatet på jorden förändrats såväl globalt som regionalt efter den förindustriella tiden. Vissa av förändringarna hör till de naturliga växlingarna i klimatsystemet medan en del är framkallade av människan. Det finns nya och allt mer vederhäftiga bevis på att en stor del av klimatuppvärmningen under de fem senaste decennierna har förorsakats av mänsklig verksamhet som ökar koncentrationen av växthusgaser i atmosfären.

Det är mycket sannolikt att 1990-talet var det varmaste decenniet och 1998 det varmaste året under den tidsperiod som varit föremål för väderobservationer, dvs. åren 1861–2000. Medeltemperaturen på jorden har stigit med $0,6 \pm 0,2^\circ\text{C}$ på 1900-talet. Temperaturförändringarna har varit olika i olika regioner. Under 1990-talet har en ökning av regnmängden observerats på det norra halvklotet. Under samma tidsperiod har däremot torkan blivit allt vanligare i söder. De regionala klimatförändringarna har redan påverkat den organiska och den oorganiska naturen på många sätt och eventuellt också människans sociala och ekonomiska förhållanden.

Enligt IPCC:s scenarier för utsläpp av växthusgaser kommer koldioxidhalterna att öka med 75–350 % fram till 2100 jämfört med den förindustriella nivån, dvs. från 280 ppm¹ till 490–1260 ppm². Prognosgaffeln kommer sig av olika antaganden som hör samman med mänsklig verksamhet, t.ex. befolkningsökning, teknologiutveckling, socia-

¹ ppm=parts per million, miljondelar

² i dag uppgår koldioxidkoncentrationen till 370 ppm

la och ekonomiska faktorer och osäkerhetsfaktorer i atmosfärens och jordens ekosystem och samverkan mellan dem. Enligt olika klimatmodeller och växthusscenarier blir medeltemperaturstegringen på jorden 1,4–5,8 grader under perioden 1990–2100. Prognosen har stigit och gaffeln har blivit större jämfört med IPCC:s studie 1995. Detta beror främst på att man i scenariot bedömt att utsläppen av svaveldioxid är mindre än tidigare.

Man har gjort bedömningen att klimatförändringarna på 2000-talet kommer att ha såväl nyttiga som skadliga följder. Ju större och snabbare förändringar, desto större plats får de skadliga verkningarna. De skadliga klimatförändringarna fokuserar starkast på utvecklingsländerna samt framför allt på den fattiga delen av befolkningen. Genom anpassning kan skadorna av klimatförändringen minskas och ofta går det att producera indirekta nyttiga bieffekter, men det är inte möjligt att förhindra alla skador.

Tröghet är ett drag i samverkan mellan klimat, natur och människa. Om halterna av växthusgaser i atmosfären stabiliserades, skulle jordens medeltemperatur ändå fortsätta att stiga med några tiondedels grader per decennium under åtminstone hundra års tid. Man räknar med att havsytan fortsätter att stiga under flera hundra år. Vissa förändringar kan vara oåterkalleliga om inte styrkan och snabbheten hos klimatförändringarna begränsas så att de blir mindre än tröskelvärdena för fenomenen i fråga. För många fenomen är tröskelvärdena rätt dåligt kända. På grund av trögheten och osäkerheten i klimatet, naturen och de socio-ekonomiska systemen måste försiktighetsprincipen beaktas då handlingsplaner görs upp för att förhindra farlig klimatförändring och då mål eller tidsplaner anges för arbetet.

IPCC påpekar att utsläppsreduktionsteknologin beträffande växthusgaser har utvecklats avsevärt under de senaste åren. Det föreligger dock flera, t.ex. tekniska, ekonomiska, politiska och institutionella hinder för ett ibruktage av de olika metoderna för minskning av utsläpp. Dessa hinder försvårar ett tekniskt-ekonomiskt och socialt utnyttjande av de olika alternativen. Enligt IPCC bedömning effektiviserar nationella klimatpoli-

tiska åtgärder av att åtgärderna för utsläppsreduktion planeras och genomförs som breda program som innehåller flera olika styrmedel. Den internationella utsläppshandeln kommer att minska kostnaderna för dessa reduktionsåtgärder.

Klimatkonventionens syfte är att förhindra farlig antropogen störning i klimatsystemet. Detta mål kunde definieras t.ex. som ett högsta värde för koncentrationen av växthusgaser i atmosfären, ett värde som man inte vill överskrida. I vissa analyser använder sig IPCC av dylika metoder med stabilisering av halterna. IPCC bedömer att ju lägre koncentrationer som tillåts, desto mindre blir riskerna för naturen vid överskridning av tröskelvärdena för temperaturen. Tills vidare finns inga heltäckande, kvantifierade bedömningar att tillgå om nytta och skada av stabiliseringsnivåerna, även om framsteg har gjorts i fråga om den kvalitativa bedömningen av verkningarna av klimatförändring. När lägre stabiliseringsnivåer eftersträvas ökar kostnaderna för minskningen av växthusgaser.

Enligt IPCC förutsätts det att ny energiteknologi utvecklas och tas i bruk om avsevärt mindre utsläppsmängder skall kunna uppnås. Analyserna i den tredje utvärderingsrapporten pekar på att den inbördes rangordningen mellan olika energikällor kommer att förändras och på att nya energikällor kommer att tas i bruk i allt högre grad under detta sekel. Valet av energikällor och därmed sammanhängande teknik och investeringar är av central betydelse för stabiliseringen av koncentrationen av växthusgaser i atmosfären. Stabiliseringsnivån och kostnaderna avgörs av val av tidpunkt och av de energikällor och energitekniker som är i användning vid tidpunkten i fråga. Att dämpa klimatförändringen är en del av den breda utmaning som hållbar utveckling representerar. De klimatpolitiska åtgärderna effektiviserar då de kopplas till systematiska nationella och regionala strategier för hållbar utveckling. Anpassningen kompletterar utsläppsreduktionsåtgärderna genom att vara ett kostnadseffektivt alternativ för att minska klimatriskerna.

2.2. Estimerade konsekvenser i Finland

I forskningsprogrammet SILMU (1990–

1995) modellerades den årliga medeltemperaturhöjningen i Finland till 2,5 °C (medelscenario) med en osäkerhetsgaffel på 0,6 – 3,6 °C fram till 2050. Siffrorna fram till 2100 beräknades till 4,4 °C (medelscenario) med osäkerhetsgaffeln 1,1–6,6 °C. Modelleringsresultaten är likartade i det svenska forskningsprogrammet SWECLIM som omfattar hela norra Europa. Om hundra år är vintrarna 4–5 °C och somrarna 2–3 °C varmare än i dag. Enligt modelleringen verkar nederbörden öka med 20–30 %. Den höjda temperaturen och de ökade nederbörds mängderna leder tillsammans till att snötäcket minskar och ligger kvar under kortare perioder. Dessutom ökar avdunstningen, men trots detta ökar också avrinningen med 20–40 %, mest i norr. Vintrarna kommer att bli mildare och det blir allt sällsyntare med ett snötäcke som täcker hela landet.

Risken för översvämningar vintertid kommer att öka och avrinningen från de snöfria åkrarna ökar urlakningen av näringsämnen. Däremot räknar man med att våröversvämningarna skall minska. Man antar att de stora fjärdarna i de sydfinska sjöarna kommer att vara isfria också vintertid i slutet av århundradet. Isvintern i Östersjön beräknas bli ca en månad kortare än de nuvarande 5–7 månaderna och istäcket kommer att bli 20–30 cm tunnare. I slutet av århundradet kommer endast Bottenviken att frysa till regelbundet. Man räknar med att kvävebelastningen i Östersjön kommer att öka till följd av den större avrinningen vintertid.

Klimatförändringen påverkar de organiska systemen i naturen, men i dessa konsekvensbedömningar måste man också beakta förändringar som är oberoende av klimatet och den osäkerhet som vidlåder dessa förändringar, bl.a. förändringar som sker i kampen mellan arter. De siffror som anges i det följande bygger på de medelscenarier som presenterades ovan. Den kalkylerade växtperioden (period > +5 °C) blir 3–4 veckor längre fram till 2050 (osäkerhetsgaffel i södra Finland 1–7 veckor, i norra Finland 1–5 veckor), vilket ger bättre odlingsmöjligheter i de nordliga områdena och innebär förändringar i fråga om odlade växtsorter och växtarter. Den förlängda växtperioden påverkar även skogarna positivt. Sambandet mellan det varma-

re klimatet, å ena sidan, och trädens vattentillgång och vattenanvändning samt skogarnas förnyelse, å andra sidan, är dock inte rätlinjigt. Man antar att virkesmängden kommer att öka, vilket till en del beror på att klimatet blir varmare. Den största skogstillväxten beräknas ske i landets norra delar. Man tror att björken kommer att bli allmännare i södra Finland på bekostnad av barrträden. Riskerna för skogsskador ökar t.ex. till följd av stormar och skadedjur. Dessutom kan den nordliga faunan retardera och arter kan försvinna, även om andelen sydliga arter kanske ökar samtidigt.

2.3. Internationell rätt

Den mellanstatliga klimatpanelen publicerade en rapport 1990 om antropogena utsläpp av växthusgaser och klimatförändring. Rapporten ledde till att FN:s generalförsamling beslutade tillsätta en mellanstatlig kommitté 1990 för att förhandla fram en ramkonvention om klimatförändring. Klimatkonventionen antogs i New York den 9 maj 1992 och den öppnades för undertecknande vid konferensen för miljö och utveckling i Rio de Janeiro.

Bakom klimatkonventionen ligger allmänna utvecklingstrender som är förknippade med miljökonventionerna. Den hållbara utvecklingen och regleringen genom ramkonventioner har varit särskilt betydelsefulla. FN:s världskommission, den s.k. Brundtlandkommissionen, gjorde begreppet hållbar utveckling till det centrala målet för den internationella miljö- och utvecklingspolitiken i sitt betänkande 1987. Enligt Brundtlandkommissionen har den hållbara utvecklingen tre dimensioner: den miljömässiga, den ekonomiska och den sociala. Under Riokonferensen undertecknades sålunda inte bara klimatkonventionen utan också deklarationen om miljö och utveckling, handlingsprogrammet för hållbar utveckling Agenda 21 och skogsprinciperna. Dessa dokument innehöll principen om globalt genomförande av hållbar utveckling. Som en del av denna helhet öppnades i Rio också konventionen om biologisk mångfald (FördrS 78/1994) för undertecknande. FN-konventionen för bekämpning av ökenspridning i de länder som drab-

bas av allvarlig torka och/eller ökenspridning, särskilt i Afrika (FördrS 1/1997), som bygger på principerna i Agenda 21, öppnades för undertecknande 1994.

Efter Riokonferensen har flera internationella organisationer, t.ex. Världshandelsorganisationen (WTO), Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) och Europeiska unionen (EU) fastställt främjandet av hållbar utveckling som ett av sina mål. Inom EU har detta inskrivits i artikel 2 i såväl EU-fördraget som EG-fördraget. Även om principen om hållbar utveckling inte i sig ingår i miljöbestämmelserna i EG-fördraget, är det klart att enligt mainstreaming-principen i artikel 6 i EG-fördraget skall miljöskyddskraven inskrivas i gemenskapspolitiken enligt artikel 3 och tas med i definitionerna och genomförandet av åtgärderna, särskilt i syfte att främja hållbar utveckling. Enligt artikel 37 i EU-stadgan om de grundläggande rättigheterna skall dessutom en hög nivå i fråga om miljöskydd och förbättring av miljöns kvalitet integreras i unionens politik och tryggas i enlighet med principen om hållbar utveckling. Integrationsstrategier har utarbetats eller är under arbete inom samtliga viktiga delområden av gemenskapspolitiken. Med hänsyn till den hållbara utvecklingen är bemästrandet av klimatförändringen en central utmaning. Många åtgärder som strävar efter att främja hållbar utveckling påverkar också mängden av växthusgaser. I praktiken innehåller därför integrationsstrategierna och arbetet på EU:s klimatprogram samt programmen för olika politikområden åtgärder som stöder varandra. Kommissionen har även lagt fram en grönbok 2000 "Mot en europeisk strategi för trygg energiförsörjning" (KOM (2000/769)) där de utmaningar som klimatförändringen ställer på energiförsörjningen i Europa används som referensram. Målet är en konsekvent politik för att främja hållbar utveckling så att detta samtidigt stärker leveranssäkerheten och kampen mot klimatförändring.

Klimatkonventionen och Kyotoprotokollet avspeglar den reglering genom ramkonventioner som används i större omfattning också i det internationella miljösamarbetet. För att förebygga många miljöproblem har man först ingått ett ramavtal som senare har preciserats

med detaljerade protokoll. Vid tidpunkten för ramavtalet har man ännu inte kunnat nå en överenskommelse om detaljerade utsläppsminskningar eller om andra åtgärder på grund av t.ex. avsaknaden av uppgifter. Tack vare det arbete som gjorts i samband med ramavtalen har man sedan senare kunnat komma överens om detaljerade åtgärder. Fortsatta förhandlingar har förts vid partsmöten och i biträdande organ.

Som exempel på reglering genom ramavtal kan man hänvisa till 1979 års konvention om långväga gränsöverskridande luftföroreningar (FördrS 15/1983) och de protokoll om reduktion av svavel, kväveoxider, flyktiga organiska föreningar, tungmetaller, bestående organiska föreningar och ammoniak som har gjorts med stöd av den. Reglering genom ramavtal har också använts för att skydda ozonskiktet. Först ingicks Wienkonventionen för skydd av ozonskiktet (FördrS 51/1988) år 1985. Inom ramen för Wienkonventionen antog man sedan 1987 Montrealprotokollet om ämnen som bryter ned ozonskiktet (FördrS 65-66/1988). Montrealprotokollet har sedermera ändrats många gånger för att godkänna nya begränsningar och andra åtgärder (FördrS 21/1991, FördrS 50/1992, FördrS 67-68/1992, FördrS 63/1993, FördrS 45/1994, FördrS 64/1999, FördrS 55/2000 och FördrS 14/2002). Wienkonventionen och Montrealprotokollet gäller växthusgaserna klorfluorkolföreningar, s.k. CFCs, vilka inte innefattats i tillämpningsområdet för Kyotoprotokollet och klimatkonventionen.

Klimatkonventionen trädde i kraft internationellt den 21 mars 1994. För Finlands del trädde konventionen i kraft den 1 augusti 1994. Vid utgången av 2001 hade konventionen ratificerats av 186 stater, bland dem Finland, samtliga nuvarande EU-länder och Europeiska gemenskapen. Klimatkonventionens syfte är att atmosfärens koncentration av växthusgaser skall stabiliseras på en nivå som förhindrar farlig antropogen störning i klimatsystemet. Varje part skall inom sitt territorium inventera utsläppen av växthusgaser och upptagen i sänkor samt utarbeta och verkställa nationella program för att stävja klimatförändringen och för en anpassning till förändringarna. Dessutom skall de andra parterna informeras om dessa åtgärder via sekre-

tariatet.

De industriländer som är parter i klimatkonventionen (de s.k. bilaga I-länderna eller annex I-länderna) och Europeiska gemenskapen förbinder sig att vidta åtgärder som mildrar klimatförändringen genom att begränsa mängden antropogena utsläpp av växthusgaser. Under det första skedet har parterna som mål att bilaga I-ländernas utsläpp skall återgå till 1990 års nivå. Åtgärderna kan beakta ländernas särdrag och möjligheter att begränsa utsläpp. Nationella program och åtgärder som avser utsläppsbegränsning skall rapporteras med bestämda intervaller. Samtidigt skall resultatet av de nationella utsläppsinventeringarna rapporteras. Alla parter kan samverka för att ta fram, tillämpa och sprida sådana tekniker, metoder och rutiner som minskar antropogena utsläpp av växthusgaser. Industriländerna kan dessutom genomföra gemensamma program och åtgärder för att uppfylla sina förpliktelser.

I klimatkonventionen förbinder sig bilaga I-länderna och EG att tillse tillräckligt och förutsebart nytt medelsflöde till utvecklingsländerna för att finansiera deras klimatpolitiska verksamhet. De förbinder sig också att vidta alla genomförbara åtgärder för att främja, underlätta och finansiera, om lämpligt, överföring av eller tillgång till miljömässigt sunda teknologier och kunnande till utvecklingsländerna. De förbinder sig också att stödja utvecklingen och förbättringen av utvecklingsländernas inhemska kapaciteter och teknologier. Sårbara utvecklingsländer och de minst utvecklade utvecklingsländerna förbinder sig parterna att stödja i deras anpassning till klimatförändring. Enligt konventionen är utvecklingsländernas deltagande i den internationella klimatpolitiken anhängigt av hur effektivt industriländerna genomför sina åtaganden beträffande finansiella resurser och teknologioverföring.

2.4. EU:s klimatpolitik

2.4.1 Gemensamma och samordnade åtgärder inom gemenskapen

Europeiska gemenskapen och samtliga EU-länder är parter i klimatkonventionen. Dessutom har de alla undertecknat Kyotoprotokollet.

kollet.

Klimatkonventionen förutsätter ett genomförande av nationella och regionala program med praktiska åtgärder för minskning av utsläpp. I praktiken har EG utarbetat och successivt genomfört gemensamma och samordnade åtgärder inom gemenskapen (common and co-ordinated policies and measures, CCPM) inom många sektorer på 1990-talet, t.ex. forskning, energi, avfallshantering och transport. En del av åtgärderna kan planeras och genomföras nationellt, men många åtgärder förutsätter EG-lagstiftningen, antingen direkt eller indirekt, och måste sålunda beslutas på gemenskapsplanet.

Medlemsstaterna och EG ansvarar gemensamt och var för sig för genomförandet av utsläppsminskningarna enligt Kyotoprotokollet, eftersom EG beslutat att använda sig av möjligheten i artikel 4 om gemensamt uppfyllande av åtagandena. Enligt artikel 24.2 i Kyotoprotokollet beslutar en organisation för regional ekonomisk integrering och dess medlemsstater om sin inbördes ansvarsfördelning med hänsyn till åtagandena enligt Kyotoprotokollet. Genom de gemensamma och samordnade åtgärderna vill man försäkra sig om att utsläppsminskningens åtagandet uppfylls. Omfattningen av åtgärderna på det nationella planet och gemenskapsplanet och deras inbördes förhållande varierar enligt sektor.

Efter undertecknandet av Kyotoprotokollet har EG genomfört många åtgärder som minskar utsläppen av växthusgaser. I EU:s ramprogram 1998–2002 för energisektorn och särskilt i SAVE-programmet som ingår i detta har man utvecklat åtgärder som gäller energieffektivitet och energibesparing. Till ramprogrammet hör också ALTENER-programmet för att främja användningen av förnybara energikällor. Lagstiftningen om avfallshantering och konsumentupplysning har också påverkat utsläppsmängderna. Dessutom har EG ingått frivilliga avtal med bilproducentorganisationerna om reducering av utsläppen i nya bilar.

Enligt kommissionens bedömning kommer EU:s utsläpp dock, trots de vidtagna åtgärderna, att öka med 1 % från basåret 1990 till 2010. För att uppnå minskningsåtagandet om 8 % i Kyotoprotokollet måste gemenskapen

med hänsyn till denna utveckling minska utsläppen med ca 300 milj. ton koldioxid. Därför har rådet i flera slutsatser påskyndat arbetet med kommissionens klimatpolitiska åtgärder. Dessutom har många EU-stater utarbetat nationella klimatstrategier eller håller på med detta arbete.

Kommissionen har inlett ett klimatpolitiskt arbete som omfattar samtliga viktiga sektorer. Syftet är att utveckla gemenskapens interna strategier. Resultatet av detta arbete som avancerar stegvis har behandlats i kommissionens meddelande som kommenteras under punkt 2.4.2.

EU:s klimatpolitik förstärks av arbetet i samband med genomförandet av Amsterdamfördraget. Detta arbete syftar till att integrera miljöaspekter i all gemenskapspolitik. Därför har man i rådet (t.ex. energi, transport, jordbruk, industri, ECOFIN, inre marknaden och biståndsfrågor) utarbetat strategier eller håller på med detta arbete. I den EU-strategi för hållbar utveckling som antogs av Europeiska rådet i Göteborg den 15 och 16 juni 2001 och i EU:s sjätte miljöprogram som är under arbete prioriteras klimatfrågorna.

I gällande gemenskapslagstiftning avser rådets beslut om en övervakningsmekanism för utsläpp av växthusgaser inom gemenskapen (1993/93/389/EEG, ändrat 1999/296/EG) att etablera en övervakningsmekanism för att övervaka utvecklingen och genomförandet av utsläpp av växthusgaser inom unionen. Med stöd av beslutet skall EU-staterna årligen till kommissionen rapportera de utsläppsmängder som också rapporteras till klimatkonventionens sekretariat. Kommissionen har meddelat att den arbetar med ändringar av beslutet om övervakningsmekanismen för att beslutet skall överensstämma med kraven i Kyotoprotokollet.

EU-staterna rapporterar årligen till kommissionen om de åtgärder som de vidtagit för att minska utsläppen samt om strategier och framtida utsläppsscenarier. Kommissionen behöver detaljerad information för planeringen och genomförandet av åtgärder på gemenskapsnivå. Som part i klimatkonventionen och som blivande part i Kyotoprotokollet måste EG också själv göra motsvarande utredningar.

2.4.2 Kommissionens meddelanden och det europeiska klimatförändringsprogrammet

Kommissionen följer klimatpolitiken i EU regelbundet och kommer utgående från detta med initiativ om åtgärder på gemenskapsplanet. Kommissionen har informerat om resultatet av sitt arbete och om sina planer i meddelanden som den publicerat.

Kommissionens första meddelande om genomförandet av Kyotoprotokollet offentliggjordes i juni 1998 "Klimatförändringar – EU-strategi efter Kyoto (KOM (1998) 353). I meddelandet togs delfaktorer i EU:s genomförandestrategi och den yttre dimensionen av EU-strategin upp på ett allmänt plan. Beträffande delfaktorerna uppmärksammade man ett övergripande arbetssätt i fråga om strategier och åtgärder, de viktigaste områdena för genomförandet, flexibla mekanismer och övervakning.

I nästa meddelande från kommissionen "Förberedelser inför genomförandet av Kyotoprotokollet" (KOM (1999) 230) räknades en del sådana gemenskapsinterna strategier och åtgärder upp som man hade gjort framsteg på. Det påpekades emellertid att det behövs ytterligare åtgärder utöver dessa för att utvecklingen i fråga om utsläppen av växthusgaser skulle kunna hållas i schack. I meddelandet påpekades det att huvudansvaret ligger på medlemsstaterna. Åtgärder på gemenskapsplanet ansågs dock nödvändiga för att komplettera nationella strategier och åtgärder. Kommissionen fäste uppmärksamhet vid arbetet i rådet i olika sammansättningar.

I mars 2000 färdigställdes kommissionens meddelande "Mot ett Europeiskt klimatförändringsprogram" (KOM (2000) 88). I meddelandet konstaterades den oroväckande utsläppsutvecklingen och behovet av att stärka strategierna och åtgärderna på såväl det nationella planet som gemenskapsplanet. Som exempel på dessa gemenskapsinterna strategier nämndes bl.a. åtgärder inom energi, avfallshantering, industri och transport. I sitt meddelande informerade kommissionen också att den kommer att etablera ett Europeiskt klimatförändringsprogram för att tillsammans med olika intressegrupper förbereda förslag till strategier och åtgärder.

Syftet med det europeiska klimatförändringsprogrammet är att fastställa och utveckla sådana gemenskapsåtgärder och andra element i gemenskapsstrategin som reducerar växthusgaserna och som kommer att krävas vid genomförandet av Kyotoprotokollet. För programmets första del inrättade kommissionen flera arbetsgrupper som behandlar de flexibla mekanismerna, energiförsörjningen, energiförbrukningen, transportsektorn, industrisektorn och forskningen. En styrgrupp som består av företrädare för samliga generaldirektorat samordnar programmet. I arbetsgruppernas arbete deltog företrädare för vissa medlemsstater och för vissa industrier, frivilligorganisationer och andra viktiga intressegrupper.

Slutrapporten om första delen av programmet gavs i juni 2001. I rapporten beskrivs EU:s utsläppsreduktionsmål och bedömningar om strategier och åtgärder samt 40 åtgärder som syftar till att minska utsläppen. Tillsammans kunde dessa åtgärder minska utsläppen med 664–765 milj. ton koldioxidekvivalenter. Kommissionen presenterade också arbetsresultatet vid ett seminarium i juli 2001.

Efter slutrapporten har kommissionen fortsatt den interna behandlingen av förslagen. I oktober 2001 gavs meddelandet "Genomförandet av första delen av det europeiska klimatförändringsprogrammet" (KOM (2001) 580). Detta s.k. ECCP-meddelande beskriver åtgärder som kommissionen har för avsikt att föreslå under de kommande två åren. Åtgärderna har indelats i fyra grupper: övergripande frågor, energi, transport och industri. Riksdagen informerades om ECCP-meddelandet den 23 november 2001 (E 119/2001 rd) i enlighet med 97 § 1 mom. i grundlagen.

Meddelandet var en del av ett större klimatpaket som utöver det redan nämnda förslaget från kommissionen angående ett beslut av rådet om ratificering av Kyotoprotokollet också innehöll kommissionens förslag den 23 oktober 2001 till ett direktiv av Europaparlamentet och rådet om ett system för handel med utsläppsrätter för växthusgas inom gemenskapen och om ändring av rådets direktiv 96/61/EG (KOM (2001)581), i det följande direktivet om handel med utsläppsrätter.

Förslagen lades fram i rådet den 29 oktober

2001. Den 12 december 2001 antog rådet slutsatserna om ECCP-meddelandet, i vilka det betonades att EU utan dröjsmål skall anta nya strategier och åtgärder som kompletterar medlemsstaternas nationella åtgärder för att medlemsstaternas och hela gemenskapens utsläppsminskningståtagande skall kunna uppfyllas. Rådet uttryckte också sin tillfredsställelse över kommissionens meddelande och anförde uppfattningar om vilka övergripande åtgärder som kommer att behövas på gemenskapsplanet och om åtgärder som gäller energi, transport och industri samt beskattning och ekonomiska styrmedel. Rådet bad kommissionen snarast utarbeta ett förslag om tillämpningen av Kyotomekanismerna anpassat till EU-direktivet om handel med utsläppsrätter.

2.4.3 Förslaget till direktiv om handel med utsläppsrätter

I kommissionens förslag till direktiv om handel med utsläppsrätter påpekas att direktivets system för handel med utsläppsrätter utgör en viktig del av det handlingsprogram som syftar till att utsläppsreduktionsmålen enligt Kyotoprotokollet skall uppnås på ett så kostnadseffektivt sätt som möjligt. Om förslaget genomförs kommer det att skapa en gemenskapsmarknad för utsläppsrätter. Handeln med utsläppsrätter bygger på principen att utsläppsreduktionerna sker där detta är billigast. Genom att inleda handel med utsläppsrätter år 2005 inom gemenskapen vill man samla erfarenheter om tillämpningen av detta styrmedel. Systemet för den internationella handeln med utsläppsrätter enligt Kyotoprotokollet träder i kraft 2008.

Avsikten med det föreslagna direktivet är att utsläppen på de områden som hör till systemet för handel med utsläppsrätter skall hållas inom det totala utsläppstaket. Systemet kommer att fungera så att den behöriga myndigheten beviljar en anläggning som omfattas av systemet tillstånd för utsläpp av växthusgaser i miljön. Tillståndet kommer att vara förknippat med mättnings- och rapporteringskyldigheter. Fördelningen av utsläppsrätter kommer att byggas på den nationella fördelningsplanen för utsläppsrätter som kommissionen godkänt. Om ett företag har färre ut-

släppsätter än vad de faktiska utsläppen uppgår till, kan företaget köpa utsläppsätter på koldioxidmarknaden. Om ett företag däremot har fler utsläppsätter än faktiska utsläpp kan företaget sälja utsläppsätter eller spara dem för kommande bruk. En gång om året, före utgången av mars, skall företaget returnera det antal utsläppsätter till utsläppshandelsmyndigheten som motsvarar företagets faktiska utsläpp under det föregående året. Medlemsstaten ser till att de returnerade utsläppsätterna makuleras. De kan inte användas en gång till.

Behandlingen av direktivutkastet som inleddes i rådets miljöarbetsgrupp i november 2001 pågår fortfarande. Riksdagen informerades om utkastet den 22 november 2001 genom skrivelse U 82/2001 av statsrådet. I detta skede är det inte möjligt att kommentera vare sig den slutliga tidsplanen för behandlingen av utkastet eller innehållet i det slutliga direktivet.

2.5. EG:s och medlemsstaternas gemensamma utsläppsminskningssåtagande

2.5.1 Bördefördelningen mellan EG och medlemsstaterna samt ratificeringen

Redan under förhandlingarna om Kyoto-protokollet utfäste sig Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater att gemensamt uppfylla minskningssåtagandet. Därför gav i synnerhet EG och medlemsstaterna sitt stöd för att artikel 4 om bördefördelningen skulle tas in i protokollet. Efter undertecknandet av Kyoto-protokollet har man på politisk nivå kommit överens om bördefördelningen i rådets slutsatser av den 16 och 17 juni 1998. Rättsligt bindande blir bördefördelningen i samband med att gemenskapen ratificerar protokollet.

Då EU-rådet antog slutsatserna om bördefördelningen i juni 1998 lämnade Finland ett uttalande till rådets protokoll enligt vilket Finland i samband med godkännandet av åtagandet förutsatte att gemensamma och samordnade handlingsprogram och åtgärder genomförs på ett effektivt sätt inom alla ekonomiska sektorer, inbegripet harmonisering av energibesiktningen på gemenskapsnivå. Finland meddelade också att Finlands möj-

ligheter att uppnå målet i fråga om ändring av markanvändningen och skogsbruk (sänkor) dessutom kommer att vara beroende av att den s.k. brutto-netto-metoden genomförs framgångsrikt och att hållbar skogsförvaltning erkänns som en vägledande princip vid skyddet och förbättrandet av kolavledningar och kolupptagningar.

Det kan anses att de villkor som Finland ställde i sitt uttalande har förverkligats på ett tillfredsställande sätt. Kommissionen har arbetat med verkställigheten av Kyoto-protokollet under flera år och publicerat många meddelanden om aktuella och planerade strategier och åtgärder. Vid sidan av det ovan kommenterade europeiska klimatförändringsprogrammet förbereds eller genomförs lagstiftning och andra åtgärder av klimatpolitisk betydelse på många sektorer. Som exempel kan nämnas främjandet av användningen av förnybar energi inom elproduktionen, direktiven om byggnaders energieffektivitet samt de avtal som kommissionen ingått med bilproducentorganisationerna om reduktion av personbilars koldioxidutsläpp. Arbetet med harmonisering av energibesiktningen i EU har inte gått framåt. Rekommendationerna angående verkställighetsregler till Kyoto-protokollet motsvarar kraven i det finska uttalandet i fråga om kolsänkorna.

Genom beslutet i rådet (miljö) den 4 mars 2002 uppnåddes politiskt samförstånd om rådets ratificeringsbeslut. I beslutet antar rådet Kyoto-protokollet på gemenskapens vägnar och fastställer den bördefördelning mellan gemenskapen och medlemsstaterna som avses i artikel 4 i Kyoto-protokollet. I beslutet förutsätts det att gemenskapen och dess medlemsstater skall försöka deponera sina ratifikationsinstrument senast den 1 juni 2002. Rådets har fattat sitt beslut med stöd av artikel 175.1 i EG-fördraget. Ursprungligen byggde kommissionens ratificeringsförslag på artikel 174.4 i EG-fördraget. Till följd av ett yttrande av EG-domstolen den 6 december 2001, 2/00, Cartagena, ändrade kommissionen sitt förslag så att artikel 175.1 föreslogs som rättslig grund för ratificeringsbeslutet. I övrigt ändrades förslaget inte.

I bilaga II till rådets beslut anges de kvantifierade åtagandena om begränsning eller minskning av utsläpp som gemenskapen och

medlemsstaterna kommit överens om för åren 2008–2012. Bilaga III till beslutet är en förklaring av EG om dess kompetens i frågor som gäller protokollet. I förklaringen beskrivs kompetensfördelningen mellan gemenskapen och medlemsstaterna i korthet. Enligt förklaringen genomför gemenskapen och medlemsstaterna åtagandena i Kyotoprotokollet inom ramen för sin egen kompetens. I förklaringen konstateras också att gemenskapen redan har antagit rättsakter på protokollets område. I samband med ratificeringen kommer rådet och kommissionen också att anta två gemensamma förklaringar. Den första förklaringen gäller viktiga frågor i samband med tillämpningen av EU:s bördefördelning. Den andra förklaringen innehåller rådets och kommissionens gemensamma yttrande om de frågor i samband med bördefördelningen som det vore önskvärt att få ny gemenskapslagstiftning om i framtiden.

Alla medlemsstater i EU har inlett arbetet med att ratificera Kyotoprotokollet och många medlemsstater har redan kommit rätt långt i arbetet. Danmark, Luxemburg, Portugal och Frankrike har redan slutfört det nationella ratificeringsförfarandet. Sveriges regering har till riksdagen överlämnat en regeringsproposition den 29 november 2001 i vilken det föreslogs att riksdagens skall godkänna Kyotoprotokollet för Sveriges del. Enligt motiveringstexten kommer godkännandet att ske sedan EU fattat beslut om en legalt bindande inbördes fördelning av utsläppen av växthusgaser inom EG, för Sverige 104 % av 1990 års nivå. Dessutom förutsätts det att ratifikationen sker tillsammans och samtidigt med EG och de övriga medlemsstaterna. Riksdagen godkände förslaget den 6 mars 2002. Även alla andra medlemsstater har meddelat att de kommer att slutföra sina nationella ratifikationer under våren 2002, eller i alla händelser så att medlemsstaterna kan hålla den ovan nämnda gemensamma tidsplanen.

2.5.2 EG:s och medlemsstaternas ansvar för det gemensamma utsläppsminskningensåtagandet

Av vikt för bördefördelningen mellan gemenskapen och dess medlemsstater är också

frågan hur EG och dess medlemsstater i praktiken svarar för åtagandena inom den s.k. EU-bubblan.

Vid en granskning av frågan kan man urskilja tre huvudalternativ. För det första: en eller flera medlemsländer uppfyller inte sina åtaganden, men gemenskapen som helhet uppfyller åtagandet eftersom utsläppsminskningen i de andra medlemsländerna utvecklas positivare. För det andra: en eller flera medlemsstater uppfyller inte sina åtaganden, vilket betyder att gemenskapen gör sig skyldig till överträdelse om inte de extra utsläppsenheterna hos länderna med positivare utveckling får användas av de länder som felat. För det tredje: en eller flera medlemsländer uppfyller inte sina åtaganden och utvecklingen i de andra länderna har inte varit tillräckligt positiv, vilket leder till att gemenskapen som helhet inte uppfyller målet. I det tredje fallet blir det fråga om en situation enligt artikel 4.6 i Kyotoprotokollet där varje EU-stat bär ansvar för den anmälda utsläppsnivån individuellt och tillsammans med en organisation för regional ekonomisk integration enligt artikel 24, om man inte lyckas uppnå den totala gemensamma nivån för utsläppsminskning.

Av de beskrivna situationerna verkar alternativ 1 inte medföra problem inom övervakningssystemet enligt Kyotoprotokollet. Enligt Kyotoprotokollet och de rekommenderade verkställighetsreglerna anses det nämligen i samband med övervakningen att en EU-stat har gjort sig skyldig till bristande efterlevnad endast i det fall att gemenskapen som helhet inte uppfyller sitt minskningsåtagande på 8 %. Inom EU kan det dock bli aktuellt för kommissionen att inleda överträdelseprocedur vid EG-domstolen mot de felande medlemsländerna. Härvid är det fråga om överträdelse av artikel 2 i rådets ratificeringsbeslut.

Alternativ 2 väckte debatt under arbetet med rådets beslut. Fråga väcktes hur de utsläppsminskningar som är större än åtagandena i bördefördelningen skall hanteras i det fall att bristande efterlevnad hotar gemenskapen. Man ville uppmuntra utsläppsminskning genom att erbjuda möjlighet att spara "extra" utsläppsenheter för kommande åtagandeperioder i stället för att använda dem

för länder som försummat sina åtaganden. Man var bl.a. rädd för att medlemsländerna skulle tvingas att sälja utsläppsenheterna till ett viss pris, eventuellt lägre än driftskostnaderna, och på detta sätt stödja de länder som försummat sina åtaganden. I princip gäller denna oro alla medlemsstater som kanske kommer att kunna spara i framtiden. Under behandlingen i rådet hänvisades det till artikel 10 i EG-fördraget. Enligt denna skall medlemsstaterna vidta alla lämpliga åtgärder, både allmänna och särskilda, för att säkerställa att de skyldigheter fullgörs som följer av åtgärder som vidtagits av gemenskapens institutioner. Medlemsstaterna skall underlätta att gemenskapens uppgifter fullgörs och de skall avstå från varje åtgärd som kan äventyra att fördragets mål uppnås. Frågan togs dock inte med vare sig i slutartiklarna eller i någon annan del som skall anmälas till konventionssekretariatet, eftersom det ansågs att saken gällde en gemenskapsintern fråga. Frågan tas upp i beslutets inledning och i rådets och kommissionens gemensamma förklaring (bilaga B till beslutet).

Alternativ 2 verkar inte medföra problem för övervakningssystemet enligt Kyotoprotokollet, eftersom EG i dessa situationer uppnår sitt åtagande enligt bördefördelningen. EU-internt kan dock kommissionen inleda ett övervakningsförfarande vid EG-domstolen mot medlemsländer som inte uppfyllt sina åtaganden. Härvid blir det fråga om överträdelser av artikel 2 i rådets beslut.

I fråga om alternativ 3 blir man tvungen att tillämpa Kyotoprotokollets system för övervakning och påföljder. I november 2001 antog den sjunde partskonferensen enligt klimatkonventionen ett beslut om systemet och rekommenderade ett godkännande för det första partsmötet enligt Kyotoprotokollet. Enligt den s.k. Bonnuppgörelsen, som antogs vid parternas återupptagna sjätte konferens (COP 6bis) i juli 2001, uppsköts frågan om påföljdernas rättsliga status till avgörande av protokollets framtida partsmöte. I praktiken betyder detta att det första mötet med parterna i protokollet kommer att avgöra frågan om sanktionerna inom övervakningssystemet är juridiskt eller endast politiskt bindande.

Beslutet om övervakningen av efterlevnaden av bestämmelserna i protokollet innehåller

detaljerade bestämmelser om det system som skall inrättas. Systemet syftar dels till att sporra till efterlevnad av bestämmelserna, dels till att reglera hur eventuella brister skall rättas till. En särskild kommitté skall inrättas för efterlevnadsfrågorna. Den kommer att bestå av en stödjande panel och av en dömande panel som bestämmer om sanktionerna.

Den dömande panelen fastställer påföljderna för en part som brustit i efterlevnaden av artikel 3.1. För det första kommer mängden utsläpp i ton som överskridit den tilldelade mängden under den första åtagandeperioden att multipliceras med 1,3 och avdras från den felande partens utsläppskvot för den andra åtagandeperioden. För det andra skall parten utarbeta ett handlingsprogram över de åtgärder som den kommer att vidta för att återföra situationen till läget före överskridningen. För det tredje kommer parten inte att få sälja utsläppsenheter med stöd av artikel 17 så länge utsläppen är för stora.

Om gemenskapen och medlemsstaterna inom sin gemensamma totala s.k. bubbla inte uppnår sina åtaganden är det sannolikt att det ovan beskrivna sanktionssystemet träder i kraft. De felande medlemsstaterna kommer sannolikt att bli tvungna att utåt svara för situationen tillsammans med kommissionen, som företräder gemenskapen, i Kyotoprotokollets kommitté för efterlevnadsfrågor. Eftersom det inte finns några särskilda bestämmelser om detta kommer de allmänna sanktionsbestämmelserna sannolikt att bli tillämpliga. Detta betyder att kommittén för det första måste ta ställning till kompetensfördelningen mellan gemenskapen och medlemsstaterna. Sedan kan den fastställa påföljder enbart för de felande medlemsstaterna, för de felande medlemsstaterna och gemenskapen eller enbart för gemenskapen. De felande medlemsstaternas åtaganden eller EU-bubblan för nästa åtagandeperiod kan härvid reduceras med den mängd utsläpp i ton som överskridit den tilldelade mängden under den första åtagandeperioden multiplicerad med 1,3. Dessutom skall medlemstaterna i fråga upprätta ett handlingsprogram, ensamma och/eller tillsammans med gemenskapen. Medlemsstaterna och/eller gemenskapen kommer inte heller att kunna sälja utsläppskvoter för nästa åtagandeperiod, utan dessa

kan överlåtas med stöd av artikel 17 först sedan överträdelsen gottgjorts. Försäljningsförbudet kommer däremot inte att gälla de medlemsländer som har uppfyllt sina åtaganden.

Även i det fall att gemenskapen kanske blir tvungen att bära ansvar internationellt tillsammans med de medlemsstater som inte uppnått sina utsläppsreduktioner, kommer EG att kunna fatta interna beslut i situationer där åtagandena inte efterlevts. EG kunde t.ex. överföra de i ton beräknade straffmängderna på de felande medlemsstaterna. I fråga om gemenskapens interna ansvar kan man utgå från att medlemsstaterna bär ansvar för sina åtaganden gentemot gemenskapen och de övriga medlemsstaterna. Detta framgår t.ex. av senare delen av sista meningen i punkt 9 i inledningen till ratificeringsbeslutet. Å andra sidan kan den gemenskapsinterna ansvarsfrågan inte avgöras slutligt på förhand, eftersom ansvaret påverkas av kompetensfördelningen mellan gemenskapen och medlemsstaterna. Enligt artikel 2 i beslutet skall därför såväl gemenskapen som medlemsstaterna vidta nödvändiga åtgärder för att uppnå åtagandena. Inom EU kan kommissionen dock initiera ett överträdelseförfarande vid EG-domstolen mot felande medlemsstater. På motsvarande sätt kan medlemsstaterna i princip väcka talan vid EG-domstolen mot EG-institutionerna om gemenskapen inte har vidtagit de åtgärder som behövs för att uppnå åtagandena i bördefördelningen.

2.6. Bedömning av nuläget

2.6.1 Växthusgasutsläppens utveckling och finska åtgärder som minskat dem

Enligt EU:s bördefördelning skall Finland begränsa sina utsläpp av växthusgaser så att de årliga utsläppen i snitt under den första åtagandeperioden enligt Kyotoprotokollet, dvs. 2008–2012, är högst lika stora som 1990 då de enligt den sista utsläppsinventeringen motsvarade ca 77,1 milj. ton koldioxidekvivalenter om året. Man bör märka att utvecklingen i fråga om internationella inventeringsregler och metoder innebär att även 1990 års siffror fortsättningsvis justeras. Siffrorna för basåret kommer att fastställas slutligt i samband med att EU-staternas utsläppskvoter

fastställs i ton, vilket enligt dagens bedömning kommer att ske 2006. Enligt artikel 3 i rådets ratificeringsbeslut kommer kommissionen senast den 31 december 2006 att omräkna åtagandena som medlemsländerna anmält i procenttal till absoluta tal för att beräkna den slutliga utsläppskvoten enligt artikel 3.7 i Kyotoprotokollet. Omräkningen sker med hjälp av kommittologimetoden. De slutliga utsläppskvoterna uttrycks i ton koldioxidekvivalenter och de bygger på uppgifter som medlemsstaterna lämnat. I detta sammanhang fastställs också den slutliga utsläppsmängden basåret 1990 på basis av uppgifter från medlemsländerna.

Våra utsläpp av växthusgaser är i dag ungefär på samma nivå som 1990. Utsläppsutvecklingen har dock varierat mycket under 1990-talet, särskilt enligt konjunkturen i energi-intensiva branscher, produktionen av vattenkraft, importen av elektricitet samt tillgången på andra energikällor utan utsläpp av koldioxid. Under det senaste decenniet har den relativt sett positiva genomsnittliga utsläppsutvecklingen berott på de åtgärder som genomförts särskilt för effektivare energianvändning, ökad produktion och användning av förnybara energikällor samt begränsning av metanutsläpp från avfallsupplag.

En effektivisering av energianvändningen och energiproduktionen har redan länge utgjort en betydande del av energi- och miljöpolitiken. Effekten av den slutliga energianvändningen har blivit märkbart bättre under de senaste decennierna. Till detta har den tekniska utvecklingen bidragit liksom också konsumenternas val och konsumtionsrutiner. I Finland har flera sådana åtgärder vidtagits, t.ex. samproduktion av el och värme, användning av bioenergi och energiekonomiska byggnadsbeslut, som i många länder tills vidare är i planeringsstadiet för att uppnå åtagandena i Kyotoprotokollet. Också effektiviteten inom godstransporterna och järnvägarnas marknadsandel av transporterna är av europeisk toppklass. Utöver de klimatpolitiska orsakerna har en effektiv energianvändning fortsättningsvis motiverats också med traditionella kriterier, t.ex. energitillgång, konkurrenskraftigt pris och ekonomisk nytta.

Bland åtgärderna på energisektorn kan särskilt nämnas statsrådets ställningstagande

1994 om främjande av bioenergi och handels- och industriministeriets program 1993 för främjande av vindkraft. På 1990-talet har sålunda användningen av förnybara energikällor ökat i Finland och dess andel av energiförbrukningen är den största i EU-länderna efter Sverige och Österrike. Också i miljöprogrammet för trafik- och transportsektorn har minskningen av växthusgaser och på skogssektorn upprätthållandet av sankor haft en central plats under de senaste åren. Utsläppen av växthusgaser har dessutom under de senaste åren påverkats särskilt av att elmarknaden öppnats. Energibeskattningen, energisparprogrammen, frivilliga avtal inom energibeskattnings- och energisynssektorn samt energi- och klimatteknisk forskning och utveckling har också bidragit.

Åtgärderna inom miljöområdet har påverkat reduktionen av växthusgaser. Statsrådets beslut om avstjälningsplatser (861/1997) och om tillvaratagande och återvinning av returpapper (883/1998), avfallsskattelagen (495/1996) och de landsomfattande och regionala avfallsplanerna har lett till att utsläppen av växthusgaser har minskat mellan åren 1990 och 1999. Dessutom har skyldigheterna enligt miljöskyddslagen (86/2000) och markanvändnings- och bygglagen (132/1999) samt de bestämmelser som föregick dessa haft en indirekt effekt på reduktionen av utsläpp.

Den ekonomiska tillväxten och den ekonomiska strukturen samt eltillförselstrukturerna kommer bland andra faktorer att bli centrala för utvecklingen av utsläppen av växthusgaser i Finland. Enligt bedömningar i den nationella klimatstrategin hotar våra utsläpp av växthusgaser att klart överstiga utsläppen 1990 om inga extra målmedvetna åtgärder vidtas för att minska energiförbrukningen och få energiproduktionen att producera färre utsläpp av växthusgaser. Enligt klimatstrategin är utsläppen 2010 drygt 90 milj. ton koldioxidekvivalenter enligt detta s.k. basscenario.

I bilaga 2 till regeringens proposition förklaras Finlands utsläpp av växthusgaser på 1990-talet närmare och presenteras framtida scenarier.

2.6.2 Styrmedel enligt den nationella klimatstrategin

Regeringen har förbundit sig till de utsläppsminskingsåtaganden som ingår i Kyotoprotokollet och till gemenskapens interna bördefördelning. Den nationella klimatstrategin innehåller de linjedragningar, mål och åtgärder som regeringen anser att behövs för att uppnå vårt nationella utsläppsminskningmål.

Klimatstrategin utgick från att den i första skedet skall bygga på inhemska åtgärder. I strategin påpekas det att om man i ett senare skede når en överenskommelse om verkställighetsreglerna för utsläppshandeln och övriga Kyotomekanismer, skall de möjligheter som dessa ger beaktas vid dimensioneringen av de nationella åtgärderna. Under klimatkonventionens sjunde partskonferensen i Marrakech i november 2001 finstipades verkställighetsreglerna om Kyotomekanismerna (gemensamt genomförande, mekanismen för ren utveckling, internationell utsläppshandel), kolsänkor, kontrollen av efterlevnaden, rapporteringen och monitoreringen. I Marrakech fastställdes och det samförstånd som hade uppnåtts i Bonn om förhandlingspaketet för finansiering av utvecklingsländernas klimatåtgärder.

Om huvudmålet skall uppnås behövs det i Finland forskning och utvecklingsverksamhet, utbildning, ekonomiska styrmedel, t.ex. beskattning och olika stödsystem, bestämmelser och frivilliga avtal samt sporrande av konsumenternas frivilliga insatser.

2.6.2.1 Utvecklande av tekniken

I klimatstrategin förutsätts det att Finland gör satsningar på att utveckla sådan teknik som stöder energisparandet, främjar de förnybara energikällornas konkurrenskraft och annars är miljövänlig. Den offentliga finansiering som inriktas på dessa samt stödet för kommersialisering av ny energiteknik och annan miljöteknik som minskar utsläppen bör därför bibehållas åtminstone på nuvarande nivå.

2.6.2.2 Beskattning

Genom beskattningen kan utvecklingen styras mot energikällor som förorsakar mindre koldioxidutsläpp, tillväxten i energiförbrukningen stävjas samt avfallshanteringen styras i en klimatpolitiskt gynnsammare riktning. Energiskatter, inklusive skatter på trafikbränslen, övriga skatter och avgifter som påverkar utsläppen används som styrmedel dock med beaktande av den internationella utvecklingen och industrins konkurrenskraft. Inom EU försöker man åstadkomma en gemensam europeisk energi- och miljöbeskattning. Beskattningen vid bilanskaffning utvecklas så att den mera än idag beror på bränsleförbrukningen med beaktande av bristerna särskilt i den samlade informationen om äldre bilar.

2.6.2.3 Stöd

Energistöden kommer att ökas och användas både för att åstadkomma en effektivare energianvändning och för att öka produktionen och användningen av förnybara energikällor. De skattestöd för förnybar energi som ingår i energiskattesystemet förlängs.

2.6.2.4 Avtal

En del av de nuvarande energisparavtalen, såsom industrins och energisektorns avtal, kan utvidgas till avtal om reducering av växthusgaser. I avtalen kan i så fall ingå kvantitativa reduceringsmål. Det utreds om det är möjligt att i statens övriga styrmedel beakta avtalen och de kostnader som dessa förorsakar energiförbrukarparterna.

2.6.2.5 Förbrukning och produktion av energi

Koldioxidutsläppen vid produktion och förbrukning av energi står i nyckelställning när det gäller att uppnå vårt nationella mål. Regeringen utgår i sin klimatstrategi från att effektiviserandet av energiförbrukningen fortgår i enlighet med det program för främjande av energisparandet som blev klart hösten

2000. Produktionen och användningen av energi från förnybara energikällor skall ökas i enlighet med linjerna i den handlingsplan för förnybara energikällor som utarbetades år 1999. De åtgärder som gäller dessa områden genomförs oberoende av vilka åtgärder som det i sinom tid anses motiverat att vidta t.ex. inom elproduktionen. Genom en effektivisering av energisparandet och en ökning av användningen av förnybara energikällor bedöms det att ungefär hälften av behovet att reducera växthusgasutsläpp kan tillgodoses fram till år 2010.

Trots en effektivisering av energisparandet bedöms landets totala energiförbrukning och elförbrukning fortsätta att öka även om ökningen går klart långsammare än under tidigare decennier. Den ökande elförbrukningen och urdrifttagningen av allt äldre kraftverk gör att nya kraftverk också i framtiden bör byggas i vårt land.

Regeringens centrala princip i synnerhet i fråga om de åtgärder som gäller eltillförsel är att ingen tekniskt och ekonomiskt genomförbar elproduktionsform som stöder målen gällande miljön i detta skede utesluts bland alternativen. När de åtgärder som gäller elmarknaden planeras förutsätter regeringen att energiproducenterna i full skala utnyttjar möjligheterna att bygga kapacitet för kombinerad produktion av el och värme och att som huvudsakligt bränsle för denna kapacitet väljs naturgas eller förnybara energikällor. Byggandet av sådana produktionsanläggningar för kombinerad produktion av el och värme, vilka får stenkolk som huvudsakligt bränsle, förhindras vid behov genom en ändring av el-marknadslagen.

Det är inte motiverat att grunda klimatstrategin på stor elimport. Utgångspunkten för de åtgärder som gäller eltillförsel är följaktligen till denna del ett antagande om att elimporten kommer att minska från de rekordhöga mängderna under de senaste åren. Utöver de linjedragningar i fråga om åtgärder och principer som gäller eltillförsel och som beskrivs ovan behövs åtgärder särskilt för att den separata elproduktionen, den s.k. kondenselsproduktionen skall kunna riktas så att den förorsakar mindre utsläpp. Till denna del finns två huvudlinjer att välja mellan: att tillåta att ny kärnkraftskapacitet byggs eller att

förbjuda förbränning av stenkol vid separat elproduktion. Den 17 januari 2002 fattade statsrådet ett principbeslut som gäller en ny kärnkraftsanläggningsenhet som Industrins Kraft Ab planerar. I sitt beslut anser regeringen att projektet är förenligt med samhällets helhetsintresse. Avgörandet fattas i sinom tid i den ordning som kärnenergilagen förutsätter.

Med tanke på de nationella utsläppsmålen är det inte möjligt att utöka användningen av stenkol. Till följd av detta kan det bli nödvändigt att förbjuda byggandet av såväl nya kraftverk för kombinerad produktion av el och värme som nya stenkolskondenskraftverk genom en ändring av elmarknadslagen. Om det med tanke på utvecklingen i fråga om utsläpp är nödvändigt, kan man genom lagstiftning förbjuda också befintliga kraftverk att använda stenkol. I första hand kommer befintliga stenkolskondenskraftverk i fråga, men om utvecklingen kräver det, också kraftverk för kombinerad produktion av el och värme, vilka finns på naturgasnätverksområdet och använder stenkol som huvudsakligt bränsle. Innan eventuella lagstiftningsåtgärder vidtas utreds deras verkningar på el- och värmepriset samt på kostnaderna för försörjningsberedskapen. På det sätt som lagstiftningen förutsätter försöker man ersätta verksamhetsidkarna för de kostnader som eventuella förbud och begränsningar medför bereder.

2.6.2.6 Trafiken

Växthusgasutsläppen från trafiken minskas genom att fordonens bränsleförbrukning sänks och genom att informationen utökas om vilken betydelse valet av forskaffningsmedel och körsättet har för bränsleförbrukningen.

När det gäller att minska trafikens utsläpp intar det avtal som Europeiska kommissionen och bilindustrin har ingått om en reducering av den genomsnittliga förbrukningen i nya fordon en central ställning. För att detta avtal skall kunna utnyttjas hos oss förutsätts att ut på marknaden kommer fordon som har en lägre förbrukning och att konsumenterna väljer dem.

2.6.2.7 Samhällen, byggnader och byggande

Utvecklandet av samhällsstrukturen har på lång sikt verkningar på växthusgasutsläppen. Verkningarna uppkommer av trafikutsläpp i stadsområdena, ökad energiförbrukning till följd av de uppvärmningsmetoder som valts för byggnader och ett större behov av kommunaltekniska nätverk. Med tanke på att utsläppen skall kunna minskas styrs kommunernas planläggning samt planläggningen på landskapsnivå i en sådan riktning att det kan säkerställas att de mål för planeringen av områdesanvändningen vilka har ställts i markanvändnings- och bygglagen och vilka anknyter till en ekologiskt, ekonomiskt samt socialt och kulturellt hållbar utveckling kan uppnås. Målet är att stoppa okontrollerad spridning av samhällsbyggandet, att trygga villkoren för kollektivtrafik, fotgängare och cyklister, att förbättra kommunernas planeringssamarbete och att öka kännedomen om betydelsen och verkningarna av samhällsbyggande.

Byggnadsbestämmelserna som påverkar energiförbrukningen i byggnader skärps så att energiförbrukningen för uppvärmning i snitt blir 30 % lägre än enligt gällande bestämmelser. Genom information inriktas reparationsunderstöd i högre grad än tidigare på energisparande och på åtgärder som förbättrar energiekonomin och på åtgärder som har konstaterats vid energisyner eller bedömning av byggnadernas skick. Utöver dessa åtgärder främjas användningen av förnybara energikällor.

2.6.2.8 Avfallshanteringen

I avfallshanteringen eftersträvas fortsättningsvis å enda sidan att avfallskomponenter som har sorterats på uppkomstplatsen i högre grad skall utnyttjas som material och å andra sidan att brännbara avfallskomponenter som har sorterats på uppkomstplatsen och i avfallsanläggning och vilka inte duger till nyttoanvändning skall utnyttjas som energi i befintliga energiproduktionsanläggningar. I allt högre grad eftersträvas också att det skall uppkomma mindre mängder avfall än tidigare. Målet är att bättre än i dagens läge kunna minska det biologiskt nedbrytbara metanpro-

ducerande avfall som placeras på avstjälpningsplatserna. De författningar och instruktioner som behövs i fråga om detta utarbetas med kompletterande utredningar och kommissionens planerade utkast till direktiv om hanteringen av bioavfall som underlag.

2.6.2.9 Skogsbruket

Skogsbruket kan påverka klimatförändringen och den kolbalans som an knyter till den på tre sätt: för det första genom att skydda och öka existerande kolreservoarer och kolsänkor genom s.k. hållbar planerad avverkningsmängd, för det andra genom att etablera nya kolreservoarer och kolsänkor, bl.a. genom beskogning av åkrar, och för det tredje genom att fossil energi, råvaror och produkter ersätts med förnybar biomassa, t.ex. genom ökning av användningen av träenergi, främjande av byggande i trä och användning av trä i andra produkter.

De klimatpolitiska åtgärderna sammanhänger med skogsbruket som helhet eftersom vårt lands skogsbruk främjas i enlighet med alla mål för en hållbar utveckling i enlighet med det nationella skogsprogrammet. Beskogning av åkrar, som nämns i Kyotoprotokollet, genomförs på de områden som lämpar sig för detta. Enligt definitionerna i Kyoto-protokollet sker avskogning i Finland eftersom skogsarealerna minskar. Detta är främst en följd av byggnadsverksamheten. Möjligheterna att genomföra åtgärder enligt Kyoto-protokollet i samband med skogsvård och skogsanvändning utreds. De åtgärder i klimatstrategin som gäller skogsbruket baseras på ett nationellt skogsprogram där t.ex. främjandet av träenergi och användningen av träprodukter utgör en del av helheten.

Efter det att den internationella klimatstrategin utarbetades och behandlades i riksdagen har internationellt samförstånd uppnåtts i fråga om sänkorna. Därför skall också effekterna av kolsänkorna i Kyotoprotokollet (artikel 3.3 och 3.4) på växthusutsläppen beaktas vid bedömningen av behovet av utsläppsminskningar. Enligt preliminära bedömningar samverkar åtgärderna enligt artikel 3.3 (nybeskogning, återbeskogning och avskogning) så att Finland får en betydande utsläppskälla inom skogsbruket. Detta kan

dock kompenseras genom en eller flera av de åtgärder som anges i artikel 3.4. De viktigaste åtgärderna gäller för Finlands del skogarnas vård och användning, även om detta inte är av stor betydelse för koldioxidbalansen. I vårt land kan åtgärden användas för de utsläpp som följer av åtgärderna enligt artikel 3.3 och dessutom ytterligare för en årlig mängd som motsvarar 0,16 milj. ton koldioxid, dvs. sammanlagt 0,6 milj. ton koldioxid, förutsatt att kolbalansen i träbeståndet och jordmånen är åtminstone så stor.

2.6.2.10 Jordbruket

Växthusgasutsläppen från jordbruket har minskat sedan år 1990 till följd av förändringarna i jordbruksproduktionen och jordbrukets stuktur och delvis också till följd av ågärder inom ramen för miljöstödet till jordbruket. Denna utveckling tryggas inom ramen för EG:s gemensamma jordbrukspolitik genom att stödåtgärderna inriktas så att de vid sidan av andra åtgärder sporrar till en produktion som belastar växthusgasbalansen i lägre grad. De åtgärder som syftar till att minska metanutsläppen från husdjursgårdarna fortgår och användningen av åkerbiomassa för energiproduktion utvecklas.

2.6.2.11 Information, rådgivning och utbildning

Information och rådgivning liksom också utarbetande av anvisningar och prestationer behövs i samband med så gott som alla andra åtgärder, för att åtgärderna i fråga effektivt skall ge resultat. I fråga om alla åtgärdsområden behövs också utredningar i synnerhet vid utvecklandet av nya åtgärder och vid utvärderingen av vilken effekt de redan vidtagna åtgärderna har haft. På de olika nivåerna av utbildningen inbegrips information om klimatförändringen. Kommunernas klimatskyddskampanj är ett bra exempel på verksamhet på eget initiativ, där främjandet av kommunernas arbete och samarbete har gett resultat tillsammans med rådgivning och information. De åtgärdsområden som granskades i kampanjen var energisparande, förnybara energikällor, trafik, markanvändning, avfallshantering och offentlig upphandling.

Kommunförbundet har meddelat att det kommer att fortsätta med verksamheten genom att ställa upp konkreta mål för de enskilda kommunerna när den nationella klimatstrategin har blivit godkänd.

2.6.2.12 Åtgärdernas effekter på utsläppen av växthusgaser

I fråga om de nuvarande åtgärderna som syftar till energisparande och effektiv användning av energi, utvecklande av förnybara energikällor samt en reduktion av andra växthusgaser än koldioxid kan det konstateras att om de hålls på nuvarande nivå, ökar utsläppen av växthusgaser i Finland enligt den nationella klimatstrategin så att de uppgår till ca 90 Mt CO₂-ekvivalenter år 2010. Denna uppskattning av utvecklingen kallas basscenario. Behovet av utsläppsreduktion enligt situationen år 2010 jämfört med basscenarioet uppgår till ca 14 Mt CO₂-ekvivalenter.

Om alla de åtgärder som ingår i handlingsplanen för förnybara energikällor genomförs, kan utsläppen som mest minskas med 4–5 milj. ton CO₂-ekvivalenter år 2010. När energiförbrukningen effektiveras på det sätt som har antagits i energisparprogrammet och i klimatstrategin, kan utsläppen dessutom minskas med 3–4 milj. ton CO₂-ekvivalenter. Genom åtgärder som gäller metan och andra växthusgaser kan en utsläppsreduktion på drygt en miljon ton CO₂-ekvivalenter fås till stånd. För att målen skall kunna nås förutsätts en kraftig ökning av de ekonomiska styrmedlen och att inriktningen av dem lyckas.

I fråga om eltillförseln skall en utsläppsreduktion på minst 6–10 milj. ton CO₂-ekvivalenter eftersträvas till år 2010. Denna reduktion är det möjligt att uppnå antingen genom att en utbyggnad av kärnkraften tillåts eller genom att stenkolsförbrukningen begränsas.

Genom de åtgärdshelheter som beskrivs ovan kan utsläppen minskas så mycket att Finlands åtagande uppnås. Hur stor den slutliga reduktion blir som kan nås med statliga åtgärder beror dock bl.a. på statens stödpolitik och möjligheter att kraftigare än idag använda energiskatter som styrmedel.

2.6.3 Möjligheter som de flexibla Kyoto-mekanismerna erbjuder

I de i Marrakech antagna verkställighetsreglerna till Kyotoprotokollet fastställs det att parterna skall uppfylla sina åtaganden genom nationella åtgärder "i betydande grad". De nationella åtgärderna kan dock kompletteras genom tillämpning av flexibla mekanismer. De flexibla mekanismerna i Kyotoprotokollet kommer att ha en växande roll vid tillämpningen av Kyotoprotokollet. De flexibla mekanismerna syftar till att främja att de kvantitativa utsläppsbegränsningarna och skyldigheterna att minska utsläppen kan nås kostnadseffektivt. En reduktion av utsläppen är i allmänhet till sina kostnader förmånligare i utvecklingsländerna och i länder med övergångsekonomi än i de industriländer som räknas upp i bilaga B i Kyotoprotokollet.

Då den internationella miljöpolitiken breder ut sig och blir effektivare, tror man att de flexibla mekanismerna kommer att få väldigt stor betydelse. Att USA stannade för att inte ratificera Kyotoprotokollet i det första skedet har märkbart förändrat de prognoser som hittills har använts för efterfrågan och utbud i samband med användningen av flexibla mekanismer och prisberäkningarna för utsläppsenheter. Med hänsyn till användningen av flexibla mekanismer kommer det redan under den närmaste framtiden att bli viktigt hur sådana länder som Ryssland, Kina och Indien ställer sig till dem i praktiken.

Gemensamt genomförande och mekanismen för ren utveckling representerar en ny typ av internationellt bilateralt projektsamarbete. Med hjälp av dem genomförs projekt som minskar utsläppen i länderna under övergång till marknadsekonomi och i utvecklingsländerna. Under den första övergångsperioden kan för utsläppsminskningseenheter inom CDM-projekt som uppfyller reglerna och som registrerats 2002 eller senare erhållas gottgörelse för verifierade utsläppsminskningar som uppkommit 2000–2007. I Finland har dessa möjligheter att realisera projekten retts ut i en separat kommission och i arbetsgrupper. Dessutom har Finland inlett ett försökskede med mekanismer för olika projekt i närområdet och i utvecklingsländerna. I statsbudgeten har för åren 2000–2002 anvi-

sats totalt 5,89 milj. euro (35 milj. mk) för ett försöksskede med projekt för gemensamt genomförande i närområdet och 2,52 milj. euro (15 milj. mk) för ett försöksskede med mekanismen för ren utveckling i utvecklingsländerna.

Energiministrarna i Östersjöområdet och EG beslutade den 25 oktober 1999 om riktlinjerna för energisamarbetet i Östersjöområdet åren 2000–2003. Bland undergrupperna i programmet finns en arbetsgrupp för klimatfrågor som har planerat att Östersjöområdet skall vara ett försöksområde för projekt med gemensamt genomförande inom energisektorn.

Inom det multilaterala samarbetet har Finland deltagit i Världsbankens internationella kolfondsinitiativ sedan 1999. Fonden finansierar projekt som minskar utsläppen av växthusgaser i utvecklingsländerna och i länderna under övergång till marknadsekonomi. Med hjälp av denna s.k. fondprototyp (Prototype Carbon Fund, PCF) tar man fram utsläppsminskningssintyg som investerarna i fonden – stater och företag – kan använda för att uppfylla åtagandena enligt Kyotoprotokollet. Fonden är en föregångare på den marknad för koldioxidutsläpp som håller på att uppstå. Finlands finansieringsbidrag har varit 9,25 milj. euro (55 milj. mk) åren 1999–2001.

2.6.4 Tillämpningen av Kyotoprotokollet

Kyotoprotokollet överlåter åt parterna själva att besluta vilka medel de vill använda för att uppfylla sina förpliktelser. Finland försöker uppfylla sina åtaganden genom att effektivisera användningen av metoder som redan är i bruk och genom att initiera nya åtgärder som en del av den nationella klimatstrategien. I enlighet med detta behövs åtgärder såväl inom energiproduktionen som energianvändningen, inom transportsektorn, byggnadssektorn och samhällsplaneringen, hanteringen av utsläppen inom jordbruket och avfallshanteringen. För att uppfylla åtagandet behövs dessutom forskning och utvecklingsverksamhet, utbildning och information, ekonomiska styrmedel, t.ex. beskattning och olika stödsystem, lagstiftningsåtgärder, frivilliga avtal samt uppmuntan av konsumenter-

nas egna initiativ. I detta skede av beredningen av den nationella tillämpningen av Kyotoprotokollet är det inte möjligt att presentera vare sig detaljerade metoder eller därtill hörande lagstiftning som kunde användas för att uppnå målen i Kyotoprotokollet.

Protokollet föranleder inte i sig något omedelbart behov av att ändra den gällande finska lagstiftningen. De rättsliga tillvägagångssätt som ingår i den gällande lagstiftningen föreslås varken ändrade eller preciserade i denna proposition. I fortsättningen kommer tillämpningen av Kyotoprotokollet att preciseras så småningom genom beslut av protokollets partsmöte och delvis också genom interna EG-åtgärder, t.ex. regleringen av utsläppshandeln. Genomförandet av den nationella klimatstrategin för åtagandena enligt protokollet och organiseringen av tillämpningen av Kyotoprotokollet inom statsförvaltningen kommer senare att medföra behov av att ändra lagstiftningen.

3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen

Genom att godkänna Kyotoprotokollet godkänner Finland för sin del bestämmelserna i protokollet och medverkar till ikraftträdandet av protokollet. I protokollet anges ett exakt kvantifierat åtagande för minskning av utsläpp för parterna i bilaga B samt beskrivs närmare de åtgärder genom vilka alla parter i klimatkonventionen skall insensifiera sitt klimatpolitiska samarbete för att uppnå det allmänna målet i klimatkonventionen. Propositionen innehåller ett förslag till blankettlag som sätter i kraft de bestämmelser i protokollet som hör till området för lagstiftningen.

I propositionen föreslås också att Finland tillsammans med Europeiska gemenskapen och de andra medlemsstaterna skall anmäla om bördefördelningsöverenskommelsen enligt artikel 4 i protokollet i samband med ratificeringen. Denna anmälan bygger på ett beslut av EU-rådet som antar Kyotoprotokollet på EG:s vägnar och fastställer bördefördelningen mellan gemenskapen och dess medlemsstater i fråga om utsläppsminskningssåtagandet. Enligt beslutet skall EG och dessa medlemsstater sträva efter att vidta de åtgärder som behövs för att de skall kunna depo-

nera sina ratifikationsinstrument samtidigt och om möjligt senast i början av juni 2002. Enligt den antagna bördefördelningen får Finlands årliga utsläpp av växthusgaser under den första åtagandeperioden 2008–2012 i snitt uppgå till högst den nivå som gällde 1990.

4. Propositionens verkningar

4.1. Ekonomiska verkningar

Bedömningen av de ekonomiska verkningarna av godkännandet av Kyotoprotokollet bygger på kalkyler som gjordes i samband med den nationella klimatstrategin. De ekonomiska bedömningarna i klimatstrategin bygger på nationella åtgärder och de kommer att preciseras. I den nationella klimatstrategin bedömdes inte konsekvenserna av vare sig Kyotomekanismerna eller EG:s handel med utsläppsrätter.

I fråga om verkningarna på samhällsekonomin och på företagen har den nationella klimatstrategins alternativ 1 och 2 för eltillförsel och alternativ 1, 2, och 3 för energibeskattningsalternativ använts. Alternativ 1 för eltillförsel bygger i huvudsak på större användning av naturgas vid elproduktionen. Alternativ 2 bygger på utbyggnad av kärnkraften. Energi- och skattningens alternativ 1 innebär att alla energiskatter höjs kraftigt. Energi- och skattningens alternativ 2 innebär en höjning av andra energiskatter än skatterna på flytande trafikbränslen. Enligt beskattningsalternativ 3 höjs inga energiskatter reellt sett från nuvarande nivå. Kostnaderna 2010 avser årskostnader i snitt.

4.1.1 Statsekonomin

Genomförandet av den nationella klimatstrategin förutsätts en tillräcklig satsning från det allmänna på forskning och olika slags stöd, framför allt inom energisektorn. Man har gjort bedömningen att ett genomförande av strategin kommer att kräva drygt 168 milj. euro (1 000 milj. mk) årligen i offentligt stöd under de närmaste åren, vilket innebär ett tillägg på ca 50,5 milj. euro (300 milj. mk) jämfört med år 1999. Av stödet utgör ca 50,5 milj. euro ett kalkylmässigt skattestöd som ges för förnybara energikällor.

Ökningen av finansieringen skall till största delen ske under de närmaste åren. De mest betydande utgiftsobjekten är de stöd som inriktas på energisparande och främjande av förnybara energikällor.

Staten åsamkas dessutom kostnader av personella och organisatoriska arrangemang som hör samman med genomförandet.

4.1.2 Samhällsekonomin

Vilka effekter den nationella klimatstrategin har på energiförbrukarnas energikostnader och på samhällsekonomin beror på hur kraftiga ekonomiska eller administrativa styrmedel som behövs för att stävja utsläppen. Effekterna av strategin redde ut i två forskningsprojekt. Statens ekonomiska forskningscentral (VATT) redde tillsammans med Statens tekniska forskningscentral (VTT) ut effekterna i det ena projektet och i det andra gjorde Näringslivets forskningsinstitut (ETLA) och VTT tillsammans konsekvensbedömningar.

Enligt bedömningarna ökar energiförbrukarnas årliga direkta energikostnader, beroende på eltillförselalternativ, med 0,8–1,2 mrd euro (5–7,5 mrd mk) enligt situationen år 2010 jämfört med en situation där inga tilläggsåtgärder som begränsar växthusgaserna vidtas. Den nedre gränsen i bedömningen representerar en situation där eltillförseln i högre grad än i dagens läge baserar sig på kärnkraft och den övre gränsen i bedömningen avser en situation där el i ökad grad produceras med naturgas. I kostnaderna för naturgasalternativet ingår inte de kostnader som staten sannolikt får av att användningen av stenkolk eventuellt begränsas med lagstiftningsåtgärder. Bedömningarna grundar sig i fråga om energiskatten på energibeskattningsalternativ 1 enligt vilket energiskatterna höjs betydligt på alla sektorer.

Energiförbrukarnas energikostnader blir lägre än i alternativ 1 i det fall att skatterna på flytande trafikbränslen reellt sett inte alls höjs, men övriga energiskatter skärps så mycket att mängden utsläpp av växthusgaser stämmer överens med målet (energi- och skattningens alternativ 2). Enligt VATT/VTT:s utredning stiger energikostnaderna i så fall med 0,5–1,0 mrd euro (3–6 mrd mk). I ETLA/

VTT:s utredning stiger kostnaderna från ca 0,5 till 0,8 mrd euro (från ca 3 till 5 mrd mk). I båda utredningarna blir kostnadsstegringen lägre i det eltilförselalternativ som grundar sig på utökad användning av kärnkraft.

I energibeskattningsalternativ 3 där inga energiskatter alls höjs reellt sett, utan utsläppen av växthusgaser begränsas med kraftiga administrativa åtgärder och normer, uppgår ökningen av energiförbrukarnas energikostnader till 84–505 milj. euro (0,5–3 mrd mk) år 2010.

Om man vid genomförandet av klimatstrategin stannar för en kraftigare användning av energiskatter, kan den övriga beskattningen mildras genom att de större intäkterna av energibeskattningen används för t.ex. sänkta inkomstskatter och mindre socialskyddsavgifter. Detta antagande har använts vid konsekvensbedömningen. Båda forskningsprojekten visar att genomförandet av strategin medför en försämring av den samhällsekonomiska utvecklingen. Hur stora dessa effekter blir är dock beroende av i synnerhet den struktur man väljer för tillförseln, och i någon mån också av energibeskattningsalternativet.

Enligt både VATT/VTT:s och ETLA/VTT:s utredning leder det eltilförselalternativ som prioriterar naturgas till större kostnader för hela ekonomin mätt med en minskning av bruttonationalprodukten än det eltilförselalternativ som prioriterar kärnkraft. Mätt med bruttonationalprodukten kan man inte se några klara skillnader mellan energiskattealternativen 1 och 2 i det eltilförselalternativ som baserar sig på ökad användning av naturgas. Däremot verkar det som om det alternativ som grundar sig på en utbyggnad av kärnkraften är förmånligare för hela ekonomin, ifall man inte beskattar flytande trafikbränslen. När man ser på hela ekonomin verkar de största kostnaderna uppkomma då man av en eller annan orsak inte kan införa kraftigare användning av energibeskattningsalternativ som ett instrument för genomförandet av klimatstrategin.

Hushållens konsumtionsmöjligheter försvagas av klimatstrategin i alla alternativ. Om alla energiskatter används som ett kraftigare styrmedel än idag (energibeskattningsalternativ 1), sjunker hushållens konsumtions-

möjligheter med 700–800 milj. euro (4–5 mrd mk) per år i det eltilförselalternativ som baserar sig på en utökad användning av naturgas. Per hushåll sjunker konsumtionen med 286–336 euro (1700–2 000 mk) per år. I det eltilförselalternativ som baserar sig på en utbyggnad av kärnkraften sjunker konsumtionen med 540 – 620 milj. euro (3,2–3,7 mrd mk), vilket utgör 219–252 euro (1 300–1 500 mk) per hushåll och år.

Det förmånligaste med tanke på hushållens konsumtionsmöjligheter är att höjningarna av energibeskattningen inte riktas till flytande trafikbränslen. Enligt det eltilförselalternativ som baserar sig på utökad användning av naturgas sjunker hushållens konsumtion enligt situationen år 2010 med knappt 700 milj. euro (4 mrd mk). Bedömd per hushåll utgör förlusten av konsumtionsmöjligheter enligt situationen år 2010 ca 252–269 euro (1 500–1 600 mk) per år. I det eltilförselalternativ som baserar sig på en utökad användning av kärnkraften sjunker hushållens konsumtion med ca 0,3 mrd euro (2 mrd mk), vilket gör ca 135 euro (800 mk) per hushåll, enligt ETLA/VTT:s beräkningar och ca 0,5 mrd euro (3 mrd mk), vilket gör ca 185 euro (1 100 mk) per hushåll, enligt VATT/VTT:s bedömning. Om man i stället för att höja energiskatterna tar till en effektivisering av övriga åtgärder, sjunker konsumtionsmöjligheterna enligt båda forskningsprojekten med nästan 1,0–1,2 mrd euro (6–7 mrd mk) i det alternativ som baserar sig på utökad användning av naturgas. I det andra eltilförselalternativet sjunker konsumtionsmöjligheterna med 700 – 800 milj. euro (4–5 mrd mk) per år enligt situationen år 2010.

Det eltilförselalternativ som baserar sig på utökad användning av naturgas är enligt resultaten från båda forskningsprojekten, mätt med hushållens konsumtion, ett sämre alternativ än det som baserar sig på en utbyggnad av kärnkraften.

Utöver bedömningarna i den nationella klimatstrategin kan det påpekas att såväl koldioxidkommissionens beräkningar (VATT:s TUJA-modell, kommittébetänkande 1991: 21) som flera andra studier i Finland och utlandet visar att koldioxid- och energiskatter påverkar hushållens konsumtion genom koldioxid- och energiinnehållet i konsumtions-

varorna. I fråga om verkningarna på inkomstfördelningen kan det konstateras att koldioxid- och energiskatterna är regressiva, vilket betyder att hushåll med mindre inkomster betalar relativt sett mer för dem i förhållande till sina disponibla inkomster.

I fråga om sysselsättningen leder klimatstrategin till att sysselsättningen minskar med 6000–11 000 årsverken enligt situationen år 2010. Också i fråga om sysselsättningen är det eltillförselalternativ som baserar sig på naturgas i samtliga fall som granskades ett sämre alternativ än det som baserar sig på en utbyggnad av kärnkraften. Med tanke på sysselsättningen är det alternativ som baserar sig på en skärpning av normer och föreskrifter i stället för en åtstramning av energibesiktningen det sämsta alternativet. Klimatstrategin, i synnerhet valen av eltillförsel, inverkar mest på utvecklingen inom de traditionella energiintensiva branscherna, som skogsindustrin, den kemiska industrin, metalltillverkningen och byggnadsmaterialindustrin.

4.1.3 De flexibla mekanismernas ekonomiska verkningar

De samhällsekonomiska bedömningarna i den nationella klimatstrategin utgick från att samtliga utsläppsminskingsåtgärder skulle vidtas i Finland. Åtgärder enligt de flexibla mekanismerna i Kyotoprotokollet kunde inte beaktas eftersom förhandlingarna om verkställighetsreglerna för de flexibla mekanismerna fortfarande pågick. Sedan den sjunde partskonferensen antagit reglerna för de flexibla mekanismerna är det nu möjligt att preliminärt bedöma kostnader och genomförbarhet för utsläppsenheter som eventuellt genomförs enligt Kyotomekanismerna och projekten med kolsänkor. Det antas att de totala kostnaderna för samhällsekonomin kunde minskas avsevärt om en del av de nödvändiga minskningsåtagandena uppfylls genom Kyotomekanismerna.

I mellanrapporten från det finska JI/CDM-provprogrammet har minskningskostnaderna bedömts på basis av erfarenheterna av provprogrammet. De totala utsläppsmängderna från projekten i provprogrammet är under den första åtagandeperioden enligt Kyotoprotokollet uppskattningsvis 1,0–1,4 milj. ton

koldioxidekvivalenter och inom provprogrammet beräknas priset på ett ton för närvarande uppgå till 6–8 euro. På det internationella planet anges också klart lägre prisnivåer för många projekttyper. Projekten inom provprogrammet är dock små pilotprojekt vilket innebär att priskalkylernas kostnader för certifiering och verifiering blir rätt höga. Det verkar dock som om det var mycket kostnadseffektivt att använda projektrelaterade mekanismer vid sidan av de inhemska strategierna.

Utöver provprogrammet har Finland investerat 55 milj. mk (ca 9,3 milj. euro) i den kolfond som förvaltas av Världsbanken. I dagens läge är kolfonden det viktigaste programmet för finansiering av CDM- och JI-projekt. Verksamheten i fonden har följts noggrant inom ramen för provprogrammet. Finland kommer att få uppskattningsvis ca 1,5 milj. ton koldioxidekvivalenter av Världsbankens kolfond under den första åtagandeperioden och därefter ca 0,2–0,5 milj. ton.

Enligt den marknadsundersökning som Världsbankens kolfond gjort har priset för ett ton koldioxid varit 1–3 US dollar i de utsläppsaffärer som hittills gjorts. Enligt dagens bedömning räknar kolfonden med att priset på certifierade utsläppsminskingsenheter inom CDM-mekanismen kommer att uppgå till 3–7 US dollar under den första åtagandeperioden.

4.1.4 Finansiering till utvecklingsländerna

Kyotoprotokollet (artikel 11) och klimatkonventionen (artikel 4) medför åtaganden för Finland att finansiera klimatåtgärder i utvecklingsländerna. Vid det återupptagna mötet med klimatkonventionens sjätte partskonferens (COP 6bis) i Bonn kunde man enas om det förhandlingspaket som gällde finansieringen av klimatåtgärder i utvecklingsländerna. Den sjunde konferensen med parterna i klimatkonventionen (COP 7) bekräftade den politiska lösningen. Genomförandet av finansieringspaketet kommer att medföra konsekvenser för statsekonomin i form av ökad klimatfinansiering till utvecklingsländerna.

Genom finansieringspaketet utvidgades fi-

nansieringsmandatet för den globala miljöfonden (Global Environment Facility, GEF) i riktning mot anpassning till klimatförändringen och antogs handlingsprinciper för att beakta klimatförändringens konsekvenser och stödja utvecklingsländernas kapacitet och överföringen av teknologi till dem. Dessutom beslutade man att inrätta tre nya fonder i samband med GEF. Dessa är fonden för anpassning under Kyotoprotokollet (KPAF), den speciella fonden under klimatkonventionen (SCCF) och fonden för de minst utvecklade länderna (LDCF). Meningen är att fonderna skall administreras av GEF. Finansieringspaketet innehåller också en gemensam politisk förklaring av EU, Kanada, Island, Nya Zeeland, Norge och Schweiz som garanterar att klimatfinansieringen till utvecklingsländerna år 2005 skall uppgå till minst 410 milj. US dollar (450 milj. euro) om året.

Denna årliga finansiering till utvecklingsländerna består av GEF-klimatfinansiering, bidrag till de nämnda fonderna och bilateral och multilateral klimatfinansiering som överstiger den nuvarande bidragsnivån. Hur finansieringsåtagandet skall fördelas har man inte kommit överens om än, men enligt nuvarande uppgifter beräknas det finska bidraget till 7–8 milj. US dollar om året. Enligt dagens valutakurser kan det antas blirfråga om ca 8,4–9,3 milj. euro om året. För Finlands del innebär utfästelsen en kännbar ökning av klimatbidragen till utvecklingsländerna.

För närvarande utgör 75 % av Finlands GEF-bidrag offentligt utvecklingsbistånd (ODA). Resten riktas till länder under övergång till marknadsekonomi. De nya fonder-

na, dvs. fonden för anpassning under Kyoto-protokollet och fonden för de minst utvecklade länderna, uppfyller kriterierna för offentligt utvecklingssamarbete eftersom dessa endast ger finansiering till utvecklingsländer. Den speciella fonden under klimatkonventionen har däremot möjlighet att också finansiera klimatåtgärder i länderna under övergång till marknadsekonomi. Partskonferensen kommer att ge anvisningar om detta senare. Åtagandet i den tidigare nämnda politiska förklaringen gäller endast finansieringen till utvecklingsländerna och tilläggsfinansieringen skall därför räknas som offentligt utvecklingsbistånd.

4.2. Verknningar för företagen

Verkningarna för företagen är inte enhetliga, utan de varierar enligt sektor och är beroende av enskilda åtgärder. Verkningarna för företag påverkas avsevärt av utsläppsreduktionsåtgärderna i konkurrentländerna, särskilt av den ekonomiska styrningen och energins betydelse som produktionsinsats inom industrin.

I tabellen nedan visas de verkningar för produktionen i företag inom olika branscher som man räknat med i de två forskningsprojekten, VATT/VTT och ETLA/VTT, som kommenterades i avsnitt 4.1.2. Eltillförselalternativ 1 bygger i huvudsak på ökad användning av naturgas inom elproduktionen. Eltillförselalternativ 2 bygger på utbyggnad av kärnkraften.

Variationerna i tabellen beror på något olika beskattningalternativ.

Tabell Den nationella klimatstrategins konsekvenser för produktionen inom olika branscher.
Förändring jämfört med basalternativet, %, 2010.

	Eltilförselalternativ 1	Eltilförselalternativ 2
JORDBRUK - VATT/VTT - ETLA/VTT	-(0,47 – 0,54) -(2,00 – 3,60)	-(0,29 – 0,40) -(1,10 – 1,80)
MASSA & PAPER - VATT/VTT - ETLA/VTT	-(0,30 – 0,40) -(1,60 – 2,70)	-(0,10 – 0,20) -(1,10 – 2,00)
METALLFRAMSTÄLLNING - VATT/VTT - ETLA/VTT	-(0,10 – 0,30) -(1,90 – 3,90)	-(0,00 – 0,10) -(2,00 – 2,80)
KEMISK INDUSTRI - VATT/VTT - ETLA/VTT	-(0,30 – 0,40) -(2,20 – 3,50)	-(0,20 – 0,30) -(2,30 – 2,60)
ÖVRIG INDUSTRI - VATT/VTT - ETLA/VTT	-(0,15 – 0,23) -1,00 – +0,5	-(0,14 – 0,14) -0,8 – +0,20
TJÄNSTESEKTORN - VATT/VTT - ETLA/VTT	-(0,38 – 1,10) -(0,30 – 1,20)	-(0,31 – 0,90) -(0,20 – 0,70)

Kyotoprotokollet kommer att öka efterfrågan på kolfri teknologi. Detta kan komma att märkas också i form av genomförandepotential för projektrelaterade mekanismer (JI, CDM).

4.3. Verkningar i fråga om organisation och personal

Åren 1998–2001 har miljöministeriet svarat för den årliga rapporteringen av utsläpp av växthusgaser och för informationen till klimatkonventionens sekretariat och EG-kommissionen. Det praktiska arbetet har utförts av olika expertinstitutioner och samordnats av miljöministeriets gasarbetsgrupp. Expertinstitutioner som kommit i fråga har varit Statistikcentralen, Finlands miljöcentral, Statens tekniska forskningscentral, Forskningscentralen för jordbruk och livsmedels ekonomi och Skogsforskningsinstitutet. Dessutom

har många ministerier och en del konsulter arbetat med detta.

Tillämpningen av Kyotoprotokollet med sina folkrättsligt bindande åtaganden breddar många uppgifter jämfört med uppgifterna enligt klimatkonventionen. De nya uppgifterna gäller särskilt mängderna växthusgasutsläpp, nationella förhållanden och insändande av information om utsläppsreduktionsåtgärder till klimatkonventionens sekretariat samt organisering av administrativa uppgifter angående Kyotomekanismerna.

I sin slutrapport den 31 december 2001 konstaterade gasarbetsgruppen att det nationella utsläppsinventeringssystemet enligt Kyotoprotokollet skall vara funktionsdugligt innan den första åtagandeperioden inleds, dvs. i praktiken i slutet av 2006. Därför föreslog gasarbetsgruppen att Finland med hänsyn till den internationella tidsplanen bör ordna den praktiska verksamheten för inven-

teringssystemet under åren 2002–2003 i mån av möjlighet, och att utsläppsrapporten och uppfyllandet av andra övervakningsskyldigheter bör få permanenta resurser som är klart större än de som finns i dag. Gasarbetsgruppen rekommenderade att den första utsläppsinventeringen enligt kriterierna i Kyotoprotokollet skall vara klar för klimatkonventionens sekretariat 2004.

I syfte att uppfylla skyldigheterna tillsatte handels- och industriministeriet den 8 november 2001 en kommission för att komma med förslag till utvecklande av den administrativa ramen för en kontinuerlig kontroll av växthusgaserna och klimatpolitiken och för övriga myndighetsåtgärder. Åtagandena enligt Kyotoprotokollet omfattar för det första en årlig inventering av utsläppen av växthusgaser och utarbetande av en utsläppsrapport samt utvecklingsåtgärder som avser metoderna för inventeringen. Till rapporten skall fogas uppgifter om finansieringen till utvecklingsländerna, om den källinformation som behövs för att bedöma utsläppsreduktionsåtgärderna i markanvändningskategorierna samt en mängd övrig information. Dessutom skall de åtgärder som använts för att minska utsläppen av växthusgaser och deras verkningar rapporteras liksom också olika utsläppsscenarier. Denna information skall inges dels varje år till EG-kommissionen, dels med tre års intervaller till klimatkonventionens sekretariat. Ytterligare skall uppgifterna för behöriga myndigheter för de flexibla Kyotomekanismerna fastställas liksom också den praktiska tillämpningen av mekanismerna och eventuell myndighetsverksamhet inom utsläppshandeln. I fråga om samtliga uppgifter måste det också utredas om de leder till mer arbete för Finland som medlem av EU till följd av uppfyllandet av de EU-interna åtagandena.

Kyotoprotokollet förutsätter att parterna utser nationella ansvarsmyndigheter eller ansvarsheter för att utarbeta den årliga utsläppsrapporten. Dessutom skall en ansvarig instans utses för att upprätthålla utsläppsregister som Kyotomekanismerna behöver enligt Kyotoprotokollet. I fråga om utförandet av de övriga uppgifterna och hur dessa skall organiseras tas ingen direkt ställning i protokollet. Bestämmelserna gäller uppgifternas

innehåll och kvaliteten på den information som produceras.

I sin slutrapport gjorde gasarbetsgruppen en bedömning av de resurser som den årliga inventeringen av utsläppen av växthusgaser kommer att behöva. Gasarbetsgruppen konstaterade att det i dag används ca tio årsverken för att inventera och rapportera utsläpp och den räknade med att resursbehovet kommer att öka till ca 20 årsverken under den närmaste framtiden. Efter utvecklingsskedet blir det permanenta behovet sannolikt ca 5–7 årsverken utöver de nuvarande resurserna. Några motsvarande bedömningar har inte gjorts om de övriga myndighetsuppgifterna, t.ex. kontroll och rapportering av utsläppsreducerande åtgärder, skyldigheten att årligen inge mera information, länderrapporteringen som skall ske med jämna mellanrum eller Kyotomekanismerna, inbegripet uppgifter i samband med genomförandet av utsläppshandeln. Handels- och industriministeriets kommission som behandlar kontrollen av och myndigheternas uppgifter i samband med växthusgaserna kommer i sinom tid att lämna en bedömning om dessa övriga myndighetsuppgifter. Det kan dock konstateras att sammantaget kommer uppgifterna i samband med tillämpningen av Kyotoprotokollet att kräva avsevärda tilläggsresurser inom förvaltningen. Eftersom det är fråga om uppgifter som omfattas av de bindande åtagandena i Kyotoprotokollet, och som bl.a. kan leda till ekonomiska sanktioner om de inte sköts ordentligt, måste det praktiska behovet av resurser beaktas i planeringen i tillräckligt god tid.

4.4. Miljökonsekvenser

4.4.1 Verkningar för koncentrationen av växthusgaser i atmosfären

Som sammantaget utsläppsminskningsmål för de i bilaga B till Kyotoprotokollet uppräknade industriländerna uppställdes en genomsnittlig minskning om minst 5 % under åtagandeperioden 2008–2012 jämfört med dessa länders utsläpp 1990. Enligt OECD:s bedömning innebär de olika ländernas utsläppstak i praktiken att de flesta västliga industriländerna åtar sig att följa en reduk-

tionspolitik enligt vilken utsläppen under åtagandeperioden skall minska 20–30 % jämfört med vad utsläppen beräknas vara utan åtgärderna i fråga. Att USA beslutat att stanna utanför Kyotoprotokollet innebär dock en sänkning av den reduktionsnivå för de totala utsläppsmängderna som föranleds direkt av tillämpningen av Kyotoprotokollet.

Minskningen av de totala mängderna antropogena utsläpp i atmosfären av Kyotoprotokollet blir anspråkslös under den första åtagandeperioden, men redan den omständigheten att den ständiga ökningen av växthusgasutsläppen i industriländerna stoppas är ett betydelsefullt resultat. Att de länder som ratificerar Kyotoprotokollet uppfyller sina reduktionsmål kommer dock att vara endast det första skedet i en strategi som måste fortsätta systematiskt under årtionden för att koncentrationen av växthusgaser i atmosfären skall kunna stabiliseras på det sätt som klimatkonventionen förutsätter. Om klimatkonventionens mål skall kunna uppnås krävs minskningsåtgärder av samtliga betydande länder med gasutsläpp. Därför är det på sikt nödvändigt att också utvecklingsländerna deltar i minskningsåtgärderna.

4.4.2 Verkningar för miljön i Finland

I samband med arbetet på den nationella klimatstrategin gjordes också en bedömning av strategins verkningar för miljön i Finland. En utmaning vid bedömningen utgjorde de olika åtgärderna i strategin, av vilka många uppvisar miljöresultat först på lång sikt. Vissa verkningar granskades med hjälp av olika scenarier. Vid bedömningen av åtgärder där strategins inverkan på sin höjd är indirekt, tittade man på genomförbarhet, styrka, svaghet, möjligheter och hot. Eftersom det i samhället råder olika uppfattningar om i synnerhet dessa åtgärder och effekter, försökte man i bedömningen identifiera olika aspekter och slutledningsmekanismer. I arbetet använde man sig av samtal med olika intressegrupper och man utredde viktiga verkningar och osäkra faktorer inom åtgärdshelheter.

Vid bedömningen av miljökonsekvenserna granskades verkningarna av det s.k. basscenariot och de olika åtgärdsalternativen på partikelutsläpp, försurande utsläpp, ozon i

den nedre delen av atmosfären, naturens mångfald, övergödning, hälsa, levnadsförhållanden, utnyttjande av naturtillgångar och förändringar i samhällsstrukturen. De viktigaste resultaten av bedömningen utgör en del av den nationella klimatstrategin. Enligt bedömningen av miljökonsekvenserna harmonierar åtgärderna i klimatstrategin i regel med övriga miljömål. I redogörelsen konstaterades det att utan tilläggsåtgärder kan Finland inte uppfylla alla de internationella utsläppsminskningståtaganden som sammanhänger med luftkvaliteten. Som en följd av klimatstrategins åtgärder uppfyller Finland sitt åtagande i fråga om svaveldioxid (SO₂) och i fråga om kväveoxider (NO_x) kommer man mycket nära den nivå som de internationella åtagandena har ställt oberoende av vilken energiproduktionslösning som väljs. För att de internationella målen i fråga om reduktionen av utsläpp av volatila organiska ämnen skall kunna nås behövs även andra åtgärder utöver klimatstrategin.

Åtgärderna i klimatstrategin ändrar inte märkbart den kalkylerade minskningen i fråga om partikelutsläpp. Minskningen är en följd av bättre teknik i de nya energiproduktionsanläggningarna samt av moderniseringen av bilbeståndet och småskaliga pannor.

Eventuella direkta verkningar av klimatstrategin på naturens mångfald hör framför allt samman med användningen av skogsresurserna. Åtgärderna i klimatstrategin minskar de avfallsmängder som slutar på soptipparna och därigenom också belastningen från dessa på vattendragen och marken.

5. Beredningen av propositionen

5.1. Kyotoprotokollets förhandlingsprocess och förhandlingsresultatet

Klimatkonventionens långsiktiga mål är att stabilisera koncentrationen av växthusgaser i atmosfären på en nivå som inte utgör en risk för atmosfären. Vid den första konferensen i Berlin 1995 med parterna i klimatkonventionen (COP 1) beslutade man inleda en process som skulle fastställa åtagandena för bilaga I-länderna genom godkännande av ett protokoll eller något annat rättsligt bindande instrument. Processen syftade bl.a. till att upp-

ställa kvantifierade mål om begränsning och minskning av utsläpp och sänkor för länderna i bilaga I och att fastställa tidsplaner inom vilka målen skulle uppnås. Förhandlingarna fortsatte vid den andra partskonferensen i Genève 1996 (COP 2) där man kom överens om att åtagandena skulle vara rättsligt bindande. Förhandlingarna slutfördes under den tredje partskonferensen i Kyoto 1997 (COP 3). Vid denna tredje partskonferens antogs Kyotoprotokollet av konventionsparterna.

I Kyotoprotokollet blev dock många frågor öppna om olika åtaganden och om deras tillämpning. Enligt protokollet skall dessa öppna frågor beslutas vid ett möte med parterna i protokollet sedan Kyotoprotokollet trätt i kraft. Många frågor, t.ex. detaljer som hör samman med Kyotomekanismerna, är dock av så avgörande natur att särskilt industriländerna har varit ovilliga att ratificera Kyotoprotokollet innan de vet vad dessa beslut innehåller. Förhandlingar om verkställighetsreglerna till Kyotoprotokollet fortsatte därför till slutet av 2001 inom ramen för konventionsparternas konferens.

Vid den fjärde partskonferensen i Buenos Aires 1998 (COP 4) kom man överens om en handlingsplan (Buenos Aires Plan of Action) som gäller såväl klimatkonventionen som Kyotoprotokollet. I handlingsplanen definierades de öppna frågorna angående tillämpningen av Kyotoprotokollet och angavs en tidsplan för besluten. Meningen var att frågorna i Buenos Aires-planen skulle avgöras vid den sjätte partskonferensen (COP 6) som hölls i Haag 2000. När mötet inleddes var alla viktiga förhandlingsfrågor fortfarande öppna. Efter svåra förhandlingar måste mötet avbrytas utan att resultat hade uppnåtts.

COP 6-mötet återupptogs i Bonn 2001 (COP 6bis). Utöver det avbrutna Haagmötet hade fler problem uppstått genom att USA:s regering hade meddelat att den inte kommer att föreslå ratificering av Kyotoprotokollet för kongressen. Enligt den amerikanska regeringen är protokollet behäftat med avsevärda brister och tillämpningen kommer inte att motsvara det yttersta syftet med klimatkonventionen. Även om förhandlingssituationen var besvärlig, åstadkom man dock ett politiskt genombrott under COP 6bis. Då konferensen sammanträdde på hög nivå an-

tog man enhälligt den s.k. Bonnuppörelsen som omfattar alla viktiga förhandlingsfrågor i den handlingsplan som lades fast i Buenos Aires.

Den sjunde partskonferensen i Marrakech i Marocko 29.10–9.11.2001 (COP 7) kunde sedan i form av en paketslösning anta de rekommendationer till verkställighetsregler till Kyotoprotokollet som hade utarbetats utifrån Bonnuppörelsen. För Kyotomekanismerna (gemensamt genomförande, ren utveckling och internationell handel med utsläppsrätter) rekommenderades verkställighetsregler som omfattar villkoren för deltagande i mekanismerna, projektkriterier samt administrativa förfaranden och verifiering och certifiering av projekt. Målet är att motsvarande regler skall tas fram också för projekt med CDM-sänkor före den nionde partskonferensen. Beslutet om kolsänkor ger en definition av sänkorna och fastställer regler för uträkning av hur mycket parterna får tillgodoräkna sig samt anger åtgärds kategorier för kolsänkor enligt artikel 3.4 och de begränsningar som gäller för deras användning.

Beslutet om efterlevnadsfrågor innehåller bestämmelser om sammansättningen av övervakningsorganet och dess underorgan samt regler för beslutsfattandet. I beslutet ingår också bestämmelser som gäller vid överträdelser, bestämmelser om påföljder samt processuella bestämmelser om övervakningsförfarandet, inbegripet bestämmelser om uppgifters offentlighet och om besvär förfarandet. Det slutliga beslutet om hur bindande påföljderna är skall fattas av protokollets partsmöte (COP/MOP).

Beträffande utvecklingsländerna antogs rekommendationer till verkställighetsregler angående tillämpningen av klimatkonventionen. Verkställighetsreglerna gäller frågor om teknologiöverföring, bättre kapacitet, arbetet mot negativa verkningar av klimatförändringen i utvecklingsländerna, stöd till anpassningen till klimatförändringen och minimering av de negativa verkningar som industriländernas klimatpolitik har för utvecklingsländerna. I Bonn upprättades dessutom den speciella fonden under klimatkonventionen och fonden för de minst utvecklade länderna för att stödja uppfyllandet av åtagandena i klimatkonventionen samt fonden för

anpassning under Kyotoprotokollet, vilken stöder uppfyllandet av åtagandena i Kyoto-protokollet. Ett villkor för beslut i frågorna om utvecklingsländerna var att samförstånd kunde uppnås om det ekonomiska stödet till utvecklingsländerna.

De i Marrakech antagna besluten har en komplicerad struktur. En del av dem är beslut av partskonferensen (COP-beslut) och bilagor till COP-beslut. I dem ingår beslut som kräver omedelbara åtgärder. Till COP-besluten har fogats rekommendationer till beslut av partsmötet enligt Kyotoprotokollet (COP/MOP-beslut), vilka ytterligare skall fastställas vid det första mötet med parterna i Kyotoprotokollet (COP/MOP1) efter det att Kyotoprotokollet har trätt i kraft. I detta skede möjliggör dock det samförstånd som uppnåddes i Marrakech om reglerna en omfattande ratificering för att protokollet skall kunna träda ikraft.

Ikraftträdandet av Kyotoprotokollet förutsätter att det har ratificerats av minst 55 parter, däribland parter som är industriländer och som tillsammans svarade för minst 55 % av industriländernas totala koldioxidutsläpp år 1990. Ikraftträdandet av protokollet förutsätter sålunda ratificering av flera landsgrupperingar, eftersom USA:s andel 1990 av de i bilaga I upptagna industriländernas utsläpp utgjorde ca 36 %, EG:s ca 24 %, de övriga västliga industriländernas ca 15 %, Rysslands ca 17 % och de övriga övergångsekonomi-ländernas 8 %.

5.2. Den klimatpolitiska redogörelsen och tidigare utredningar

För arbetet med den nationella klimatstrategin skaffade regeringen flera utredningar och rapporter om utsläppsutvecklingen ända fram till år 2020. Åtgärderna i strategin tar dock främst sikte på att uppfylla förpliktelserna under den första åtagandeperioden, dvs. åren 2008–2012. Den nationella klimatstrategin innehåller de linjedragningar, mål och åtgärder som regeringen anser att Kyoto-protokollet kräver för att de reduceringsmål för utsläpp av växthusgaser som har ställts upp för Finland skall kunna uppnås. Den nationella klimatstrategin förutsätter åtgärder inom såväl energiproduktion som energiför-

brukning. Åtgärder krävs också inom trafik- och transportsektorn, byggsektorn och samhällsplaneringen samt vid hanteringen av utsläpp inom jordbruket och inom avfallshand- teringen. För att uppnå målen behövs forskning och utvecklingsarbete, ekonomiska styrmedel – t.ex. beskattning och olika stöd- system – lagstiftningsåtgärder, frivilliga överenskommelser och uppmuntran av konsumenternas egna initiativ.

I riksdagens skrivelse om redogörelsen om en nationell klimatstrategi godkände riksdagen ett uttalande enligt miljöutskottets betän- kande (MiUB 6/2001 rd – SRR 1/2001 rd). I skrivelsen ingick ett uttalande där riksdagen förutsatte att den nationella klimatstrategin efter precisering enligt riktlinjerna i miljöut- skottets betänkande på nytt föreläggs riksdagen för bedömning så snart som möjligt efter att ansökan om byggnadslov för ett femte kärnkraftverk avgjorts.

5.3. Beredningen av propositionen i Fin- land

Finland undertecknade Kyotoprotokollet i New York den 29 april 1998. För underteck- nandet inbegärde utrikesministeriet utlåtan- den av statsrådets kansli, justitieministeriet, finansministeriet, undervisningsministeriet, jord- och skogsbruksministeriet, kommunika- tionsministeriet, handels- och industrimini- stieriet och miljöministeriet.

Regeringens proposition har utarbetats i en arbetsgrupp där utrikesministeriet, finansmi- nisteriet, handels- och industriministeriet, miljöministeriet, kommunikationsministeriet, jord- och skogsbruksministeriet samt justi- tieministeriet var representerade. Under arbe- tets gång sändes propositionsutkastet på re- miss till justitieministeriet, inrikesministeriet, försvarsministeriet, finansministeriet, under- visningsministeriet, jord- och skogsbruksmi- nisteriet, kommunikationsministeriet, han- dels- och industriministeriet, social- och häl- sovårdsministeriet, arbetsministeriet, miljö- ministeriet, statsrådets kansli, Finlands Mil- jöcentral, Meteorologiska institutet, Forststy- relsen, Statistikcentralen, Statens tekniska forskningscentral, Statens ekonomiska forsk- ningscentral, Finlands akademi, Teknologis- ka utvecklingscentralen, Skogsforskningsin-

stitutet, Lantbrukets forskningscentral, Näringslivets forskningscentral, Havsforskningsinstitutet, Löntagarnas forskningscentral, Pellervo ekonomiska forskningsinstitut, Torvindustriförbundet, tjänstemannaorganisationen FTFC, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC, Metallarbetarförbundet, Byggnadsförbundet, Pappersförbundet, Trä- och specialbranschernas förbund, Kemifacket, Elbranschernas fackförbund, centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenterna MTK, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund, Energibranschens Centralförbund Finergy, Olje- och gasbranschens centralförbund, Metallindustrins centralförbund, Kemiindustrin, Skogsindustrin, Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund, Servicearbetsgivarna, Fjärrvärmeföreningen, Akava, Finlands Kommunförbund, Företagarna i Finland, Finlands konsumentförbund, Kuluttajat – Konsumenterna, Bilimportörerna, Finlands naturskyddsförbund, Natur och miljö, WWF Finland, Greenpeace Nordic, Jordens vänner och Miljörättsliga sällskapet i Finland. Även Ålands landskapsstyrelse fick tillfälle att yttra sig.

I utlåtandena var inställningen positiv till en ratificering av Kyotoprotokollet. I många utlåtanden stödde man dessutom en snar ratificering av protokollet. I vissa utlåtanden ansågs det viktigt att den nationella finska ratificeringen inte sker innan EU:s bördefördelning, som beslutades på det politiska planet 1998, blir rättsligt bindande. På detta sätt kan Finland förbinda sig till det fastställda utsläppsåtagandet enligt bördefördelningen, dvs. till utsläppsnivån för växthusgaser 1990 under den första åtagandeperioden, i samband

med ratificeringen.

I vissa utlåtanden kritiserades propositionen för att huvudsakligen ge en beskrivning av framställningen i den nationella klimatstrategin. I ljuset av detta ansågs också behandlingen av de flexibla mekanismerna bristfällig. Eftersom verkställighetsreglerna för de flexibla mekanismerna inte hade lagts fast då den nationella klimatstrategin utarbetades, har man nu, under det fortsatta arbetet med propositionen, försökt fördjupa motiveringstexten om de flexibla mekanismerna, bl.a. i fråga om bedömningen av deras konsekvenser.

I ett utlåtande fäste man uppmärksamhet vid beslut som är av vikt för tillämpningen av Kyotoprotokollet och som fattats av den sjunde partskonferensen i Marrakech i oktober-november 2001. Det ansågs att dessa beslut behandlades bristfälligt i propositionen. Till denna del har man försökt att precisera beskrivningen och resultatet av Kyotoprotokollets förhandlingsprocess i den allmänna motiveringen i propositionen. Dessutom har de rekommenderade verkställighetsreglerna behandlats närmare i detaljmotiveringen i samband med respektive artiklar.

Till följd av utlåtandena har man försökt precisera bedömningen av konsekvenserna av regeringens proposition, men vissa osäkerhetsfaktorer föreligger. Dessa gäller t.ex. det framtida beslutet om Finlands basenergi, kommissionens förslag till direktiv om utsläppshandel, användningen av flexibla mekanismer och energibeskattningen. Verkingarna i fråga om organisation och personal har kompletterats med tillgängliga utredningar.

DETALJMOTIVERING³

1. **Kyotoprotokollet till Förenta Nationernas ramkonvention om klimatförändring**

Artikel 1. Artikel 1 i protokollet innehåller uttryck som är av betydelse för tillämpningen av protokollet. "Konventionen" avser Förenta Nationernas ramkonvention om klimatförändring, antagen i New York den 9 maj 1992. "Partskonferensen" avser konferensen med parterna i ramkonventionen. "Mellanstatliga panelen om klimatförändring" avser den mellanstatliga panel om klimatförändring (IPCC) som 1988 upprättades gemensamt av Meteorologiska världsorganisationen och Förenta Nationernas miljöprogram (UNEP). "Montrealprotokollet" avser Montrealprotokollet om ämnen som bryter ner ozonskiktet, antaget i Montreal den 16 september 1987 (FördrS 65–66/1988) med senare justeringar och ändringar. En hänvisning till "part i bilaga I" avser dels en part som är upptagen i konventionens bilaga I, dels en part som i samband med deponeringen av sitt ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller avslutningsinstrument gjort en anmälan med stöd av artikel 4.2 g i konventionen att den förbinder sig att begränsa sina utsläpp av växthusgaser och skydda och öka sina sänkor och reservoarer av växthusgaser samt att rapportera om detta på det sätt som konventionen förutsätter.

Artikel 2. Artikel 2.1 a innehåller bestämmelser om nationella målsättningar och åtgärder som avser ett genomförande av utsläppsförpliktelserna enligt artikel 3. Dessa program och åtgärder kan gälla t.ex. ökning

av energieffektivitet i relevanta sektorer av den nationella ekonomin (punkt i), skydd för och ökning av kolsänkor och reservoarer för växthusgaser som inte omfattas av Montrealprotokollet med beaktande av hållbar skogs-skötsel, beskogning och återbeskogning (punkt ii), främjande av hållbara former av jordbruk (punkt iii), nya och förnybara energiformer, teknologier för upptag av koldioxid samt miljövänliga teknologier (punkt iv), gradvis minskning eller successivt avlägsnande av brister i marknaden, fiskala incitament, skatte- och avgiftsbefrielse och subventioner samt tillämpningen av styrmedel för marknaden (punkt v), revidering av program och åtgärder som syftar till att begränsa eller minska utsläpp av växthusgaser som inte omfattas av Montrealprotokollet (punkt vi), åtgärder för att begränsa och minska utsläpp av växthusgaser som inte omfattas av Montrealprotokollet inom transportsektorn (punkt vii) samt begränsning och minskning av metanutsläpp inom avfallshanteringen och inom energiproduktionen (punkt viii).

I artikel 1 b föreskrivs om parternas informationsutbyte. Parterna skall samarbeta med andra parter för att höja den individuella och kombinerade effekten av de målsättningar och åtgärder som beskrivits ovan. Dessutom strävar parterna i samråd efter att hitta metoder för att förbättra jämförbarheten, begripligheten och verkan av sina program och åtgärder.

Enligt punkt 3 strävar man efter att genomföra de målsättningar och åtgärder som avses i denna artikel så att skadliga effekter minimeras. I fråga om effekterna ser man på skadliga effekter av klimatförändring samt inverkan på internationell handel, miljö och andra parter, särskilt ekonomisk inverkan på parter som är utvecklingsländer. I sin funktion som protokollets partsmöte får partskonferensen på lämpligt sätt vidta ytterligare åtgärder som avser minska skadliga verkningar av målsättningar och åtgärder. Enligt punkt 4 får partskonferensen också överväga samordning av sådana målsättningar och åtgärder.

Några särskilda rekommendationer till verkställighetsregler har inte antagits i fråga

³ Hänvisningarna i detaljmotiveringen till de rekommenderade verkställighetsregler som antogs vid den sjunde partskonferensen i Marrakech avser de beslut (Marrakesh Accord) som ingår i slutrapporten från COP 7, vilken finns att tillgå på klimatkonventionens sekretariats hemsida (<http://unfccc.int/resource/docs/cop7/13.pdf>). I motiveringarna till de enskilda artiklarna har de namn och nummer på besluten använts som ingår i innehållsförteckningen i slutrapporten från COP7

om de nationella målsättningarna och åtgärderna. Länderna skall dock rapportera dessa som en del av det system för beräkning, rapportering och granskning som skall genomföras enligt artiklarna 5, 7 och 8.

Artikel 3. Artikel 3 innehåller bestämmelser om åtaganden angående minskningar och begränsningar av utsläpp. Enligt punkt 1 skall parterna var för sig eller gemensamt tillse att parternas sammanlagda utsläpp av växthusgaser inte överstiger deras tilldelade mängder. I utsläppen inräknas de antropogena utsläppen i bilaga A till protokollet. Utsläppen uttrycks i koldioxidekvivalenter. De gaser som räknas upp i bilaga A är koldioxid (CO₂), metan (CH₄), dikväveoxid (N₂O), fluorcolväten (HFC), perfluorcolväten (PFC) och svavelhexafluorid (SF₆). Parternas tilldelade utsläppsmängder räknas enligt de i bilaga B upptagna parternas kvantifierade åtaganden om begränsning eller minskning av utsläpp och bestämmelserna i artikel 3. För åtagandeperioden 2008–2012 förbinder sig parterna i bilaga I att minska de sammanlagda utsläppen av dessa gaser med minst 5 % av utsläppen under basåret 1990. År 1990 kallas basår eftersom det används som jämförelseår för utsläppen under åtagandeperioden.

Hur parternas kvantifierade åtaganden uppfylls följs med hjälp av ett system för uppskattning och rapportering enligt artiklarna 5, 7 och 8 och övervakas med ett system för efterlevnadsfrågor enligt artikel 18. I fråga om dessa antog den sjunde partskonferensen detaljerade rekommendationer till verkställighetsregler.

I punkt 2 förutsätts det att varje part i bilaga I skall ha gjort påvisbara framsteg i uppfyllandet av sina åtaganden enligt protokollet senast 2005. I detta syfte skall parterna i bilaga I senast den 1 januari 2006 avge en särskild rapport som visar att framsteg gjorts.

Punkt 3 innehåller bestämmelser om åtgärder som härrör från direkta antropogena förändringar vad avser åtgärder inom markanvändning, vilka skall beaktas vid uppfyllandet av åtagandet i punkt 3. Enligt punkt 3 är dessa åtgärder nybeskogning, återbeskogning och avskogning som skett efter 1990. Åtgärderna kan medföra utsläpp varvid det blir fråga om en källa för utsläpp av växthusgaser. Åtgärden kan även innebära att kol binds

i skogen, varvid man talar om en kolsänka. Verkningarna av källor och sänkor räknas som verifierbara ändringar i kolreservoarerna samt som utsläpp av andra växthusgaser under åtagandeperioden. Utsläppen av växthusgaser och upptag i kolsänkor skall rapporteras på ett klart och verifierbart sätt och de skall granskas i enlighet med artiklarna 7 och 8. De rekommendationer till verkställighetsregler som antogs av den sjunde partskonferensen innehåller definitioner och beräkningsregler för åtgärderna enligt punkt 3. Senare kommer ännu mer detaljerade anvisningar att utarbetas.

I Finland minskar skogsarealerna något. Den totala effekten av nybeskogning, återbeskogning och avskogning innebär en minskning av kolreservoarerna till denna del och försvårar sålunda betydligt Finlands möjligheter att uppfylla Kyotoåtagandet. För Finlands del är det viktigt att de rekommenderade verkställighetsreglerna ger de parter som genom tillämpning av åtgärderna i artikel 3.3 åstadkommer en nettokälla för utsläppen möjlighet att under den första åtagandeperioden ersätta denna utsläppskälla med den nettosänka som skogsvård och skogsanvändning enligt artikel 3.4 åstadkommer. Eftersom man dock räknar med att kolreservoarerna i våra skogar skall öka under perioden 2008–2012, kan det nettoutsläpp som uppstår kompenseras genom åtgärder inom skogsvård och skogsanvändning enligt punkt 4. Detta förutsätter att från och med 1990 är den sänka för växthusgaser som åstadkoms genom parternas samtliga skötta skogar större än de nettoutsläpp som föranleds av åtgärderna enligt artikel 3.3.

Enligt punkt 4 skall partsmötet också besluta om tilläggsåtgärder som har samband med förändringar av utsläpp av växthusgaser från källor och upptag i kolsänkor i kategorierna jordbruksmark, skogsbruk och förändring av markanvändning. Partsmötet skall besluta om former, regler och riktlinjer för hur och vilka ytterligare av människor bedrivna verksamheter som skall läggas till eller dras från de tilldelade mängderna för parterna i bilaga I. Beslutet skall fattas antingen vid det första partsmötet eller så snart som möjligt därefter. I beslutsfattandet skall partsmötet beakta bl.a. klarhet i rapporteringen, verifier-

barhet och arbetet med metoder i mellanstatliga panelen för klimatförändring, anvisningar lämnade av underorganet för vetenskaplig och teknologisk rådgivning samt partskonferensens beslut. Detta beslut gäller från och med den andra åtagandeperioden. En part har dock rätt att tillämpa detta beslut på supplementära, av människan bedrivna verksamheter vid sin första åtagandeperiod, om de har vidtagits sedan 1990.

Enligt beslutsrekommendationen från sjunde partskonferensen⁴ gäller åtgärderna enligt artikel 3.4 under den första åtagandeperioden återställande av vegetation, skogsvård och skogsanvändning samt skötsel av odlingsmark och betesmark. En part kan om den så önskar tillämpa en eller flera av dessa åtgärder. Parten skall meddela sitt val av åtgärder för den första åtagandeperioden innan denna period börjar. Parten skall visa att åtgärderna i fråga inträffat efter 1990 och att de bedrivits av människan. Upp till en bestämd kvantifierad mängd får parten tillgodoräkna sig kolmängder som åstadkommits genom skogsvård och skogsanvändning. Från dessa mängder skall först avdras den mängd som behövs för den utsläppskompensation som nämndes i samband med punkt 3. Den godkända kolmängden definieras skilt för varje part i bilaga B enligt tabellen i det rekommenderade beslutet⁵. Enligt tabellen kan Finland i sin växthusgasbalans inta högst 0,16 milj. ton kol som bundits tack vare skogsvård och skogsanvändning, vilket motsvarar ca 0,6 milj. ton koldioxid. I fråga om andra åtgärder kan en part tillgodoräkna sig skillnaden som erhålls genom att från växthusgasbalansen för respektive åtgärder under den första åtagandeperioden avdra basårets växthusgasbalans i fråga om samma åtgärder, multiplicerad med fem (netto-netto-bereäkning).

Med den nämnda beslutsrekommendationen sammanhänger flera detaljerade tilläggskrav för uppskattningen av sänkor och rap-

porteringen och verifieringen av sänkor. En del av innehållet i dessa krav kan beskrivas först sedan den mellanstatliga panelen om klimatförändring har upprättat anvisningar för god sed inom markanvändning, ändringar i markanvändning och skogsbruk.

Punkt 5 i artikeln erbjuder de parter i bilaga I som håller på att övergå till marknadsekonomi viss flexibilitet vid fastställandet av basåret. En sådan part skall som basår använda det basår eller den basperiod som fastställts med stöd av ett beslut av partskonferensen vid dess andra möte (9/CP.2) för uppfyllande av åtagandena enligt artikel 3, om basår eller basperiod fastställts för parten på detta sätt. Om parten inte ännu har lämnat in sin första nationalrapport enligt artikel 12 har den rätt att till partskonferensen i dess funktion som protokollets partsmöte anmäla att den använder ett annat basår eller en annan basperiod än 1990 vid verkställigheten av artikel 3. Partskonferensen skall i sin egenskap av protokollets partsmöte slutligt besluta om en sådan anmälan kan godtas. Punkt 6 i artikeln tillåter viss flexibilitet för de parter i bilaga I som genomgår en process för övergång till marknadsekonomi i fråga om uppfyllandet av andra åtaganden som de iklätt sig enligt protokollet än de som omfattas av artikel 3.

Punkt 7 innehåller bestämmelser om uträkandet av parternas tilldelade utsläppsmängder under den första åtagandeperioden. Den tilldelade mängden för en part räknas genom att de utsläpp som anges för parten i bilaga B i procent multipliceras med fem. Procenttalet i bilaga B avser partens andel av de sammanlagda antropogena utsläppen av växthusgaser enligt bilaga A år 1990 eller något annat basår eller någon annan basperiod. För parter där ändring i markanvändningen och skogsvården utgjorde en nettokälla för växthusgaser 1990 skall i basårets utsläpp inräknas mängden av nettokällor till följd av markanvändningen. Enligt punkt 8 får vilken som helst part i bilaga I välja 1995 som basår för beräkningen av tillåtna utsläpp av fluorkolväten, perfluorkolväten och svavelhexafluorid.

I den rekommendation till beslut angående artikel 7.4 som antogs av den sjunde partskonferensen ingår anvisningar för hur tillde-

⁴ beslut 11/CP.7 (Land use, land-use change and forestry)

⁵ beslut 11/CP.7 (Land use, land-use change and forestry I vars bilaga ingår ett beslut utkast -/CMP med tabell över kolmängderna)

lade utsläppsmängder skall räknas. Enligt det rekommenderade beslutet skall basåret 1990 användas som utgångspunkt utom i de undantagsfall som anges i artikel 3.5 och 3.8 i Kyotoprotokollet. För att underlätta uträkningen av tilldelad mängd skall en part i bilaga I inge en rapport med sådan utsläppsinformation från och med 1990 som uppfyller villkoren i artikel 5.2 samt en beräkning över sin tilldelade utsläppsmängd. Denna rapport skall inges senast den 1 januari 2007. I rapporten skall också meddelas den information som behövs för tillämpningen av mekanismer och sankor. Den information som parten lämnat i sin rapport granskas och justeras om det behövs. Därefter införs partens tilldelade utsläppsmängd i ett register som upprätthålls av sekretariatet. Denna utsläppsmängd förblir sedan oförändrad under hela den första åtagandeperioden.

Man bör dock observera att utsläppssiffrorna för basåret kan ändras till följd av att definitionerna och beräkningsreglerna utvecklas och kunskapsunderlaget förbättras. Detta kommer att ske ända fram till registreringen av den tilldelade utsläppsmängden. Dessutom bör man märka att uppfyllandet av åtagandet kommer att vara föremål för utvärdering med utgångspunkt i ett ständigt föränderligt tal, trots registreringen av den ursprungliga tilldelade utsläppsmängden. Detta tal erhålls genom att man till den ursprungliga tilldelade mängden adderar och minskar utsläppsenheter på det sätt som fastställs i artikel 3.10, 3.11 och 3.12. Därför kan en parts uppfyllande av det kvantifierade åtagandet bedömas slutligt först efter åtagandeperiodens utgång då man har tillgång till granskade uppgifter dels om inventeringarna angående utsläpp och sankor, dels om hur stor den tilldelade utsläppsmängden slutligen är.

Enligt punkt 9 fastställs åtaganden för följande perioder genom ändring i bilaga B till protokollet. Ändringen antas i enlighet med förfarandet i artikel 20 på villkor att den part som berörs av ändringen har gett sitt skriftliga samtycke därtill. Partskonferensen skall i sin funktions som protokollets partsmöte inleda prövningen av åtagande som gäller senare åtagandeperioder senast sju år före utgången av den första åtagandeperioden.

I punkt 10 bestäms hur utsläppsminsk-

ningsenheter eller delar av tilldelad mängd skall adderas till den tilldelade mängden i fråga om gemensamt genomförande av ett enskilt projekt eller vid handeln med utsläppsrättigheter och på motsvarande sätt bestäms subtraherandet i punkt 11. Enligt detta adderar man till en parts tilldelade utsläppsmängd de utsläppsminskingsenheter eller de delar av tilldelad mängd som parten förvärvat av en annan part vid gemensamt genomförande av ett enskilt projekt eller genom handel med utsläppsrättigheter. På motsvarande sätt avdras utsläppsminskingsenheter eller delar av tilldelad mängd från den överlåtande partens tilldelade mängd. Med stöd av punkt 12 skall certifierade utsläppsminskningar som en part förvärvat från en annan part enligt mekanismen för ren utveckling läggas till den förvärvande partens tilldelade mängd. I de fall där utsläppen för en part som ingår i bilaga I understiger partens tilldelade mängd under en åtagandeperiod, skall enligt punkt 13 skillnaden på denna parts begäran läggas till partens tilldelade mängd under följande åtagandeperioder.

Enligt punkt 14 skall parterna sträva efter att minska den totala utsläppsmängden av växthusgaser på ett sådant sätt att de sociala, miljömässiga och ekonomiska följdverkningarna minimeras för parter som är utvecklingsländer, särskilt för utsatta länder och de minst utvecklade utvecklingsländerna. I detta syfte skall partskonferensen i sin funktion som protokollets partsmöte vid sitt första möte överväga vilka åtgärder som är nödvändiga för att minimera de skadliga verkningarna av klimatförändring och/eller följderna av motåtgärder i utvecklingsländerna. Bland de frågor som skall beaktas skall också ingå beslut om finansiering, försäkring och teknologiöverföring. Enligt de antagna rekommendationerna till verkställighetsregler skall parterna i bilaga I i samband med sina årliga utsläppsinventeringar rapportera hur de försökt minimera de skadliga verkningarna av sina utsläppsreducerande åtgärder i utvecklingsländerna.

Artikel 4. Artikel 4 innehåller bestämmelser om gemensamt uppfyllande av utsläppsminskingsåtagandena. Redan under förhandlingarna om Kyotoprotokollet avsåg EG och dess medlemsstater att uppfylla åtagan-

dena gemensamt. Därför krävde de att artikel 4 skulle intas i protokollet. Artikel 4 i protokollet gör det möjligt för parter i bilaga I att ingå överenskommelse om gemensamt fullgörande av sina åtaganden enligt artikel 3. I denna s.k. bördefördelningsöverenskommelse anges den utsläppsnivå som tilldelats var och en av parterna. Enligt punkt 2 skall parterna i en bördefördelningsöverenskommelse anmäla de överenskomna bestämmelserna till sekretariatet då de deponerar sina ratifikations-, godtagande-, godkännande eller avslutningsinstrument till Kyotoprotokollet. Sekretariatet skall i sin tur informera parterna och signatörerna om dessa bestämmelser. Enligt punkt 3 skall sådana bördefördelningsöverenskommelser gälla under den första åtagandeperioden, dvs. från 2008 till 2012.

Punkt 4 innehåller en särskild bestämmelse om att ändringar som efter antagandet av protokollet inträffar i sammansättningen av en organisation för regional ekonomisk integration inte skall inverka på åtaganden i en bördefördelningsöverenskommelse som parterna ingått tillsammans inom ramen för organisationen för regional ekonomisk integration eller tillsammans med den. En ändring av organisationens sammansättning skall endast beaktas med avseende på sådana åtaganden enligt artikel 3 som görs efter ändringen.

I punkt 5 bestäms ansvarsfördelningen mellan parterna i en bördefördelningsöverenskommelse. Om parterna i en bördefördelningsöverenskommelse inte lyckas uppnå den totala gemensamma nivån för utsläppsminskning, skall varje part vara ansvarig för sin utsläppsnivå i enlighet med överenskommelsen. Punkt 6 innehåller dessutom en särskild ansvarsbestämmelse angående överenskommelser som ingås inom en organisation för regional ekonomisk integration, t.ex. Europeiska gemenskapen. Enligt denna punkt skall varje medlemsstat i organisationen individuellt och tillsammans med organisationen, vilken skall följa artikel 24, bära ansvaret för sin utsläppsnivå enligt vad som anmälts i enlighet med artikel 4, om man inte lyckas uppnå den totala gemensamma nivån för utsläppsminskning.

Rådet (miljö) uppnådde den 4 mars 2002 politiskt samförstånd om EG:s ratificering av Kyotoprotokollet på EG:s vägnar och om

bördefördelningen enligt artikel 4 i Kyotoprotokollet mellan EG och dess medlemsstater. Innehållet i kommissionens ratificeringsbeslut har kommenterats ovan i avsnitt 2.5.1 Bördefördelningen mellan EG och medlemsstaterna samt ratificeringen.

Artikel 5. I artikel 5 ingår bestämmelser om ett nationellt system för beräkning av utsläppen. Punkt 1 ålägger parterna att senast ett år före den första åtagandeperiodens början införa ett nationellt system för uppskattning av utsläpp. Genom bestämmelserna i Kyotoprotokollet kommer kravnivån för de nationella utsläppsinventeringar som infördes i samband med tillämpningen av klimatkonventionen att skärpas och många förfaranden kommer att få bredare och mer detaljerade anvisningar. Särskilt i fråga om sänkorna avviker uppskattningen och rapporteringen enligt Kyotoprotokollet märkbart från kraven i klimatkonventionen. De rekommenderade verkställighetsreglerna som antogs av den sjunde partskonferensen innehåller anvisningar om de krav som det nationella systemet för uppskattning av utsläpp skall uppfylla samt anvisningar för rapporteringen av hur man bedömt att dessa krav har uppfyllts. I anvisningarna fastställs de centrala principerna, definitionerna och målen för inventeringssystemen samt de åtgärder av parter i bilaga I som skall säkerställa att systemen fungerar.

I punkt 2 specificeras de metoder som behövs då en part inte använder metoder enligt mellanstatliga panelen för klimatförändring för att uppskatta utsläppen. För dessa inventerings- och uppskattningsmetoder kommer särskilda noggrannare metoder att fastställas, enligt vilka justeringar görs i systemen för uppskattning av utsläpp. Partsmötet bedömer dessa metoder och anvisningar bland annat utifrån de anvisningar som lämnats av mellanstatliga panelen och biträdande organ (SBSTA och SBI). I den redan antagna rekommendationen till verkställighetsregler ges anvisningar beträffande de justeringar som internationella experter skall göra i sådana fall där parterna inte har rapporterat på det sätt som de givna anvisningarna förutsätter. Under de närmaste åren har man dessutom för avsikt att ytterligare precisera de metoder och anvisningar som internationella experter skall följa vid inventeringarna eller

då de utför justeringar av utsläppsuppskattningar på begäran av övervakningsorganet.

I punkt 3 bestäms det att vid omräkningen av utsläppen av olika växthusgaser till koldioxidkvivalenter skall de metoder användas som har antagits av mellanstatliga panelen för klimatförändring.

Artikel 6. I artikel 6 i protokollet ingår bestämmelser om gemensamt genomförande av utsläppsreducerande projekt. Enligt artikeln får en part i bilaga I överlåta till eller förvärva från en annan part utsläppsminskningenheter för att uppfylla sina utsläppsminskningensåtaganden enligt artikel 3. Dessa enheter bygger på projekt som avser att minska antropogena utsläpp av växthusgaser eller att öka antropogena upptag i kolsänkor av växthusgaser från varje sektor av ekonomin. De projekt som avses i artikeln kallas också projekt för gemensamt genomförande, dvs. JI-projekt. I fråga om detta gemensamma genomförande förutsätter protokollet dock att varje sådant projekt är godkänt av de berörda parterna (punkt a), att varje sådant projekt innebär en minskning av utsläpp från källor eller en ökning av upptag i kolsänkor som går utöver vad som annars skulle uppnås (punkt b), att parten inte förvärvar några utsläppsminskningenheter om den inte fullgör sina skyldigheter enligt artiklarna 5 och 7 (punkt c) och att de förvärvade utsläppsminskningensenheter skall vara supplementära till nationella åtgärder för att uppfylla åtagandena enligt artikel 3 (punkt d).

I den sjunde partskonferensens rekommendationer till verkställighetsregler påpekas att de nationella åtgärder skall utgöra en betydande del av partens utsläppsminskningensåtgärder och att parten skall rapportera sina strävanden i detta hänseende. Enligt de rekommenderade verkställighetsreglerna kan som projekt för gemensamt genomförande godkännas projekt som initierats 2000 eller senare, då det konstaterats att de uppfyller de krav som uppställts eller kommer att uppställas på projekten i fråga. Om projekt som inlett 2000 eller senare uppfyller kriterierna i rekommendationen till verkställighetsregler angående artikel 6, kan dessa projekt betraktas som projekt enligt artikel 6, men de kan generera utsläppsreduktionsenheter (ERU) först från och med 2008.

Enligt punkt 2 får partskonferensen i sin funktion som protokollets partsmöte vid sitt första möte eller så snart som möjligt därefter ytterligare utforma riktlinjerna för denna artikels genomförande och för verifiering och rapportering. Enligt de av den sjunde partskonferensen antagna rekommendationerna till verkställighetsregler ansvarar den övervakningskommitté som avses i artikel 6 för genomförandet av gemensamma projekt. Kommittén har 10 medlemmar av vilka sex företräder parter i bilaga I av vilka tre skall vara länder under övergång till marknads ekonomi. De länder som inte är s.k. part i bilaga I-länder utgör en kvalificerad majoritet vid beslutsfattandet. Kommittén tillsätts vid det första mötet med parterna i Kyotoprotokollet. Enligt de rekommenderade verkställighetsreglerna finns det två alternativa metoder för gemensamma projekt. Om bägge parter i ett projekt uppfyller samtliga villkor för deltagande kan projektets värstat utföra verifieringen av utsläppsminskningarna. Om värstaten saknar ett nationellt register som uppfyller kraven och/eller om dess årsrapporter inte innehåller tilläggsuppgifter om registren på det sätt som de rekommenderade verkställighetsreglerna enligt artikel 7.1 förutsätter, måste utsläppsminskningarna för ett gemensamt projekt verifieras enligt mera ingående metoder än vad som beskrivits ovan. Verifieringen sköts härvid av s.k. oberoende organ som arbetar under kommittén och som ackrediterats av den. Kommittén övervakar de oberoende organens arbete. I samtliga fall skall den investerande parten och den part som förvärvar utsläppsminskningenheter uppfylla villkoren för deltagande.

I punkt 3 påpekas det att en part i bilaga I får auktorisera juridiska personer att under dess ansvar delta i åtgärder som leder till framställande, överlåtelse eller förvärv av utsläppsminskningenheter på sätt som anges i denna artikel. Ansvar för att åtagandena enligt protokollet uppfylls förblir dock hos parten.

För alla Kyotomekanismer – gemensamt genomförande (artikel 6), mekanismen för ren utveckling (artikel 12) och handel med utsläppsrätter (artikel 17) – har likartade deltagarvillkor fastställts i de rekommendationer till verkställighetsregler som antogs vid den

sjunde partskonferensen. Efterlevnaden av dessa övervakas av den s.k. dömande panelen i kommittén för efterlevnadsfrågor enligt artikel 18. Förutom mekanismernas gemensamma villkor för deltagande förutsätter gemensamt genomförande dessutom att parten utser en myndighet som är behörig att godkänna projekt för gemensamt genomförande och som utarbetar nationella anvisningar och rutiner för godkännandet av projekt.

För att få rätt att delta måste en part bl.a. ha ratificerat Kyotoprotokollet samt upprättat ett nationellt system för uppskattning av utsläpp enligt artikel 5 och ett nationellt register enligt artikel 7. Parternas tilldelade utsläppsmängder skall finnas inskrivna i registret som upprätthålls av klimatkonventionens sekretariat i enlighet med de rekommenderade verkställighetsreglerna för artikel 7.4. Dessutom har parterna varit tvungna att ge en årlig inventering enligt artikel 5 och tilläggsuppgifter enligt artikel 7 i samband med inventeringen. Under den första åtagandeperioden gäller kvalitetskontrollen som villkor för deltagandet dock endast utsläppskategorierna i bilaga A till protokollet och inlämnandet av årliga inventeringar av sänkor och inte innehållet i dessa inventeringar.

Det anses att fortsatt rätt att delta i mekanismerna föreligger om inte den dömande panelen i artikel 18-kommittén för efterlevnadsfrågor beslutar annorlunda. Belsutet som gäller efterlevnaden innehåller bestämmelser om förlust av rätten att delta och återställande av rätten att delta. Sekretariatet för en lista över de länder som uppfyller rätten att delta och över länder som har förvägrats rätt att delta i utsläppshandeln/mekanismerna.

Enligt utsläppsrekommendationerna får en part auktorisera juridiska personer att delta i projekt och utsläppshandel. Också i dessa fall är det parten som i sista hand svarar för att åtagandena enligt protokollet uppfylls och parten blir tvungen att säkerställa att dessa juridiska personers verksamhet är regelrätt. Parten skall upprätthålla en uppdaterad lista över de auktoriserade juridiska personerna och ge sekretariatet och allmänheten tillgång till den genom det nationella registret. De juridiska personerna får inte överföra utsläppsenheter under den tid då den auktoriserande parten inte uppfyller kraven för rätt att delta.

Punkt 4 reglerar gemensamt genomförande i förhållande till systemet för övervakning av efterlevnaden av protokollet. Enligt denna punkt får utsläppsminskningseenheter fortsättningsvis överlåtas och förvärvas efter det att en fråga har väckts enligt bestämmelserna i artikel 8 om uppfyllandet av kraven i artikel 6. En förutsättning för överlåtande och förvärvande är dock att inga sådana enheter utnyttjas av parten för att uppfylla dess åtaganden innan frågan om uppfyllande har avgjorts.

Artikel 7. Artikel 7 gäller årlig rapportering av utsläpp och upptag i kolsänkor. I artikel 7 bestäms om de uppgifter som parterna skall tillhandahålla sekretariatet, antingen årligen eller med bestämda tidsintervall. Uppgifterna vidarebefordras till de andra parterna och används för granskningar. I punkt 1 föreskrivs att den ytterligare information skall inkluderas i den årliga inventeringen som är nödvändig för att säkerställa att bestämmelserna i artikel 3 uppfylls. I rekommendationerna till verkställighetsregler om artikel 7.1, vilka antagits av den sjunde partskonferensen, påpekas att parterna skall lämna ytterligare information årligen om tillägg och minskningar angående utsläppskvoten, om markanvändningen, förändringar i markanvändningen och skogsvården samt om ändringar i det nationella inventerings- och rapporteringssystemet och i det nationella registret. I de rekommenderade verkställighetsreglerna när närmare anvisningar getts om innehållet i den ytterligare informationen om markanvändningen, förändringar i markanvändningen och skogsvården, dvs. de s.k. LULUCF-kategorierna. Mellanstatliga panelen för klimatförändring kommer att utarbeta anvisningar för god praxis för kategorierna förändringar i markanvändningen och sänkornas utsläppskällor.

Årlig rapportering skall också inges om hur man försökt minimera de skadliga verkningarna av utsläppsreduceringar för utvecklingsländerna. Uppgifter som skall rapporteras är bistånd till utvecklingsländerna, ekonomiska styrmedel, t.ex. användningen av energiskatt eller andra medel för att påverka energipriset eller åtgärder som avser att minska utsläpp av tekniker som använder fossila energikällor. Den årliga rapporteringen enligt Kyoto-

protokollet skall inledas senast under det första året i åtagandeperioden, dvs. 2008.

I punkt 2 åläggs parterna i bilaga I att i nationalrapporten, som inges med jämna mellanrum, inkludera den ytterligare information som partsmötet bestämmer vid sitt första möte. Nationalrapporten gäller sänkorna för växthusgaser och utsläppsmängder samt åtgärder för att genomföra bestämmelserna i klimatkonventionen. Enligt rekommendationerna till verkställighetsregler, vilka antogs av den sjunde partskonferensen, är de ytterligare uppgifter som skall inkluderas i nationalrapporten beskrivningar av de nationella rapporteringssystemen och registren samt uppgifter om hur åtagandena genomförs, dvs. hur nationella åtgärder har vidtagits som en betydande del av uppfyllandet av partens åtagande. Uppgifter skall också lämnas om nationella målsättningar och åtgärder enligt artikel 2, nationella metoder för genomförande och lagstiftningsarrangemang. Uppgifter skall vidare lämnas om stöd enligt artikel 10 i Kyotoprotokollet för teknologiöverföring och kapacitetsförbättring samt om finansieringsstöd enligt artikel 11.

I punkt 3 fastställs tidsintervallerna för rapporteringen. Parterna skall inkludera de årliga uppgifterna enligt punkt 1 i utsläppsinventeringen enligt klimatkonventionen. För varje part betyder detta åtagandeperiodens första år efter det att protokollet har trätt i kraft för parten i fråga. Uppgifterna enligt punkt 2 lämnas som en del av den första nationalrapporten som en part lämnar då Kyotoprotokollet trätt i kraft för den partens del.

Enligt punkt 4 skall partsmötet besluta om regler för utformningen av utsläppsinventeringar och nationalrapporter samt för formerna för redovisning av tilldelade mängder. I de rekommendationer till verkställighetsregler angående punkt 4 som antogs av den sjunde partskonferensen bestäms bl.a. om det förfarande som skall iaktas vid fastställandet av tilldelade mängder enligt artikel 3.7. I verkställighetsreglerna bestäms också olika utsläppsenheter och ges de viktigaste reglerna för användningen av dem. Definitionerna av utsläppsenheterna upprepas också i rekommendationerna till verkställighetsregler som mekanismerna.

Enligt de godkända definitionerna finns det

fyra typer av utsläppsenheter med delvis olika regler. Utsläppsreduktionsenheter (ERU) avser gemensamt genomförande enligt artikel 6 och enheter som fastställs i enlighet med dessa krav. Certifierade utsläppsminskningar (CER) fastställs enligt artikel 12 och kraven i den artikeln. Utsläppsrätter enligt den initiala tilldelningen (AAU) avser den enhet som uppkommer då en part registrerar utsläpp enligt den tilldelade mängden i sitt nationella register⁶ och enheterna RMU alstras genom åtgärder enligt artikel 3.3 och 3.4 och de har markanvändning, ändring i markanvändning och skogsvård som källa. Varje utsläppsenhet motsvarar ett ton koldioxidekvivalenter.

Enligt de rekommenderade verkställighetsreglerna kan samtliga utsläppsenheter överföras fritt från en part till en annan och de har lika värde och kan bytas ut sinsemellan då ett åtagande uppfylls. Hur åtagandet uppfylls bedöms efter den första åtagandeperioden genom att jämföra partens utsläpp under åtagandeperioden med de utsläppsenheter som den vid tidpunkten i fråga har i sitt nationella register på det s.k. kontot.

Utsläppsreduktionsenheterna inom mekanismen för ren utveckling och gemensamt genomförande (CER och ERU) kan också överföras till den följande åtagandeperioden upp till ett bestämt tak. Däremot är det förbjudet att överföra enheter som alstras genom kolsänkor (RMU) till följande åtagandeperiod.

I reglerna fastställs också hur utsläppsenheterna skall registreras och hur de sparas i nationella register på olika konton. Reglerna uppställer också krav som gäller för registren och kontona samt bestämmer om överföringar mellan register och konton. Kontona har differentierats enligt användningsändamål. Konton kan innehas av parterna och av juridiska personer. Kontoöverföringarna mellan registren sker via ett bokföringssystem som sekretariatet upprätthåller. Systemet sätter stopp för regelvidriga överföringar t.ex. i sådana fall där övervakningssystemet konstaterat att den part som önskar göra en överföring inte uppfyller villkoren för deltagande i

⁶ beslut 15/CP.7, Principles, nature and scope of the mechanisms pursuant to Articles 6, 12 och 17 i Kyotoprotokollet

mekanismerna. Sekretariatet upprättar en databank för insamling och bokföring av uppgifter om utsläpp och tilldelade utsläpp.

Artikel 8. Artikel 8 reglerar den granskning som utförs av expertgrupper. Denna kan gälla de årliga utsläppsinventeringarna, det nationella systemet för uppskattning av utsläpp, de nationella registren eller nationalrapporterna. I punkt 1 förutsätts det att granskningen sker i enlighet med partskonferensens relevanta beslut och riktlinjer. Parterna kan granska de årliga utsläppsinventeringarna antingen på plats i respektive land eller i sitt eget land utifrån handlingarna. Man försöker ordna besök hos varje part i bilaga I åtminstone en gång under åtagandeperioden. Granskningen skall fastställa att resultaten av utsläppsinventeringen, uppskattningarna och beräknings- och uppskattningsmetoderna är godtagbara och bygger på kvalitetssäkrad kunskap. Även registreringen och arkiveringen av uppgifter och resultat granskas.

Enligt punkt 2 samordnas expertgruppernas arbete av sekretariatet. Expertgrupperna består av experter som utväljs bland personer som nominerats av parterna i klimatkonventionen och, i förekommande fall, av mellanstatliga organisationer i enlighet med de riktlinjer som partskonferensen antagit för ändamålet.

Enligt punkt 3 skall expertgrupperna utifrån granskningen utarbeta en rapport till partskonferensen i dess funktion som protokollets partsmöte. I rapporten bedöms parternas uppfyllande av åtagandena och potentiella problem och faktorer som påverkar uppfyllandet skall identifieras. Sekretariatet överlämnar rapporten till alla parter i klimatkonventionen och uppgör en förteckning över de frågor om uppfyllande som nämns i rapporterna för vidare prövning av partskonferensen i dess funktion som protokollets partsmöte.

Enligt punkt 4 antar partsmötet vid sitt första möte riktlinjer för expertgruppernas granskning av uppfyllandet av protokollet. Riktlinjerna skall därefter uppdateras från tid till annan på det sätt som partskonferensens relevanta beslut förutsätter. Enligt punkt 5 skall partsmötet, om det behövs med biträde av SBSTA och SBI, pröva de uppgifter som lämnats av parterna i enlighet med artikel 7

och de rapporter om dessa uppgifter som upprättats av expertgrupperna. Även de frågor om uppfyllande som förtecknats av sekretariatet och andra frågor som väckts av parterna skall prövas. Enligt punkt 6 skall partsmötet på grundval av dessa uppgifter fatta beslut som tillämpningen av protokollet kräver.

I de rekommendationer till verkställighetsregler som antogs av den sjunde partskonferensen ges allmänna anvisningar om expertgruppernas granskningar. Till vissa delar kommer dessa anvisningar kommer att preciseras ytterligare under de närmaste åren. Detta gäller bl.a. det snabbare förfarande som iaktas då en part som gått miste om sin rätt att delta i mekanismerna anhåller om att deltaganderätten skall ges tillbaka.

Artikel 9. I artikel 9 i protokollet ingår bestämmelser om översyn. Enligt punkt 1 skall partskonferensen i sin funktion som protokollets partsmöte regelbundet göra en översyn av bestämmelserna i protokollet. Översynen görs mot bakgrund av bästa möjliga tillgängliga vetenskapliga, tekniska, sociala och ekonomiska uppgifter om och bedömningar av klimatförändring och dess följder. Dessa översyner samordnas med relevanta översyner enligt klimatkonventionen. I detta sammanhang tar man särskild hänsyn till parternas rapporteringar om utsläpp och upptag i sankor av växthusgaser, nationella och regionala klimatprogram, konventionsparternas åtaganden och olika organ enligt klimatkonventionen. På grundval av översynerna skall partskonferensen i sin funktion som protokollets partsmöte vidta lämpliga åtgärder. Enligt punkt 2 skall den första översynen genomföras vid det andra mötet med partskonferensen i dess funktion som protokollets partsmöte. Senare översyner genomförs med regelbundna intervall.

Artikel 10. I artikeln ingår bestämmelser om nationella och regionala program som gäller samtliga parter och om internationellt samarbete. Dessa bestämmelser bekräftar åtagandena enligt artikel 4.1 i klimatkonventionen och de uppställer inga nya åtaganden för utvecklingsländerna. I artikeln beskrivs dock utarbetandet av programmen och den internationella samverkan som hör samman med dem på ett mer detaljerat sätt än i kli-

matkonventionen. I artikelns inledande mening hänvisas det till de utfästelser om finansiering, teknologiöverföring och andra stöd som industriländerna gett utvecklingsländerna i klimatkonventionen.

Med hjälp av program och samarbete försöker parterna verkställa de kvantifierade åtagandena om begränsning och minskning av utsläpp. Bestämmelserna om program ingår i punkterna a och b i artikeln. Enligt punkt a skall parterna utforma kostnadseffektiva nationella och regionala program för att förbättra kvalitén på lokala emissionsfaktorer eller på aktivitetsuppgifter eller modeller som används för färdigställande och uppdatering av nationalrapporter om antropogena utsläpp från källor och upptag i kolsänkor av alla växthusgaser som inte omfattas av Montrealprotokollet. Vid utarbetandet av program används jämförbara metoder som antagits av partskonferensen. De skall vara förenliga med de riktlinjer för utformning av nationalrapporter som antagits av partskonferensen. Enligt punkt b skall parterna dessutom formulera och genomföra nationella och regionala program som innehåller åtgärder för att mildra klimatförändring och åtgärder för att underlätta en tillfredsställande anpassning till klimatförändring. Enligt punkt b i bör dessa program avse bl.a. energi-, transport- och industrisektorerna samt jordbruk, skogsbruk och avfallshantering. Även teknologier för anpassning och metoder för förbättrad samhällsplanering omfattas av detta. Parterna i bilaga I skall enligt punkt b ii lämna uppgifter om de åtgärder som vidtagits med stöd av protokollet och om nationella program i överensstämmelse med artikel 7. De övriga parterna skall sträva efter att i sina nationalrapporter ta med uppgifter om program motverkar klimatförändring och dennas skadliga verkningar.

Bestämmelserna om internationellt samarbete ingår i punkterna c–e i denna artikel. Enligt punkt c strävar parterna efter att samarbeta med att främja effektiva former som tar hänsyn till miljön och som utvecklar, tillämpar och sprider teknologier, know-how, praxis och förfaranden som sammanhänger med klimatförändring, särskilt i utvecklingsländerna. Parterna vidtar också alla tänkbara åtgärder för att främja och finansiera överfö-

ring av strategier. Enligt punkt d samarbetar parterna också i fråga om vetenskaplig och teknologisk forskning. Genom att utveckla systematiska observationssystem och informationsarkiv försöker parterna minska bl.a. osäkerheten om klimatsystemet och de skadliga verkningarna av klimatförändring. I detta syfte försöker parterna också förstärka den nationella kapaciteten att delta i internationell och mellanstatlig forskning.

Enligt punkt e strävar parterna efter att genom informationsutbyte öka allmänhetens medvetande om och tillgång till information om klimatförändring. I detta syfte vill man utveckla och genomföra utbildningsprogram och ordna personalutbyte samt ordna utbildning för experter. Parterna inbegriper i sina nationalrapporter information om program och åtgärder som de vidtagit med stöd av punkt e. Vid genomförandet av dessa åtgärder och program försöker parterna ta särskild hänsyn till utvecklingsländernas särskilda behov till följd av klimatförändringens skadliga verkningar och genomförandet av motåtgärder.

I artikeln ingår inga särskilda rekommendationer till verkställighetsregler. Vid den sjunde partskonferensen antogs dock beslut som syftar till att effektivisera de åtaganden om teknologiöverföring och kapacitetsförstärkande som redan ingår i klimatkonventionen. För genomförandet av besluten fattades dessutom beslut om finansieringen. Dessa beslut kommenteras i samband med motiveringen av artikel 11.

Artikel 11. Artikeln gäller industriländernas åtaganden att stödja utvecklingsländerna vid uppfyllandet av de åtaganden som fastställs för dem i klimatkonventionen och Kyotoprotokollet.

Skyldigheten att finansiera klimatåtgärder i utvecklingsländerna gäller de industriländer som är parter i klimatkonventionen och andra parter som upptas i bilaga II. Åtagandena gäller även Finland. I punkt 1 fastställs att vid tillämpningen av artikel 10 skall parterna beakta bestämmelserna i artikel 4.4, 4.5, 4.7, 4.8 och 4.9 i konventionen. I dessa punkter i klimatkonventionen åläggs industriländerna som är parter och övriga i bilaga II upptagna parter bl.a. att bistå utvecklingsländerna för att möjliggöra för dessa att uppfylla konven-

tionens bestämmelser. Det påpekas också att utvecklingsländernas åtgärder i avgörande grad kommer att vara avhängiga av hur effektivt industriländerna genomför sina åtaganden beträffande finansiella resurser till utvecklingsländerna. Vidare sägs det att en klimatförändring har skadliga verkningar på i synnerhet utvecklingsländer som är särskilt utsatta och därför bör finansiering styras till anpassningsåtgärder i dessa länder.

I punkt 2 regleras hur parterna i bilaga II skall finansiera klimatåtgärder i utvecklingsländerna. I denna punkt påpekas det att finansieringen skall ske i överensstämmelse med bestämmelserna i artikel 4.3 och artikel 11 i klimatkonventionen. Artikel 4.3 i klimatkonventionen gäller industriländernas skyldighet att finansiera utvecklingsländerna och bestämmelsen motsvarar punkterna a och b i artikel 11 i protokollet. I artikel 11 i klimatkonventionen anges finansieringsmekanismen för stödet till utvecklingsländerna. Denna finansieringsmekanism är Globala miljöfonden (GEF).

Enligt punkt 2 a skall industriländerna som är parter och andra parter i bilaga II tillhandahålla nya och additionella finansiella resurser för utvecklingsländerna. Dessa resurser skall helt och hållet täcka de överenskomna kostnader som utvecklingsländerna ådragit sig vid fullgörandet av rapporteringsåtagandena angående nationella klimatåtgärder.

I punkt 2 b åläggs industriländer som är parter och andra parter i bilaga II att för utvecklingsländerna också tillhandahålla resurser för t.ex. teknologiöverföring som utvecklingsländerna behöver för att helt och hållet täcka de överenskomna tillkommande kostnader som utvecklingsländerna ådragit sig vid fullgörandet av åtaganden enligt artikel 4.1 i klimatkonventionen och artikel 10 i protokollet. Dessa åtaganden är t.ex. upprättande och uppdatering av utsläppsinventeringar, upprättande av nationella och regionala klimatprogram för bekämpnings- och anpassningsåtgärder i fråga om klimatförändring, utarbetande, genomförande, uppdatering och publicering av klimatprogram, utvecklande, tillämpning, överföring och forskning vad gäller teknologi, systematisk översyn, informationsutbyte, undervisning och utbildning.

Med tillkommande kostnader avses här den del av kostnaderna som föranleds av sådana extra insatser inom åtgärder och projekt som strävar efter att åstadkomma global miljönytta. Utvecklingslandet i fråga och GEF i sin funktion av klimatkonventionens finansieringsmekanism kommer överens om den tillkommande kostnadens storlek för varje enskilt projekt. Kostnaden finansieras på industriländernas försorg via GEF. Utvecklingslandet finansierar själv övriga kostnader för åtgärden eller så finansieras dessa kostnader bilateralt eller multilateralt. I punkt b påpekas vidare att vid fullgörandet av åtagandena skall hänsyn tas till nödvändigheten av tillräcklig och förutsägbar medelsanskaffning.

I punkt 3 påpekas att industriländerna får tillhandahålla och utvecklingsländerna får ta emot andra ekonomiska medel för att genomföra artikel 10. Denna finansiering kan ske genom bilaterala, regionala och andra multilaterala kanaler. I praktiken avses med sådan finansiering annan finansiering som industriländerna eventuellt tillhandahåller för utvecklingsländerna för klimatåtgärder, utöver finansieringen över GEF. Även denna finansiering kan dock rapporteras som verksamhet under klimatkonventionen och Kyotoprotokollet.

Vid den sjunde partskonferensen fastställdes samförståndet om finansieringen till utvecklingsländerna genom beslut som avser att effektivisera åtagandet för industriländerna att stödja utvecklingsländerna, vilket redan ingick i klimatkonventionen. Under klimatkonventionen inrättas en speciell fond för klimatförändring, SCCF och en fond för de minst utvecklade länderna, LDCF. Avsikten är att genom SCCF finansiera anpassningen till klimatförändring, teknologiöverföring, energi-, transport-, industri-, jordbruks-, skogsbruks- och avfallshanteringsåtgärder samt arbete för en mångsidigare ekonomi. LDCF är tänkt att stödja arbetet med ett särskilt arbetsprogram för de minst utvecklade länderna. Det första steget i detta arbete är att utforma nationella anpassningsprogram. I anslutning till artikel 12 i Kyotoprotokollet tillskapades dessutom fonden för anpassning under Kyotoprotokollet KPAF som finansieras genom bidrag som alstras av projekt inom mekanismen för ren utveckling och andra

källor. Genom KPAF finansieras utvecklingsländernas anpassningsprogram och anpassningsprojekt. Den globala miljöfonden svarar för förvaltningen av alla dessa nya fonder. Det fastställda samförståndet omfattar också en gemensam politisk förklaring av EU, Kanada, Island, Nya Zeeland, Norge och Schweiz som garanterar att klimatfinansieringen till utvecklingsländerna kommer att uppgå till minst 410 milj. US dollar (450 milj. euro) per år senast 2005. Enligt de rekommendationer till verkställighetsregler om rapporteringen som antogs av den sjunde partskonferensen skall parterna rapportera om det stöd som enligt artiklarna 10 och 11 lämnas till utvecklingsländerna.

Artikel 12. I artikel 12 regleras mekanismen för ren utveckling (CDM). Enligt punkt 1 är syftet med mekanismen för ren utveckling att hjälpa de parter som inte är upptagna i bilaga I i politiken för hållbar utveckling och med att delta i ansträngningarna att uppnå konventionens yttersta målsättning. Parter som inte finns upptagna i bilaga I är i praktiken utvecklingsländer. Enligt punkt 2 strävar mekanismen för ren utveckling efter att hjälpa parterna i bilaga I att fullgöra sina kvantifierade åtaganden om begränsning och minskning av utsläpp i enlighet med artikel 3.

I punkt 3 a påpekas att parter som inte står upptagna i bilaga I kan tillgodoräkna sig projektaktiviteter som resulterar i certifierade utsläppsminskningar. På motsvarande sätt fastställs det i punkt 3 b att parter i bilaga I får utnyttja certifierade utsläppsminskningar som härrör från sådana projektaktiviteter som bidrar till att fullgöra en del av deras kvantifierade åtaganden om begränsning och minskning av utsläpp så som dessa fastställts av partskonferensen i dess funktion som protokollets partsmöte. Rätten att delta i mekanismen för ren utveckling styrs av samma principer som i fråga om de andra mekanismerna. Dessa har kommenterats i samband med motiveringen av artikel 6. För att utvecklingsländerna skall ha rätt att delta räcker det dock att dessa är parter i Kyotoprotokollet och att de har utsett en CDM-myndighet.

Enligt punkt 4 sorterar mekanismen för ren utveckling under partskonferensen och får

riktlinjer av den. Verksamheten inom mekanismen överses av ett verkställande organ för mekanismen för ren utveckling. Enligt de rekommenderade verkställighetsreglerna som den sjunde partskonferensen antog leder det verkställande organet det praktiska arbetet inom mekanismen och svarar för godkännandet av de metoder som används vid planeringen och bedömningen av projekt och för spridningen av informationen om projektens finansieringsbehov. Det verkställande organet har sammanlagt tio medlemmar. Vid beslutsfattandet utgör länderna som är upptagna i bilaga I en kvalificerad minoritet. Vid den sjunde partskonferensen valdes ett interimistiskt verkställande organ för mekanismen för ren utveckling och dess verksamhet inleddes genast.

Enligt punkt 5 certifieras de utsläppsminskningar som är resultat av projektaktiviteter av operativa organ som utses av partskonferensen i dess funktion som protokollets partsmöte. Certifieringen förutsätter frivilligt deltagande som godkänts av var och en av de berörda parterna, verkliga, mätbara och varaktiga fördelar som har samband med begränsning av klimatförändring och utsläppsminskningar som går utöver sådana som skulle ha inträffat om ingen certifierad projektaktivitet hade förekommit.

Enligt punkt 6 skall mekanismen för ren utveckling vid behov medverka till att ordna finansiering av certifierade projektaktiviteter. Enligt punkt 7 skall partskonferensen i sin funktion som protokollets partsmöte vid sin första session upprätta former och förfaranden i syfte att säkerställa klarhet, effektivitet och kontroll genom oberoende revision och verifiering av projektaktiviteter. Oberoende revision och verifiering av projektaktiviteter används för att uppnå målet. Enligt de antagna rekommendationerna till verkställighetsregler skall ett projekt inom mekanismen för ren utveckling vara antaget enligt projektplanen innan det registreras av verkställande organet. När ett registrerat projekt startat verifieras och certifieras de utsläppsreduktioner som det alstrat, objektivt med utgångspunkt i uppföljningsrapporter, granskningar på plats och annan information. Auktoriserade företag eller andra organisationer svarar för godkännandet av projekten samt

för verifiering och certifiering av utsläppsminskningar. Verkställande organet registrerar de certifierade utsläppsminskningarna och från dessa avdras projektets administrativa kostnader och en viss andel för anpassningsfonden. Resten överförs som certifierade utsläppsminskningar (CER) till projektparternas konton. Verkställande organet kommer att utveckla förenklade regler och förfaranden för sådana små projekt inom mekanismen för ren utveckling som främjar användningen av förnybar energi eller förbättrar energieffektiviteten. Meningen är att dessa regler skall antas vid parternas åttonde möte i oktober 2002.

I punkt 8 förutsätts det att en del av förtjänsten från certifierade projektaktiviteter skall användas dels för att täcka förvaltningskostnader, dels för att hjälpa de parter som är utvecklingsländer och som är särskilt utsatta för skadliga effekter av klimatförändring att täcka anpassningskostnader. Vid den sjunde partskonferensen beslutades det att den avgift som genom CDM-projekt uppbärs för att användas för anpassningsåtgärder i utvecklingsländerna skall vara 2 % av försäljningsvärdet på de utsläppsrättigheter som projektet i fråga genererat. Avgiften uppbärs inte för projekt i de allra fattigaste utvecklingsländerna. Meningen är att genom försäljningen av utsläppsrätter bidra till finansieringen av fonden för anpassning under Kyotoprotokollet. Enligt punkt 9 tillkommer rätten att delta i mekanismen för en ren utveckling – innefattande de i punkt 3 a i denna artikel nämnda aktiviteterna – och att förvärva certifierade utsläppsminskningar privata och offentliga juridiska personer. Deltagandet skall följa de anvisningar som ges av verkställande organet för mekanismen för ren utveckling.

I punkt 10 föreskrivs det att certifierade utsläppsminskningar som uppnåtts under perioden från år 2000 till den första åtagandeperiodens början, dvs. år 2008, får utnyttjas för att bidra till att fullgöra åtagandena för den första åtagandeperioden. Enligt beslutet om artikel 12 kan parter i bilaga I tillgodoräkna sig utsläppsminskningar som uppkommer genom åtgärder som avser nybeskogning och återbeskogning. Under den första åtagandeperioden får en part för dessa åtgärder beträffande

markanvändning, ändring av markanvändning och skogsvård tillgodoräkna sig en utsläppsminskning som inte överstiger en procent av den utsläppsmängd som erhålls genom att partens utsläppsmängd för basåret multipliceras med fem. Förfarandena enligt artikel 12 avseende markanvändning, ändring av markanvändning och skogsvård under kommande åtagandeperioder skall beslutas som en del av förhandlingarna för den andra åtagandeperioden.

Artikel 13. Artikel 13 reglerar partsmötet och dess beslutsfattande. Enligt punkt 1 skall partskonferensen, som är konventionens högsta organ, fungera som protokollets partsmöte. Enligt punkt 2 får parter i konventionen som inte är parter i Kyotoprotokollet delta som observatörer i möten med partskonferensen när denna fungerar som protokollets partsmöte. Enligt punkt 3 kan dock endast parterna i protokollet delta i det beslutsfattande som gäller protokollet. När partskonferensen fungerar som protokollets partsmöte skall därför de ledamöter av partskonferensens presidium som representerar parter i konventionen som inte är parter i protokollet ersättas av andra ledamöter som skall väljas av och bland parterna i protokollet.

Enligt de detaljerade bestämmelserna i punkt 4 skall partskonferensen fortlöpande följa protokollets genomförande och fatta de beslut som är nödvändiga för att främja dess faktiska genomförande. I detta syfte skall partskonferensen bl.a. bedöma verkan av de åtgärder som vidtagits och de framsteg som gjorts i riktning mot att förverkliga konventionens syfte. Partskonferensen skall pröva och anta rapporter om protokollets genomförande, främja utbyte av information om åtgärder som har samband med klimatförändring samt underlätta samordningen av dessa åtgärder. Partskonferensen skall också försöka främja och vägleda utveckling av jämförbara metodik för att effektivt tillämpa protokollet och förbättring av dem samt avge rekommendationer i frågor som är nödvändiga för tillämpningen av protokollet. Partskonferensen söker också mobilisera ytterligare ekonomiska resurser för att täcka de kostnader som föranleds i utvecklingsländer som är parter när dessa främjar upprättandet av na-

tionalrapporter om sådana utsläpp av växthusgaser och upptag i sänkor som anknyter till preventiva åtgärder i fråga om klimatförändringen och verkställer åtaganden som det särskilda tillsynsorganet bestämt.

Enligt punkt 5 skall partskonferensens arbetsordning och konventionens ordning för finansiella frågor tillämpas i tillämpliga delar på protokollet, om inte annat enhälligt beslutas av partskonferensen i dess funktion som protokollets partsmöte.

Enligt punkt 6 sammankallas det första mötet med partskonferensen i dess funktion som protokollets partsmöte i samband med det första möte med partskonferensen som hålls efter det att protokollet har trätt i kraft. Därefter sammanträder parterna i protokollet i regel årligen i samband med partskonferensens ordinarie möte. Enligt punkt 7 är extra möten möjliga också vid andra tidpunkter, om partskonferensen i dess funktion som protokollets partsmöte bedömer att detta är nödvändigt eller efter skriftlig begäran som stöds av minst en tredjedel av parterna.

I punkt 8 ingår bestämmelser om observatörer. Förenta Nationerna, dess fackorgan, Internationella atomenergiorganet och varje medlemsstat eller observatör i dessa organ som inte är part i konventionen får representeras som observatörer vid möten med partskonferensen i dess funktion som protokollets partsmöte, om inte parterna motsätter sig detta. Bestämmelsen har samma innehåll som artikel 7.6 i klimatkonventionen. I konferensen med parterna i klimatkonventionen har mer än 250 observatörer deltagit. Den största gruppen, mer än 200, utgörs av representanter för frivilligorganisationer. Utöver FN-sekretariatet och fackorganen har ca 15 andra mellanstatliga organisationer deltagit i konferenserna. Finland har haft för vana att ha med experter i sin delegation vid partskonferensen. Dessa experter representerar bl.a. industris organisationer, olika forskningsinstitut och frivilligorganisationer.

Artikel 14. I artikel 14 etableras ett sekretariat för protokollet. Det sekretariat som upprättats i enlighet med artikel 8 i klimatkonventionen skall tjäna som sekretariat också för protokollet. Sekretariatet skall biträda protokollets partsmöte och, om det behövs, parterna i frågor som hör samman med till-

lämpningen av protokollet. Sekretariatet skall dessutom utöva de funktioner som det anförtros genom protokollet. I institutionellt hänseende hör klimatkonventionens sekretariat till Förenta Nationerna och det administreras i enlighet med FN:s regler och bestämmelser. För närvarande har sekretariatet något över 100 anställda. Sekretariatet leds av en generalsekreterare med titeln biträdande FN-generalsekreterare. Sedan år 1996 har sekretariatet funnits i Bonn i Tyskland.

Artikel 15. Artikel 9 i klimatkonventionen innehåller bestämmelser om underorganet för vetenskaplig och teknologisk rådgivning som biträder partskonferensen vid vetenskaplig utvärdering av klimatförändring. Artikel 10 i klimatkonventionen innehåller för sin del bestämmelser om ett underorgan för genomförande, vilket bedömer uppgifter som parterna tillhandahållit om växthusutsläpp och sänkor samt om åtgärder som vidtagits i syfte att genomföra klimatkonventionen. Enligt artikel 15.1 i protokollet skall dessa organ tjäna som motsvarande underorgan på protokollets tillämpningsområde. De bestämmelser i klimatkonventionen som gäller dessa underorgans uppgifter skall gälla protokollet i tillämpliga delar. Möten med underorganen hålls i samband med mötena med motsvarande organ under klimatkonventionen.

Enligt punkt 2 får konventionsparter som inte är parter i protokollet delta som observatörer i alla möten med underorganen. När underorganen fattar beslut enligt protokollet får emellertid endast parterna i protokollet delta i beslutsfattandet. Enligt punkt 3 skall därför de medlemmar av underorganen som inte är medlemmar av protokollet då ersättas av andra medlemmar som skall väljas av och bland parterna i protokollet.

Artikel 16. Artikeln gäller den multilaterala konsultativa processen. Enligt artikel 16 i protokollet skall partskonferensen så snart som möjligt pröva hur det multilaterala samrådsförfarande som avses i artikel 13 i klimatkonventionen skall tillämpas på protokollet. Enligt artikeln skall ett eventuellt multilateralt samrådsförfarande inte inverka på förfaranden och mekanismer som upprättats med stöd av artikel 18.

Med stöd av artikel 13 i klimatkonventionen förhandlades det om en multilateral kon-

sultativ process under åren 1996–1998. Det var dock inte möjligt att slutligt besluta om förfarandet på grund av de meningsskiljaktigheter som fanns i fråga om kommitténs sammansättning och kriterierna för val av medlemmar. Till övriga delar antogs dock den framförhandlade texten vid den fjärde Buenos Aires-partskonferensen. Det är alltså osannolikt att beslut om processen enligt artikel 14 i klimatkonventionen och artikel 16 i Kyotoprotokollet skall kunna fattas inom den närmaste framtiden. Dessutom verkar det som om det förfarande för efterlevnadsfrågor som etableras enligt artikel 18 skulle göra processen överflödig.

Artikel 17. I artikeln ingår principerna om handel med utsläppsrätter. Protokollets bestämmelser om handeln med utsläppsrätter ger partskonferensen fullmakt att fastställa reglerna för utsläppshandeln så att de parter som enligt bilaga B är skyldiga att minska sina utsläpp skall kunna delta i handeln för att fullgöra sina åtaganden enligt artikel 3 avseende begränsning och minskning av utsläppen. I detta syfte skall partskonferensen fastställa principer, former, regler och riktlinjer, särskilt för verifiering, rapportering och redovisningsskyldighet. Denna handel kompletterar de nationella åtgärder som avser att uppfylla kvantifierade åtaganden enligt artikeln i fråga om begränsning eller minskning av utsläpp.

I artikel 3.11 beskrivs de verkningar som överlåtelser som genomförs till följd av handeln med utsläppsrätter har på parternas tilldelade utsläppsmängder. Enligt detta skall den överlåtelse som gjorts avdras från den säljande partens tilldelade mängd för att adderas till den mottagande partens tilldelade mängd.

De rekommenderade verkställighetsregler⁸ om handeln med utsläppsrätter som antogs av den sjunde konferensen med parterna i klimatkonventionen innehåller bl.a. samma deltagandekriterier som besluten om övriga mekanismer. Kriterierna för deltagande har kommenterats i motiveringen till artikel 6.

Alla utsläppsenheter (ERU, CER, AAU, RMU) kan säljas och köpas om parten upp-

fyller kriterierna för deltagande i mekanismen i fråga. I praktiken kommer dock överförandena att begränsas genom reserver för åtagandeperioderna. Enligt det nämnda rekommenderade beslutet skall varje part i bilaga I i sitt nationella register ha en reserv för åtagandeperioden och denna reserv får inte vara mindre än 90 % av partens tilldelade utsläppsmängd eller 100 % av dess utsläppsmängd enligt den senast granskade rapporten, multiplicerat med fem. Det lägre alternativet skall väljas. Reserven för åtagandeperioden består av de olika icke-makulerade utsläppsenheter (ERU, CER, AAU, RMU) som en part förvaltar.

Artikel 18. Artikeln reglerar systemet för efterlevnad av protokollets bestämmelser. Enligt artikel 18 i protokollet skall partskonferensen i sin funktion av protokollets partsmöte besluta om de förfaranden och mekanismer som skall användas för att bedöma efterlevnaden av bestämmelserna i protokollet. Enligt artikeln skall partskonferensen i sin funktion av protokollets partsmöte vid sitt första möte anta lämpliga och verkningfulla förfaranden och mekanismer för att fastställa och utreda fall av bristande efterlevnad av bestämmelserna i protokollet. Till dessa hör en förteckning över möjliga påföljder med beaktande av den bristande efterlevnadens typ, grad och frekvens. Förfarandena och mekanismerna som i enlighet med artikeln medför bindande konsekvenser skall antas genom ändring av protokollet.

I november 2001 antog klimatkonventionens sjunde partskonferens ett beslut om systemet och rekommenderade att Kyotoprotokollets första partsmöte skall anta det. Enligt rambeslutet i Bonn i juli 2001 uppsköts frågan om konsekvensernas rättsliga status till det kommande partsmötet. I praktiken innebär detta att det första mötet med parterna i protokollet kommer att avgöra om man i fråga om systemet för efterlevnad skall anta inte bara beslutet av partskonferensen utan också en ändring av Kyotoprotokollet.

Beslutet om systemet för efterlevnadsfrågor innehåller detaljerade bestämmelser om det system som skall upprättas. Systemet avser dels att sporra till efterlevnad av bestämmelserna, dels att bestämma hur eventuella brister skall avhjälpas. En särskild kommitté

⁸ beslut 18/CP.7 (Article 17), Modalities, rules and guidelines for emission trading

för efterlevnadsfrågor kommer att upprättas. Den skall bestå av en s.k. stödjande panel och en s.k. dömande panel. I vardera panelen inväljs tio medlemmar för två år. Fem av medlemmarna väljs bland FN:s regionala grupperingar, en bland små östater som är utvecklingsländer, två bland parterna i bilaga I och två bland icke-bilaga I parter. Medlemmarna arbetar i sin personliga egenskap.

Den dömande panelen skall bl.a. fatta beslut om uppfyllelse av åtaganden som gäller utsläppsminskning, metoder och rapportering samt deltaganderätt för mekanismerna. Den stödjande panelen är behörig att sköta de uppgifter som inte ankommer på den dömande panelen.

I kommittén för efterlevnadsfrågor kan frågor anhängiggöras genom expertrapporter enligt artikel 8, meddelande från en part eller meddelande från en annan part. Beslutet om efterlevnadsfrågorna kommer att innehålla detaljerade bestämmelser och fatalier för den dömande panelens procedurer. Dessutom har ett särskilt s.k. snabbförfarande tillskapats för beslut om deltaganderätt i mekanismerna.

Den stödjande panelen får vägleda och komma med råd till enskilda parter i fråga om efterlevnaden av bestämmelserna i protokollet. Panelen kan t.ex. försöka rekommendera åtgärder beträffande finansiering och teknologiöverföring.

Den dömande panelen kan bestämma om olika konsekvenser för en felande part. I sådana fall som gäller procedurfrågor och rapportering kan panelen konstatera att en överträdelse ägt rum och bestämma att parten skall upprätta ett handlingsprogram för att återställa situationen. För det andra kan panelen bestämma att en felande part inte får använda mekanismerna innan panelen, enligt proceduren i beslutet, kunnat konstatera att parten uppfyller villkoren. För det tredje kan panelen vid överträdelser av artikel 3.1 i protokollet bestämma att det från partens utsläppskvot för den andra åtagandeperioden skall avdras en mängd som motsvarar 1,3 gånger den mängd som parten överskridit med under den första åtagandeperioden. Avsikten med gottgörelsekoefficienten är att uppmuntra parterna att uppfylla sina utsläppsåtaganden och att förhindra överträdelser. En felande part skall också utarbeta hand-

lingsprogram över åtgärder som den kommer att använda för att rätta till det inträffade. Dessutom får parten inte överlåta utsläppsenheter med stöd av artikel 17 innan bristerna avhjälpats. Parten har rätt att under vissa förutsättningar klaga hos partsmötet över den dömande panelens beslut. Denna besvärsmöjlighet har dock begränsats till att gälla endast beslut enligt artikel 3.1 där en part påstår att en fråga inte behandlats som sig bör. Partsmötet kan upphäva panelens beslut med tre fjärdedels majoritet.

Systemet för efterlevnadsfrågor hör nära samman med användningen av mekanismerna eftersom det i sista hand är den dömande panelen som beslutar om rätten att delta. Förhållandet mellan mekanismerna och systemet för efterlevnadsfrågor har även fått ett uttryckligt omnämnande i det femte stycket⁹ av den sjunde partskonferensens beslut om mekanismerna. När Kyotoprotokollet trätt i kraft blir systemet för efterlevnadsfrågor tillämpligt genom beslut av partsmötet på slutet om deltagande i mekanismerna.

Artikel 19. Artikel 19 gäller tvistlösning. Enligt artikel 19 skall bestämmelserna om tvistlösning i artikel 14 i konventionen också gälla för protokollet i tillämpliga delar. I artikel 14 i klimatkonventionen sägs det att parterna skall söka bilägga tvister rörande tolkning eller tillämpning av konventionen i första hand genom förhandling. Om parterna inte når en lösning skall tvisten med parternas samtycke hänskjutas till Internationella domstolen eller skiljedom. En part får avge en förklaring att parten på basis av ömsesidighet erkänner Internationella domstolens behörighet eller obligatoriskt skiljeförfarande. Artikel 19 innehåller också bestämmelser om förlikning, vars resultat har karaktären av en rekommendation för parterna i tvisten. Konventionen innehåller inte närmare bestämmelser om form och förfarande vid skiljedom och inte heller några detaljerade bestämmelser om förlikningsförfarandet. Meningen är att partskonferensen skall besluta om detta och att bestämmelserna skall antas som bilagor till klimatkonventionen.

⁹ beslut 15/CP.7, Principles, nature and scope of mechanisms pursuant to Articles 6, 12, 17 of the Kyoto Protocol

Finland har erkänt Internationella domstolens behörighet *ipso facto* och utan särskild överenskommelse i förhållande till varje stat som åtar sig samma förpliktelser, under förutsättning av reciprocitet (utrikesministeriets meddelande FördrS 29/1958). Samtycket gäller också de tvister som avses i denna artikel. I samband med godkännandet av klimatkonventionen har Finland inte lämnat något samtycke till tvistlösning genom skiljedom.

Artikel 20. Artikeln innehåller bestämmelser om ändringar av protokollet. Enligt artikel 20.1 i protokollet har varje part rätt att föreslå ändringar av protokollet. Ändringsförslagen behandlas av partskonferensen i dess funktion som protokollets partsmöte vid ett ordinarie möte. Före mötet skall förslaget inges skriftligen till klimatkonventionens sekretariat som underrättar de andra parterna och översänder förslaget till dem minst sex månader före mötet. Sekretariatet skall också underrätta parterna och signatärerna av konventionen samt depositarien om de föreslagna ändringarna.

Enligt punkt 2 skall parterna sträva efter enhälligt antagande av ändringarna. Om detta inte lyckas antas ändringarna med tre fjärdedels röstmajoritet av de vid mötet närvarande och röstande parterna. Depositarien för protokollet översänder de antagna ändringarna till parterna för deras godtagande. Enligt punkt 4 träder en ändring i kraft för de parter som godtagit den, den nittionde dagen efter den dag då depositarien har mottagit ett meddelande om godtagandet från minst tre fjärdedelar av parterna. I fråga om övriga parter träder ändringen enligt punkt 5 i kraft den nittionde dagen efter den dag då parten i fråga till depositarien har överlämnat ett instrument om godtagande av ändringen.

Artikel 21. Artikeln gäller bilagor och ändring av bilagor till protokollet. Enligt artikel 21.1 skall bilagorna ingå som en del av protokollet. I bilaga A räknas de växthusgaser upp som protokollet är tillämpligt på. Dessa gaser är koldioxid, metan, dikväveoxid, fluorkolväten, perfluorkolväten och svavelhexafluorid. I bilaga A anges dessutom källorna till växthusgaser, grupperade enligt följande: energi, industriprocesser, användning av lösningsmedel och andra produkter, jordbruk

och avfall. I bilaga B anges kvantifierade åtaganden om begränsning eller minskning av utsläpp, uttryckt i procent av utsläpp för basår eller basperiod för industriländerna och för länderna under övergång till marknads ekonomi. Det i bilagan inskrivna åtagandet är 92, dvs. 8 %, för samtliga EU-länder.

Enligt punkt 2 har varje part rätt att lämna förslag till bilagor och att föreslå ändringar i bilagorna till protokollet. Ändringsförslagen behandlas enligt artikel 3 av partskonferensen i dess funktion som protokollets partsmöte vid ett ordinarie möte. Före mötet skall förslagen inges skriftligen till sekretariatet som underrättar de andra parterna och översänder den föreslagna texten till dem minst sex månader före mötet.

Enligt punkt 4 skall parterna sträva efter enhälligt antagande av bilagorna eller ändringarna. Om detta inte lyckas antas ändringarna med tre fjärdedels röstmajoritet av de vid mötet närvarande och röstande parterna. Protokollets depositarie översänder den antagna bilagan eller den antagna ändringen till parterna för deras godtagande.

Bestämmelserna om ikraftträdandet av bilagor till protokollet ingår i punkterna 5–7. Enligt punkt 5 träder en antagen bilaga eller en ändring av någon annan bilaga än bilaga A eller B i kraft för en part som godtagit den, sex månader efter den dag då depositarien har tagit emot meddelandet om godtagandet av bilagan eller ändringen. Ändringarna binder inte parter som skriftligen har meddelat sitt icke-godkännande till depositarien inom den nämnda perioden av sex månader (s.k. *opting out*). En part som ingivit ett sådant meddelande får när som helst ersätta meddelandet med ett godkännande, varvid bilagan eller ändringen av en bilaga träder i kraft för den parten den nittionde dagen efter den dag då depositarien mottog meddelandet om återkallandet. Om det är fråga om ett sådant antagande av en bilaga eller en ändring av en bilaga som innefattar en ändring av protokollet, träder bilagan eller ändringen enligt punkt 6 inte i kraft före ändringen av protokollet. Enligt punkt 7 tillämpas på ändring av bilaga A eller B de bestämmelser som gäller för ändring av protokollet. I fråga om bilaga B förutsätts det dessutom att den berörda parten har gett sitt skriftliga samtycke.

Artikel 22. I artikeln ingår bestämmelser om rösträtt. Varje part har en röst vid mötena. Dessutom har organisationer för regional ekonomisk integration rösträtt i frågor inom sin behörighet. Organisationerna utövar sin rösträtt med samma antal röster antalet medlemsstater som är parter i protokollet. Rätten att rösta tillkommer dock antingen organisationen eller medlemsstaterna, dvs. en organisation kan inte utöva sin rösträtt om dess medlemsstater utövar sin rätt att rösta och tvärtom. I praktiken gäller bestämmelserna om organisationer för regional ekonomisk integration Europeiska gemenskapen.

Artikel 23. Förenta Nationernas generalsekreterare är depositarie för protokollet.

Artikel 24. Artikeln reglerar undertecknandet av protokollet. Protokollet var öppet för undertecknande till och med den 15 mars 1999 vid Förenta Nationernas högkvarter i New York av de stater och organisationer för regional ekonomisk integration som är parter i klimatkonventionen. Efter detta datum är protokollet öppet för anslutning. Fram till sista datum har protokollet undertecknats av 83 stater och av Europeiska gemenskapen. Finland undertecknade protokollet den 29 april 1998. Vid tidpunkten för avlåtandet av denna proposition har 17 stater anslutit sig till protokollet.

Artikel 25. Artikeln reglerar ikraftträdandet av protokollet. Protokollet träder i kraft den nittionde dagen efter den dag då minst 55 parter i klimatkonventionen, däribland parter i bilaga I som tillsammans svarade för minst 55 % av de i bilaga I upptagna parternas totala koldioxidutsläpp år 1990, har deponerat sina ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument hos Förenta Nationernas generalsekreterare. Till parterna i bilaga I hör de s.k. västliga industriländerna samt länderna under övergång till marknadsekonomi i Öst- och Centraleuropa. Efter den ändring av bilagan som gjordes 1997 (FördrS 82/1998) upptar bilaga I 40 stater och Europeiska gemenskapen. Samtliga EU-stater finns med i förteckningen. Ikraftträdandet av protokollet förutsätter sålunda ratificering av flera ländergrupper, eftersom USA:s andel av industriländernas utsläpp utgjorde ca 36 % år 1990. Motsvarande siffror var ca 24 % för

EG, ca 15 % för de övriga västliga industriländerna, ca 17 % för Ryssland och 8 % för övriga länder under övergång till marknadsekonomi.

Enligt punkt 2 avses med ”de i bilaga I upptagna parternas totala koldioxidutsläpp år 1990” den mängd som meddelats på eller före dagen för antagande av protokollet av parterna i bilaga I i de första nationalrapporter som de avgivit i enlighet med artikel 12 i konventionen. Parterna är skyldiga att till partskonferensen regelbundet insända information om respektive lands utsläpp av och upptag i sänkor av växthusgaser samt om insatserna för att verkställa klimatkonventionen.

Enligt punkt 3 träder protokollet i kraft för en stat eller en organisation som ratificerar, godtar eller godkänner protokollet eller ansluter sig till det sedan de villkor för ikraftträdande som anges i punkt 1 har uppfyllts, den nittionde dagen efter deponeringen. Ett instrument som deponerats av en organisation för regional ekonomisk integration får inte räknas utöver de instrument som deponeras av organisationens medlemsstater. Vid tidpunkten för avlåtandet av denna regeringsproposition har 49 stater ratificerat, godtagit eller godkänt protokollet eller anslutit sig till det. Av dessa stater är det endast Rumänien och Tjeckien som är industriländer upptagna i bilaga I till klimatkonventionen.

Artikel 26. Inga reservationer får göras till protokollet.

Artikel 27. Artikeln reglerar frånträdandet. En part får frånträda protokollet tidigast tre år efter det att tre år har förflutit från den dag då protokollet trädde i kraft för den parten. Efter detta kan frånträdandet ske när som helst. Frånträdandet skall meddelas skriftligen till depositarien och det träder i kraft vid utgången av ett år räknat från den dag då depositarien mottog meddelandet eller vid en senare tidpunkt som kan anges i meddelandet. Om en part frånträder klimatkonventionen skall det anses att denna part också har frånträtt Kyotoprotokollet.

Artikel 28. Protokollets arabiska, engelska, franska, kinesiska, ryska och spanska texter har samma giltighet.

2. Lagförslag

Lag om ikraftträdande av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i Kyotoprotokollet till Förenta Nationernas ramkonvention om klimatförändring

1 §. Enligt 1 § i lagförslaget gäller de bestämmelser i Kyotoprotokollet till Förenta Nationernas ramkonvention om klimatförändring som hör till området för lagstiftningen som lag sådana som Finland har förbundit sig till dem.

2 §. Närmare bestämmelser om verkställigheten av lagen kan utfärdas genom förordning av republikens president.

3 §. Ikraftträdandet regleras genom en förordning av republikens president. Meningen är att lagen skall träda i kraft samtidigt som protokollet träder i kraft för Finlands del.

3. Ikraftträdande

Kyotoprotokollet har inte ännu trätt i kraft internationellt. Protokollet träder i kraft den nittionde dagen efter den dag då minst 55 konventionsparter, däribland parter i bilaga I som tillsammans svarade för minst 55 % av de i bilaga I upptagna parternas totala koldioxidutsläpp år 1990, har deponerat sina ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument. Om Finland deponerar sitt ratifikationsinstrument efter det internationella ikraftträdandet, träder protokollet i kraft för Finlands del den nittionde dagen efter dagen för deponeringen av ratifikationsinstrumentet. Meningen är att den föreslagna lagen skall träda i kraft samtidigt som protokollet träder i kraft för Finlands del, vid en tidpunkt som fastställs genom förordning av republikens president.

I protokollet finns bestämmelser som enligt 18 § självstyrelselagen för Åland (1144/1991) hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Sådana bestämmelser är t.ex. de bestämmelser om miljövard som avses i 18 § 10 punkten självstyrelselagen. För att bestämmelserna i den föreslagna ikraftträdandelagen skall bli gällande även i landskapet Åland måste lagtinget således ge sitt bifall

enligt 59 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland.

4. Behovet av riksdagens samtycke och behandlingsordning

Enligt 94 § 1 mom. grundlagen krävs riksdagens godkännande för sådana fördrag och andra internationella förpliktelser som innehåller bestämmelser som hör till området för lagstiftningen eller annars har avsevärd betydelse, eller som enligt grundlagen av någon annan anledning kräver riksdagens godkännande. Kriteriet "har avsevärd betydelse" avser bl.a. internationella åtaganden med bindande konsekvenser för riksdagens budgetbefogenheter (t.ex. GrUU 45/2001 rd). Sådana åtaganden har närmast gällt bestämmelser som föranlett omedelbara utgifter för staten.

Enligt grundlagsutskottets tolkningspraxis hör en bestämmelse i ett fördrag till området för lagstiftningen 1) om bestämmelsen gäller utövande eller inskränkning av någon grundläggande fri- eller rättighet som är skyddad i grundlagen, 2) om den i övrigt gäller grunderna för individens rättigheter och skyldigheter 3) om den sak som bestämmelsen gäller enligt grundlagen skall föreskrivas i lag, eller 4) om det finns lagbestämmelser om den sak som bestämmelsen gäller eller 5) om det enligt rådande uppfattning i Finland skall lagstiftas om saken. Enligt detta hör en bestämmelse i ett internationellt åtagande till området för lagstiftningen oberoende av om den strider mot eller överensstämmer med en lagbestämmelse i Finland (GrUU 11 och 12/2000 rd).

I artikel 1 i protokollet definieras de för tolkningen viktigaste begreppen i protokollet. Dessa begreppsdefinitioner påverkar indirekt tolkningen och tillämpningen av de bestämmelser i protokollet som hör till området för lagstiftningen och hör sålunda till området för lagstiftningen (t.ex. GrUU 6/2001 rd).

Artikel 2 i protokollet reglerar hur en medlemsstat med hänsyn till landets förhållanden kan uppfylla sina kvantifierade åtaganden om begränsning och minskning av utsläpp. Åtagandena kan uppfyllas bl.a. genom att på sektorer som alstrar utsläpp av växthusgaser minska eller eliminera skatte- och avgiftsbe-

frielser, fiskala incitament och subventioner på alla sektorer som släpper ut växthusgaser och som därigenom motverkar konventionens syfte (artikel 2.1 a.v). En annan åtgärd enligt protokollet kan t.ex. avse begränsning eller minskning av utsläpp av metan genom återvinning och användning i avfallshandling och inom produktion, transport och distribution av energi (artikel 2.1 a.viii).

Enligt 81 § i grundlagen bestäms om statskatt genom lag, som skall innehålla bestämmelser om grunderna för skattskyldigheten och skattens storlek samt om den skattskyldigas rättsskydd. Att skattskyldigheten skall regleras genom lag betyder bl.a. att även skattebefrielse skall regleras genom lag. Bestämmelserna om minskning eller begränsning av skattebefrielse hör sålunda till området för lagstiftningen.

Enligt 80 § 1 mom. i grundlagen kan förordningar utfärdas med stöd av ett bemyndigande i grundlagen eller i någon annan lag. Genom lag skall dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag. Begränsningar av verksamheten inom avfallshandlingssektorn kan innebära sådana åtaganden för privata näringsidkare som enligt 80 § 1 mom. grundlagen skall regleras genom lag. Den gällande regleringen angående begränsning av utsläpp inom avfallshandlingen sker för närvarande huvudsakligen genom lag. miljöskyddslagen (86/2000) och avfallslagen (1072/1993). Detta betyder att åtagandena i protokollet hör till området för lagstiftningen till denna del.

Främjande av hållbara metoder för skogs-skötsel, nybeskogning och återbeskogning, som omnämns i artikel 2.1 a.ii är också åtgärder som redan i dag regleras i lagstiftningen. Syftet med skogslagen (1093/1996) är att främja en i ekonomiskt, ekologiskt och socialt hänseende hållbar skötsel och användning av skogarna. Enligt lagen om finansiering av hållbart skogsbruk (1094/1996) skall för åtgärder som främjar en hållbar skötsel och användning av skogarna enligt skogslagen anvisas finansiering i form av stöd och lån, av anslag som årligen upptas i statsbudgeten. Bestämmelserna i protokollet hör sålunda till området för lagstiftningen.

Bestämmelserna i artikel 4 i protokollet reglerar protokollets förhållande till andra överenskommelser om samma sak och påverkar sålunda indirekt tolkningen och tillämpningen av de bestämmelser i protokollet som hör till området för lagstiftningen (GrUU 6/2001 rd).

Bestämmelserna i artikel 4 gäller bördefördelningen. Enligt bilaga B till protokollet skall ett reduktionsmål på 8 % av utsläppen basåret 1990 gälla för Finland. Enligt artikeln kan dock två eller flera industriländer komma överens sinsemellan om nya utsläppstak så, att deras totala utsläppsnivåer enligt protokollet inte överskrids. En sådan bördefördelningsöverenskommelse kräver inte godkännande av de övriga konventionsparterna. I artikel 4.5 och 4.6 fastställs ansvarsfördelningen mellan parterna i en bördefördelningsöverenskommelse.

Grundlagsutskottet har ansett det ändamålsenligt att riksdagen uttrycker sitt samtycke genom ett beslut även i fråga om förklaringar och deklARATIONER om bestämmelser i överenskommelser som omfattas av riksdagens behörighet. Eftersom överenskommelsen mellan Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater är av avsevärd betydelse för tolkningen och tillämpningen av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen kan det anses att Finlands reduktionsåtagande enligt bördefördelningsöverenskommelsen är ett åtagande som "har avsevärd betydelse" enligt 94 § 1 mom. i grundlagen och som kräver samtycke av riksdagen. Riksdagens samtycke begärs sålunda för den anmälan som kommer att lämnas i samband med ratificeringen av protokollet.

Enligt artikel 4.2 skall parterna underrätta sekretariatet om villkoren i bördefördelningsöverenskommelsen den dag de deponerar sina ratifikations-, godgagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument till protokollet. Enligt artikel 5 i rådets ratificeringsbeslut skall medlemsstaterna å sin sida samtidigt anmäla rådets beslut vid förfarandet enligt artikel 4.2.

För Finlands del innebär åtagandet enligt bördefördelningen att det kvantifierade åtagandet för den första åtagandeperioden enligt protokollet ersätts med ett annat åtagande som Finland bär ansvar för som en del av Eu-

ropeiska gemenskapen. Med hänsyn till detta kan Finlands reduktionsåtagande enligt bördefördelningsöverenskommelsen betraktas som ett åtagande som "har avsevärd betydelse" enligt 94 § 1 mom. i grundlagen och som kräver riksdagens samtycke redan i samband med denna proposition.

Bestämmelserna i artikel 5 gäller det nationella systemet för uppskattning av utsläpp och upptag i kolsänkor. Åtgärder enligt artikeln kan komma att förutsätta lagstiftningsåtgärder, särskilt för att reglera myndigheternas uppgifter och verksamhetsidkarnas skyldigheter. Bestämmelserna i artikeln hör sålunda till området för lagstiftningen. Genomförandet av det nationella systemet för uppskattning av utsläpp och upptag i kolsänkor kommer också att kräva att de resurser som för närvarande finns reserverade för uppskattningsarbetet måste ökas eller effektiviseras, vilket också kommer att ha konsekvenser för statsekonomin. På grund av detta måste riksdagens samtycke inhämtas för dessa bestämmelser.

Bestämmelserna i artikel 6 i protokollet gäller gemensamt genomförande. Det gemensamma genomförandet kan komma att förutsätta lagstiftningsåtgärder, särskilt för att reglera myndigheternas uppgifter och verksamhetsidkarnas skyldigheter. Bestämmelserna i artikeln hör sålunda till området för lagstiftningen. Bestämmelserna i protokollet reglerar protokollets förhållande till andra överenskommelser och påverkar sålunda indirekt även tolkningen och tillämpningen av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen.

Artikel 7 i protokollet innehåller bestämmelser om den årliga rapporteringen av utsläpp och upptag i kolsänkor. Den nationella tillämpningen av bestämmelserna om den årliga rapporteringen enligt artikel 7 kommer att ha verkningar på statsekonomin på samma sätt som i fråga om artikel 5. Artikel 7 kräver sålunda samtycke av riksdagen.

Artikel 8 i protokollet gäller granskning av systemen för utsläppsinventering och nationell utsläppsinventering, nationella register och länderrapporter. Enligt punkt 2 skall granskningen skötas av expertgrupper som utväljs bland kandidater som nominerats av konventionsparterna, och i förekommande

fall av mellanstatliga organisationer, i enlighet med de riktlinjer som partskonferensen antagit. Enligt punkt 4 skall partsmötet också anta riktlinjer för expertgruppernas granskning av uppfyllandet av protokollet. Enligt antagna mer detaljerade bestämmelser kan granskningen av utsläppsinventeringarna ske antingen i form av besök i landet eller som skrivbordsarbete. Granskningsförfarandet gäller bl.a. inventeringen av information och resultat, uppskattningsmetoder, dokumentering och arkivering.

Rätten att erhålla information regleras såväl i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) som i speciallagstiftning. I miljöskyddslagen bestäms dessutom att den utsläppsinformation som den lagen avser är offentlig. Vid granskningen blir det åtminstone i fråga om rätten för den granskande att erhålla information och arkivering i fråga om åtaganden som hör till området för lagstiftningen.

Artikel 11 i protokollet förpliktar Finland att delta i finansieringen av klimatåtgärder i utvecklingsländerna. Konsekvenserna av denna artikel på statsekonomin har kommenterats i avsnitt 4.1.4. Till följd av verkningarna på statsekonomin måste finansieringsåtagandet få riksdagens samtycke enligt 94 § grundlagen.

Artikel 12 i protokollet gäller mekanismen för ren utveckling och bestämmelserna i artikel 17 gäller handeln med utsläppsrätter. Den praktiska tillämpningen av mekanismen för ren utveckling och av handeln med utsläppsrätter kan komma att kräva lagstiftningsåtgärder för att reglera myndigheternas uppgifter och verksamhetsidkarnas skyldigheter. Bestämmelserna i dessa artiklar hör sålunda till området för lagstiftningen.

Enligt artikel 18 kan parterna anta lämpliga och verkningfulla ordningar för att fastställa och utreda fall av bristande efterlevnad. Förteckningen över påföljder är dock endast riktgivande enligt bestämmelserna i protokollet. Förfaranden och mekanismer som i enlighet med artikeln medför bindande konsekvenser skall antas genom ändring av protokollet.

Parterna har fattat ett beslut som närmare reglerar granskningsförfarandet. Enligt detta kan vissa sådana skyldigheter att vidta åtgär-

der åläggas parterna som innebär planering och rapportering av olika avhjälpande åtgärder. Också dessa mer specificerade åtgärder är riktgivande och av allmän karaktär, och därför verkar det som om artikel 18 inte i sig skulle höra till området för lagstiftningen. Ändringar i protokollet skall inges särskilt till riksdagen, vilket betyder att det i detta skede är för tidigt att inbegära riksdagens samtycke till de delar bestämmelserna håller på att utvecklas till bindande bestämmelser.

Enligt artikel 19 i protokollet tillämpas bestämmelserna om tvistlösning i artikel 14 i konventionen i tillämpliga delar på protokollet. Enligt artikel 14 i konventionen kan en part vid godtagande av konventionen deklarerar att den på basis av reciprocitet erkänner Internationella domstolens behörighet eller bindande skiljedom. Eftersom Finland inte lämnat någon sådan förklaring i samband med godtagandet av klimatkonventionen, leder artikeln inte för Finlands del till bindande tvistlösningsförfarande. Bestämmelsen hör sålunda inte till området för lagstiftningen.

Protokollet är en s.k. blandad överenskommelse, dvs. en överenskommelse med delad behörighet. I propositionen föreslås det därför att riksdagen skall godkänna protokollet till de delar som omfattas av Finlands behörighet.

Liksom de övriga EU-länderna kommer Finland i samband med deponeringen av sitt ratifikationsinstrument att konstatera att Finland som medlem av gemenskapen har överfört sin behörighet till gemenskapen i vissa frågor som omfattas av protokollet. Enligt utkastet till kompetensförklaring har gemenskapen behörighet att ingå internationella avtal och fullgöra de skyldigheter som följer av avtalen när detta bidrar till att bevara, skydda och förbättra miljön, skydda människors hälsa, utnyttja naturresurserna varsamt och rationellt samt främja åtgärder på internationell nivå för att lösa regionala eller globala miljöproblem.

Bestämmelserna i protokollet gäller i stor utsträckning rättsområden där gemenskapen har behörighet enligt artikel 3 i EG-fördraget. Bestämmelserna i protokollet kommer dock att höra uteslutande under gemenskapskompetensen endast till de delar det är fråga om beslut om befrielse från tull.

Bestämmelserna i artikel 8 om nationella register och granskning av uppgifter skall bedömas enligt bestämmelserna i grundlagen om statens suveränitet. Enligt 1 § 3 mom. i grundlagen deltar Finland i internationellt samarbete i syfte att säkerställa fred och mänskliga rättigheter samt i syfte att utveckla samhället. Enligt förarbetena till grundlagsreformen är denna bestämmelse av betydelse för bedömningen av när en internationell förpliktelse kan anses stå i konflikt med bestämmelserna i den nya grundlagen om suveränitet (RP 1/1998 rd, s. 74/II). Enligt grundlagsutskottets tolkningspraxis kan sådana internationella förpliktelser som är sedvanliga i modernt internationellt samarbete och som endast i ringa utsträckning påverkar statens suveränitet inte anses strida mot grundlagens bestämmelser om suveränitet (t.ex. GrUU 11, 12 och 45/2000 rd och GrUU 6, 38 och 51/2001 rd). I sin tolkningspraxis har grundlagsutskottet också beaktat om ett arrangemang eventuellt innehåller risker för de grundläggande rättigheterna, rättsskyddet och god förvaltning.

I protokollet ingår inga bestämmelser om befogenheterna för de granskande experterna. Då man beaktar att de uppgifter och annan information som ingår i utsläppsinventeringarna som avses i protokollet är avsedda att få en bred spridning och att det inte är fråga om granskningar som riktar sig till enskilda verksamhetsidkare utan till myndigheter och deras verksamhet, står protokollets bestämmelser om granskningen inte i strid med bestämmelserna om Finlands suveränitet. Riksdagen kan sålunda besluta att godkänna protokollet med enkel majoritet.

Med stöd av vad som anförts ovan och i enlighet med 94 § grundlagen föreslås

att Riksdagen godkänner det i Kyoto den 11 december 1997 ingångna Kyotoprotokollet till Förenta Nationernas ramkonvention om klimatförändring till de delar protokollet omfattas av Finlands behörighet och

att Finland tillsammans med Europeiska gemenskapen och dess öv-

riga medlemsstater inger en anmälan om bördefördelningen enligt artikel 4.2 i protokollet i samband med ratificeringen av protokollet, enligt vilken Finlands årliga utsläpp av växthusgaser under den första åtagande-

perioden 2008 –2012 i snitt får uppgå till högst nivåerna 1990.

Eftersom protokollet innehåller bestämmelser som hör till området för lagstiftningen föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.**Lag**

om ikraftträdande av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i Kyotoprotokollet till Förenta Nationernas ramkonvention om klimatförändring

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

De bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i det i Kyoto den 11 december 1997 ingångna Kyotoprotokollet till Förenta Nationernas ramkonvention om klimatförändring gäller som lag sådana Finland har förbundit sig till dem.

2 §

Närmare bestämmelser om verkställigheten av denna lag kan utfärdas genom förordning av republikens president.

3 §

Om ikraftträdandet av denna lag bestäms genom förordning av republikens president.

Helsingfors den 28 mars 2002

Republikens President

TARJA HALONEN

Utrikesminister *Erkki Tuomioja*

Bilaga 1

(Översättning)

**KYOTOPROTOKOLLET TILL
FÖRENTA NATIONERNAS RAM-
KONVENTION OM KLIMATFÖR-
ÄNDRINGAR**

Parterna i detta protokoll,
som är parter i Förenta nationernas ramkonvention om klimatförändring, nedan kallad "konventionen",

som söker uppnå konventionens slutmål som det anges i artikel 2 i konventionen,
som erinrar om konventionens bestämmelser,
som vägleds av artikel 3 i konventionen,

med tillämpning av Berlinmandatet som antogs av partskonferensen genom beslut 1/CP.1 vid dess första möte,
har kommit överens om följande.

Artikel 1

Vid tillämpningen av detta protokoll skall definitionerna i artikel 1 i konventionen gälla. Därutöver avses med

1. *partskonferensen*: konventionsparternas konferens,

2. *konventionen*: Förenta nationernas ramkonvention om klimatförändring, antagen i New York den 9 maj 1992,

3. *mellanstatliga panelen om klimatförändring*: den mellanstatliga panel om klimatförändring som 1988 upprättades gemensamt av Meteorologiska världsorganisationen (WMO) och Förenta nationernas miljöprogram (UNEP),

4. *Montrealprotokollet*: Montrealprotokollet om ämnen som bryter ner ozonskiktet, antaget i Montreal den 16 september 1987 med senare justeringar och ändringar,

**KYOTO PROTOCOL TO THE
UNITED NATIONS FRAMEWORK
CONVENTION ON CLIMATE
CHANGE**

The Parties to this Protocol,
Being Parties to the United Nations Framework Convention on Climate Change, hereinafter referred to as "the Convention",

In pursuit of the ultimate objective of the Convention as stated in its Article 2,
Recalling the provisions of the Convention,

Being guided by Article 3 of the Convention,

Pursuant to the Berlin Mandate adopted by decision 1/CP.1 of the Conference of the Parties to the Convention at its first session,
Have agreed as follows:

Article 1

For the purposes of this Protocol, the definitions contained in Article 1 of the Convention shall apply. In addition:

1. "Conference of the Parties" means the Conference of the Parties to the Convention.

2. "Convention" means the United Nations Framework Convention on Climate Change, adopted in New York on 9 May 1992.

3. "Intergovernmental Panel on Climate Change" means the Intergovernmental Panel on Climate Change established in 1988 jointly by the World Meteorological Organization and the United Nations Environment Programme.

4. "Montreal Protocol" means the Montreal Protocol on Substances that Deplete the Ozone Layer, adopted in Montreal on 16 September 1987 and as subsequently adjusted and amended.

5. *närvarande och röstande parter*: parter som är närvarande och avger ja- eller nej-röst,

6. *part*: en part i detta protokoll om inte annat framgår av sammanhanget,

7. *part i bilaga I*: en part som är upptagen i konventionens bilaga I, eventuellt ändrad, eller en part som har gjort en anmälan med stöd av artikel 4.2 g i konventionen.

Artikel 2

1. Varje part i bilaga I skall, för att uppfylla sina kvantifierade åtaganden om begränsning och minskning av utsläpp enligt artikel 3 och för att främja en hållbar utveckling,

a) tillämpa och/eller vidareutveckla målsättningar och åtgärder i överensstämmelse med sina nationella förhållanden såsom

- i) förbättring av energieffektiviteten i relevanta sektorer av sin nationella ekonomi;
- ii) skydd för och ökning av kolsänkor och reservoarer för växthusgaser som inte omfattas av Montrealprotokollet med beaktande av sina åtaganden enligt tillämpliga internationella miljööverenskommelser; främjande av hållbara metoder för skogsskötsel, nybeskogning och återbeskogning;
- iii) främjande av hållbara former av jordbruk med beaktande av överväganden om klimatförändring;
- iv) forskning om samt främjande, utveckling och ökad användning av nya och förnyelsebara energiformer, teknologier för upptag av koldioxid samt avancerade och innovativa, miljövänliga teknologier;
- v) gradvis minskning eller successivt avlägsnande av brister i marknaden, fiskala incitament, skatte- och avgiftsbefrielse samt subventioner i alla sektorer som släpper ut växthusgaser och som därigenom motverkar konven-

5. "Parties present and voting" means Parties present and casting an affirmative or negative vote.

6. "Party" means, unless the context otherwise indicates, a Party to this Protocol.

7. "Party included in Annex I" means a Party included in Annex I to the Convention, as may be amended, or a Party which has made a notification under Article 4, paragraph 2(g), of the Convention.

Article 2

1. Each Party included in Annex I, in achieving its quantified emission limitation and reduction commitments under Article 3, in order to promote sustainable development, shall:

(a) Implement and/or further elaborate policies and measures in accordance with its national circumstances, such as:

- (i) Enhancement of energy efficiency in relevant sectors of the national economy;
- (ii) Protection and enhancement of sinks and reservoirs of greenhouse gases not controlled by the Montreal Protocol, taking into account its commitments under relevant international environmental agreements; promotion of sustainable forest management practices, afforestation and reforestation;
- (iii) Promotion of sustainable forms of agriculture in light of climate change considerations;
- (iv) Research on, and promotion, development and increased use of, new and renewable forms of energy, of carbon dioxide sequestration technologies and of advanced and innovative environmentally sound technologies;
- (v) Progressive reduction or phasing out of market imperfections, fiscal incentives, tax and duty exemptions and subsidies in all greenhouse gas emitting sectors that run counter to the objective of the Convention and applica-

- tionens syfte och tillämpningen av styrmedel för marknaden;
- vi) stöd för tillämpliga reformer i relevanta sektorer som syftar till att främja målsättningar och åtgärder som begränsar eller minskar utsläpp av växthusgaser som inte omfattas av Montrealprotokollet;
 - vii) åtgärder för att begränsa och/eller minska utsläpp av växthusgaser som inte omfattas av Montrealprotokollet inom transportsektorn;
 - viii) begränsning och/eller minskning av utsläpp av metan genom återvinning och användning i avfallshantering och inom produktion, transport och distribution av energi,

b) samarbeta med andra parter i bilaga I för att höja den individuella och kombinerade verkan av de målsättningar och åtgärder som satts i verket med stöd av denna artikel i enlighet med konventionens artikel 4.2 e i. I detta syfte skall dessa parter vidta åtgärder för att dela med sig av sina erfarenheter och utbyta information om sådana målsättningar och åtgärder däribland utveckling av metoder för att förbättra deras inbördes jämförbarhet, begriplighet och verkan. I sin funktion som protokollets partsmöte skall partskonferensen vid sitt första möte eller så snart som möjligt därefter överväga metoder för att underlätta sådant samarbete under beaktande av all relevant information.

2. Parterna i bilaga I skall sträva efter att begränsa eller minska utsläpp av växthusgaser som inte omfattas av Montrealprotokollet från flygbränslen och marina bränslen genom insatser i Internationella civila luftfartsorganisationen (ICAO) respektive Internationella sjöfartsorganisationen (IMO).

3. Parterna i bilaga I skall sträva efter att genomföra de målsättningar och åtgärder som avses i denna artikel så att skadliga effekter minimeras, däribland de skadliga effekterna av klimatförändring, inverkan på internationell handel samt social, miljömässig och ekonomisk inverkan på andra par-

tion of market instruments;

- (vi) Encouragement of appropriate reforms in relevant sectors aimed at promoting policies and measures which limit or reduce emissions of greenhouse gases not controlled by the Montreal Protocol;
- (vii) Measures to limit and/or reduce emissions of greenhouse gases not controlled by the Montreal Protocol in the transport sector;
- (viii) Limitation and/or reduction of methane emissions through recovery and use in waste management, as well as in the production, transport and distribution of energy;

(b) Cooperate with other such Parties to enhance the individual and combined effectiveness of their policies and measures adopted under this Article, pursuant to Article 4, paragraph 2(e)(i), of the Convention. To this end, these Parties shall take steps to share their experience and exchange information on such policies and measures, including developing ways of improving their comparability, transparency and effectiveness. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall, at its first session or as soon as practicable thereafter, consider ways to facilitate such cooperation, taking into account all relevant information.

2. The Parties included in Annex I shall pursue limitation or reduction of emissions of greenhouse gases not controlled by the Montreal Protocol from aviation and marine bunker fuels, working through the International Civil Aviation Organization and the International Maritime Organization, respectively.

3. The Parties included in Annex I shall strive to implement policies and measures under this Article in such a way as to minimize adverse effects, including the adverse effects of climate change, effects on international trade, and social, environmental and economic impacts on other

ter, särskilt parter som är utvecklingsländer, speciellt de som avses i artikel 4.8 och 4.9 i konventionen med beaktande av artikel 3 i konventionen. I sin funktion som protokollets partsmöte får partskonferensen på lämpligt sätt vidta ytterligare åtgärder för att främja tillämpningen av bestämmelserna i denna punkt.

4. Om partskonferensen i sin funktion som protokollets partsmöte beslutar att det skulle vara fördelaktigt att samordna några målsättningar och åtgärder i punkt 1 a i denna artikel med beaktande av olika nationella förhållanden och möjliga effekter, skall den överväga metoder för att utforma samordning av sådana målsättningar och åtgärder.

Artikel 3

1. Parterna i bilaga I skall, var för sig eller gemensamt, tillse att deras sammanlagda antropogena utsläpp av de växthusgaser som står upptagna i bilaga A uttryckt i koldioxidekvivalenter inte överstiger deras tilldelade mängder, beräknade enligt deras kvantifierade åtaganden om begränsning och minskning av utsläpp som de anges i bilaga B och i överensstämmelse med bestämmelserna i denna artikel, i syfte att minska deras sammanlagda utsläpp av sådana gaser med minst 5 procent av 1990 års nivåer för åtagandeperioden år 2008 till år 2012.

2. Varje part i bilaga I skall senast år 2005 ha gjort påvisbara framsteg i uppfyllandet av sina åtaganden enligt detta protokoll.

3. Nettoförändringarna i utsläpp av växthusgaser från källor och upptag i kolsänkor som härrör från direkta antropogena förändringar vad avser åtgärder inom markanvändning och skogsbruk begränsade till nybeskogning, återbeskogning och avskogning sedan 1990, uppmätta som verifierbara ändringar i kollagren under varje åtagandeperiod, skall användas för att uppfylla de åtaganden som gjorts enligt denna artikel av varje part som står upptagen i bilaga I.

pecially developing country Parties and in particular those identified in Article 4, paragraphs 8 and 9, of the Convention, taking into account Article 3 of the Convention. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol may take further action, as appropriate, to promote the implementation of the provisions of this paragraph.

4. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol, if it decides that it would be beneficial to coordinate any of the policies and measures in paragraph 1(a) above, taking into account different national circumstances and potential effects, shall consider ways and means to elaborate the coordination of such policies and measures.

Article 3

1. The Parties included in Annex I shall, individually or jointly, ensure that their aggregate anthropogenic carbon dioxide equivalent emissions of the greenhouse gases listed in Annex A do not exceed their assigned amounts, calculated pursuant to their quantified emission limitation and reduction commitments inscribed in Annex B and in accordance with the provisions of this Article, with a view to reducing their overall emissions of such gases by at least 5 per cent below 1990 levels in the commitment period 2008 to 2012.

2. Each Party included in Annex I shall, by 2005, have made demonstrable progress in achieving its commitments under this Protocol.

3. The net changes in greenhouse gas emissions by sources and removals by sinks resulting from direct human-induced land-use change and forestry activities, limited to afforestation, reforestation and deforestation since 1990, measured as verifiable changes in carbon stocks in each commitment period, shall be used to meet the commitments under this Article of each Party included in Annex I. The greenhouse gas emissions by sources and removals by sinks associated with those activities shall be reported in a transparent and verifiable manner and reviewed in accordance with Articles 7 and 8.

4. Före den första sessionen med partskonferensen i dess funktion som protokollets partsmöte skall varje part i bilaga I för bedömning av underorganet för vetenskaplig och teknologisk rådgivning tillhandahålla uppgifter för att bestämma storleken på dess kollager år 1990 och möjliggöra att en uppskattning görs av förändringarna i dem de följande åren. I sin funktion som protokollets partsmöte skall partskonferensen vid sitt första möte eller så snart som möjligt därefter anta former, regler och riktlinjer för det sätt på vilket och vilka ytterligare av människor bedrivna verksamheter som har samband med förändringar av utsläpp av växthusgaser från källor och upptag i kol-sänkor i kategorierna jordbruksmark, skogsbruk och förändring av markanvändning som skall läggas till eller dras från de tilldelade mängderna för parterna i bilaga I med beaktande av osäkerhet, klarhet i rapporteringen, verifierbarhet, arbetet med metoder i mellanstatliga panelen för klimatförändring, anvisningar lämnade av underorganet för vetenskaplig och teknologisk rådgivning i enlighet med artikel 5 samt partskonferensens beslut. Detta beslut skall gälla för den andra och de följande åtagandeperioderna. En part har rätt att tillämpa detta beslut på dessa supplementära, av människan bedrivna verksamheter vid sin första åtagandeperiod förutsatt att de har vidtagits efter 1990.

5. De parter i bilaga I som genomgår en process för övergång till marknadsekonomi vilkas basår eller basperiod fastställdes med stöd av beslut 9/CP.2 av partskonferensen vid dess andra möte skall använda detta basår eller denna basperiod för uppfyllandet av sina åtaganden enligt denna artikel. Övrig part i bilaga I som genomgår en process för övergång till marknadsekonomi vilken ännu inte har lämnat in sin första nationalrapport enligt artikel 12 i konventionen, får också till partskonferensen i dess funktion som protokollets partsmöte anmäla att den avser att använda ett annat basår eller en annan basperiod än år 1990 för uppfyllandet av sina åtaganden enligt denna artikel. Partskonferensen skall i sin funktion som

4. Prior to the first session of the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol, each Party included in Annex I shall provide, for consideration by the Subsidiary Body for Scientific and Technological Advice, data to establish its level of carbon stocks in 1990 and to enable an estimate to be made of its changes in carbon stocks in subsequent years. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall, at its first session or as soon as practicable thereafter, decide upon modalities, rules and guidelines as to how, and which, additional human-induced activities related to changes in greenhouse gas emissions by sources and removals by sinks in the agricultural soils and the land-use change and forestry categories shall be added to, or subtracted from, the assigned amounts for Parties included in Annex I, taking into account uncertainties, transparency in reporting, verifiability, the methodological work of the Intergovernmental Panel on Climate Change, the advice provided by the Subsidiary Body for Scientific and Technological Advice in accordance with Article 5 and the decisions of the Conference of the Parties. Such a decision shall apply in the second and subsequent commitment periods. A Party may choose to apply such a decision on these additional human-induced activities for its first commitment period, provided that these activities have taken place since 1990.

5. The Parties included in Annex I undergoing the process of transition to a market economy whose base year or period was established pursuant to decision 9/CP.2 of the Conference of the Parties at its second session shall use that base year or period for the implementation of their commitments under this Article. Any other Party included in Annex I undergoing the process of transition to a market economy which has not yet submitted its first national communication under Article 12 of the Convention may also notify the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol that it intends to use an historical base year or period other than 1990 for the implementation of its commitments under

protokollets partsmöte besluta om en sådan anmälan kan godtas.

6. Med beaktande av artikel 4.6 i konventionen skall partskonferensen i sin funktion som protokollets partsmöte medge viss flexibilitet för de parter i bilaga I som genomgår en process för övergång till marknadsekonomi i fråga om uppfyllande av andra åtaganden de iklätt sig enligt detta protokoll än de som omfattas av denna artikel.

7. I den första kvantifierade åtagandeperioden om begränsning och minskning av utsläpp som löper under tiden 2008-2012 skall den tilldelade mängden för varje part i bilaga I vara lika med det procenttal som anges för parten i bilaga B av dess sammanlagda antropogena utsläpp av växthusgaser enligt bilaga A år 1990 eller det basår eller den basperiod som fastställts i enlighet med punkt 5 i denna artikel multiplicerad med talet fem. De parter i bilaga I för vilka förändring av markanvändning och skogsbruk år 1990 utgjorde en nettokälla för utsläpp av växthusgaser skall, vid beräkningen av sina tilldelade mängder, i sina utsläpp eller basperioder för basåret 1990 inkludera det sammanlagda, antropogena utsläppet av växthusgaser från källor uttryckt i koldioxidkvivalenter minskat med upptag i kolsänkor år 1990 som härrör från förändring av markanvändningen.

8. Part i bilaga I har rätt att välja 1995 som basår för den beräkning beträffande fluorkolväten, perfluorkolväten och svavelhexafluorid som avses i punkt 7 i denna artikel.

9. Åtaganden för följande perioder av parterna i bilaga I skall fastställas genom ändring i bilaga B till detta protokoll och antas i enlighet med bestämmelserna i artikel 21.7. I sin funktion som protokollets partsmöte skall partskonferensen inleda prövningen av dessa åtaganden senast sju år före utgången av den första åtagandeperiod som avses i punkt 1 i denna artikel.

10. Utsläppsminskningsenhet eller del av

this Article. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall decide on the acceptance of such notification.

6. Taking into account Article 4, paragraph 6, of the Convention, in the implementation of their commitments under this Protocol other than those under this Article, a certain degree of flexibility shall be allowed by the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol to the Parties included in Annex I undergoing the process of transition to a market economy.

7. In the first quantified emission limitation and reduction commitment period, from 2008 to 2012, the assigned amount for each Party included in Annex I shall be equal to the percentage inscribed for it in Annex B of its aggregate anthropogenic carbon dioxide equivalent emissions of the greenhouse gases listed in Annex A in 1990, or the base year or period determined in accordance with paragraph 5 above, multiplied by five. Those Parties included in Annex I for whom land-use change and forestry constituted a net source of greenhouse gas emissions in 1990 shall include in their 1990 emissions base year or period the aggregate anthropogenic carbon dioxide equivalent emissions by sources minus removals by sinks in 1990 from land-use change for the purposes of calculating their assigned amount.

8. Any Party included in Annex I may use 1995 as its base year for hydrofluorocarbons, perfluorocarbons and sulphur hexafluoride, for the purposes of the calculation referred to in paragraph 7 above.

9. Commitments for subsequent periods for Parties included in Annex I shall be established in amendments to Annex B to this Protocol, which shall be adopted in accordance with the provisions of Article 21, paragraph 7. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall initiate the consideration of such commitments at least seven years before the end of the first commitment period referred to in paragraph 1 above.

10. Any emission reduction units, or any

tilldelad mängd som en part förvärvar från en annan part i enlighet med bestämmelserna i artikel 6 eller artikel 17 skall läggas till den förvärvande partens tilldelade mängd.

11. Utsläppsminskningens enhet eller del av tilldelad mängd som en part överlåter till en annan part i enlighet med bestämmelserna i artikel 6 eller artikel 17 skall dras från den överlåtande partens tilldelade mängd.

12. Certifierade utsläppsminskningar som en part förvärvat från en annan part i enlighet med bestämmelserna i artikel 12 skall läggas till den förvärvande partens tilldelade mängd.

13. Om utsläppen för en part som ingår i bilaga I under en åtagandeperiod understiger partens tilldelade mängd enligt denna artikel, skall skillnaden på denna parts beäran läggas till partens tilldelade mängd under följande åtagandeperioder.

14. Parterna i bilaga I skall sträva efter att fullgöra de åtaganden som nämns i punkt 1 i denna artikel på ett sådant sätt att skadliga sociala, miljömässiga och ekonomiska följdverkningar för parter som är utvecklingsländer minimeras, särskilt för länder som nämns i artikel 4.8 och 4.9 i konventionen. I linje med relevanta beslut av partskonferensen med avseende på genomförande av de nämnda punkterna skall partskonferensen i sin funktion som protokollens partsmöte vid sitt första möte överväga vilka åtgärder som är nödvändiga för att minimera de skadliga verkningarna av klimatförändring och/eller följderna av motåtgärder för de parter som avses i de nämnda punkterna. Bland de frågor som skall beaktas skall vara upprättande av finansiering, försäkring och teknologiöverföring.

Artikel 4

1. Parter i bilaga I som har träffat överenskommelse om att gemensamt fullgöra sina åtaganden enligt artikel 3 skall anses ha fullgjort dessa åtaganden under förutsättning att deras totala, gemensamma, sammanlagda, antropogena utsläpp av de

part of an assigned amount, which a Party acquires from another Party in accordance with the provisions of Article 6 or of Article 17 shall be added to the assigned amount for the acquiring Party.

11. Any emission reduction units, or any part of an assigned amount, which a Party transfers to another Party in accordance with the provisions of Article 6 or of Article 17 shall be subtracted from the assigned amount for the transferring Party.

12. Any certified emission reductions which a Party acquires from another Party in accordance with the provisions of Article 12 shall be added to the assigned amount for the acquiring Party.

13. If the emissions of a Party included in Annex I in a commitment period are less than its assigned amount under this Article, this difference shall, on request of that Party, be added to the assigned amount for that Party for subsequent commitment periods.

14. Each Party included in Annex I shall strive to implement the commitments mentioned in paragraph 1 above in such a way as to minimize adverse social, environmental and economic impacts on developing country Parties, particularly those identified in Article 4, paragraphs 8 and 9, of the Convention. In line with relevant decisions of the Conference of the Parties on the implementation of those paragraphs, the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall, at its first session, consider what actions are necessary to minimize the adverse effects of climate change and/or the impacts of response measures on Parties referred to in those paragraphs. Among the issues to be considered shall be the establishment of funding, insurance and transfer of technology.

Article 4

1. Any Parties included in Annex I that have reached an agreement to fulfil their commitments under Article 3 jointly, shall be deemed to have met those commitments provided that their total combined aggregate anthropogenic carbon dioxide equiva-

växthusgaser som står upptagna i bilaga A uttryckt i koldioxidekvivalenter inte överstiger deras tilldelade mängder beräknade i enlighet med deras kvantifierade åtaganden om begränsning och minskning av utsläpp som de anges i bilaga B och i överensstämmelse med bestämmelserna i artikel 3. Den utsläppsnivå som tilldelats var och en av parterna i överenskommelsen skall anges i denna.

2. Parterna i varje sådan överenskommelse skall till sekretariatet anmäla bestämmelserna i överenskommelsen den dag de deponerar sina ratifikations-, godtagande-, godkännande eller anslutningsinstrument till detta protokoll. Sekretariatet skall i sin tur informera parterna och signatärerna i konventionen om bestämmelserna i överenskommelsen.

3. Sådana överenskommelser skall gälla under den åtagandeperiod som anges i artikel 3.7.

4. I de fall samarbetande parter samverkar inom ramen för en organisation för regional ekonomisk integration och i samförstånd med denna, skall sådana ändringar i organisationens sammansättning som inträffar efter antagandet av detta protokoll inte inverka på gällande åtaganden enligt protokollet. En ändring av organisationens sammansättning skall endast beaktas med avseende på sådana åtaganden enligt artikel 3 som görs efter ändringen.

5. Om parterna i en sådan överenskommelse inte lyckas uppnå den totala gemensamma nivån för utsläppsminskning, skall varje part i överenskommelsen vara ansvarig för sin utsläppsnivå i enlighet med överenskommelsen.

6. I de fall samarbetande parter samverkar inom ramen för en organisation för regional ekonomisk integration som är part i detta protokoll och i samförstånd med denna organisation, skall varje medlemsstat i organisationen individuellt och tillsammans med organisationen, vilken skall följa artikel 24, om man inte lyckas uppnå den totala gemensamma nivån för utsläppsminskning, bära ansvaret för sin utsläppsnivå enligt vad som anmälts i enlighet med denna artikel.

lent emissions of the greenhouse gases listed in Annex A do not exceed their assigned amounts calculated pursuant to their quantified emission limitation and reduction commitments inscribed in Annex B and in accordance with the provisions of Article 3. The respective emission level allocated to each of the Parties to the agreement shall be set out in that agreement.

2. The Parties to any such agreement shall notify the secretariat of the terms of the agreement on the date of deposit of their instruments of ratification, acceptance or approval of this Protocol, or accession thereto. The secretariat shall in turn inform the Parties and signatories to the Convention of the terms of the agreement.

3. Any such agreement shall remain in operation for the duration of the commitment period specified in Article 3, paragraph 7.

4. If Parties acting jointly do so in the framework of, and together with, a regional economic integration organization, any alteration in the composition of the organization after adoption of this Protocol shall not affect existing commitments under this Protocol. Any alteration in the composition of the organization shall only apply for the purposes of those commitments under Article 3 that are adopted subsequent to that alteration.

5. In the event of failure by the Parties to such an agreement to achieve their total combined level of emission reductions, each Party to that agreement shall be responsible for its own level of emissions set out in the agreement.

6. If Parties acting jointly do so in the framework of, and together with, a regional economic integration organization which is itself a Party to this Protocol, each member State of that regional economic integration organization individually, and together with the regional economic integration organization acting in accordance with Article 24, shall, in the event of failure to achieve the total combined level of emission reductions, be responsible for its level of emissions as notified in accordance with this Article.

Artikel 5

1. Varje part i bilaga I skall senast ett år före den första åtagandeperiodens början ha infört ett nationellt system för uppskattning av antropogena utsläpp från källor och upptag i kolsänkor av alla växthusgaser som inte omfattas av Montrealprotokollet. I sin funktion som protokollets partsmöte skall partskonferensen vid sitt första möte fastställa riktlinjer för sådana nationella system varvid den metodik som närmare anges i punkt 2 i denna artikel skall beaktas.

2. De metoder för uppskattning av antropogena utsläpp från källor och upptag i kolsänkor av alla växthusgaser som inte omfattas av Montrealprotokollet skall vara de som antogs av mellanstatliga panelen för klimatförändring och godkändes av partskonferensen vid dess tredje möte. I de fall dessa metoder inte tillämpas, skall lämpliga justeringar göras i enlighet med metoder fastställda av partskonferensen i dess funktion som protokollets partsmöte vid dess första möte. På grundval av bl.a. arbete utfört av mellanstatliga panelen för klimatförändring och råd från underorganet för vetenskaplig och teknologisk rådgivning skall partskonferensen i sin funktion som protokollets partsmöte regelbundet granska och, om så är nödvändigt, företa en översyn av dessa metoder och justeringar varvid relevanta beslut av partskonferensen fullt ut skall beaktas. Översyn av metoder och justeringar skall företas endast i syfte att verifiera att åtaganden enligt artikel 3 fullgjorts i fråga om åtagandeperioder som infaller efter översynen.

3. De faktorer för global uppvärmningspotential som används för att beräkna koldioxidkvivalensen av antropogena utsläpp från källor och upptag i kolsänkor av växthusgaser som anges i bilaga A skall vara de som antogs av mellanstatliga panelen för klimatförändring och godkändes av partskonferensen vid dess tredje möte. På grundval av bl.a. arbete utfört av mellanstatliga panelen för klimatförändring och

Article 5

1. Each Party included in Annex I shall have in place, no later than one year prior to the start of the first commitment period, a national system for the estimation of anthropogenic emissions by sources and removals by sinks of all greenhouse gases not controlled by the Montreal Protocol. Guidelines for such national systems, which shall incorporate the methodologies specified in paragraph 2 below, shall be decided upon by the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol at its first session.

2. Methodologies for estimating anthropogenic emissions by sources and removals by sinks of all greenhouse gases not controlled by the Montreal Protocol shall be those accepted by the Intergovernmental Panel on Climate Change and agreed upon by the Conference of the Parties at its third session. Where such methodologies are not used, appropriate adjustments shall be applied according to methodologies agreed upon by the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol at its first session. Based on the work of, *inter alia*, the Intergovernmental Panel on Climate Change and advice provided by the Subsidiary Body for Scientific and Technological Advice, the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall regularly review and, as appropriate, revise such methodologies and adjustments, taking fully into account any relevant decisions by the Conference of the Parties. Any revision to methodologies or adjustments shall be used only for the purposes of ascertaining compliance with commitments under Article 3 in respect of any commitment period adopted subsequent to that revision.

3. The global warming potentials used to calculate the carbon dioxide equivalence of anthropogenic emissions by sources and removals by sinks of greenhouse gases listed in Annex A shall be those accepted by the Intergovernmental Panel on Climate Change and agreed upon by the Conference of the Parties at its third session. Based on the work of, *inter alia*, the Intergovernmental Panel on Climate Change and advice

råd från underorganet för vetenskaplig och teknologisk rådgivning skall partskonferensen i sin funktion som protokollets partsmöte regelbundet granska och, då så är nödvändigt, företa en översyn av faktorn för global uppvärmningspotential för varje sådan växthusgas varvid partskonferensens relevanta beslut fullt ut skall beaktas. Översynen av en faktor för global uppvärmningspotential skall endast gälla åtaganden enligt artikel 3 med avseende på åtagandeperioder som antagits efter översynen.

Artikel 6

1. För att uppfylla sina åtaganden enligt artikel 3 har varje part i bilaga I rätt att överlåta till eller förvärva från varje annan part i bilaga I utsläppsminskningenheter som härrör från projekt som syftar till att minska antropogena utsläpp från källor eller öka antropogena upptag i kolsänkor av växthusgaser från varje sektor av ekonomin under följande förutsättningar:

a) Att varje sådant projekt är godkänt av de berörda parterna.

b) Att varje sådant projekt innebär en minskning av utsläpp från källor eller en ökning av upptag i kolsänkor som går utöver vad som annars skulle uppnås.

c) Att ifrågavarande part inte förvärvar några utsläppsminskningenheter om den inte fullgör sina skyldigheter enligt artiklarna 5 och 7.

d) Att de förvärvade utsläppsminskningenheter skall vara kompletterande till nationella åtgärder för att uppfylla åtagandena enligt artikel 3.

2. I sin funktion som protokollets partsmöte får partskonferensen vid sitt första möte eller så snart som möjligt därefter ytterligare utforma riktlinjerna för denna artikels genomförande, bl.a. för verifiering och rapportering.

3. En part i bilaga I får auktorisera juridiska personer att under dess ansvar delta i åtgärder som leder till framställande, överlåtelse eller förvärv av utsläppsminskningenheter på sätt som anges i denna artikel.

4. Om en fråga har väckts i enlighet med de relevanta bestämmelserna i artikel 8 huruvida en part i bilaga I har uppfyllt de krav som ställs i denna artikel, får överlåtelse

provided by the Subsidiary Body for Scientific and Technological Advice, the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall regularly review and, as appropriate, revise the global warming potential of each such greenhouse gas, taking fully into account any relevant decisions by the Conference of the Parties. Any revision to a global warming potential shall apply only to commitments under Article 3 in respect of any commitment period adopted subsequent to that revision.

Article 6

1. For the purpose of meeting its commitments under Article 3, any Party included in Annex I may transfer to, or acquire from, any other such Party emission reduction units resulting from projects aimed at reducing anthropogenic emissions by sources or enhancing anthropogenic removals by sinks of greenhouse gases in any sector of the economy, provided that:

(a) Any such project has the approval of the Parties involved;

(b) Any such project provides a reduction in emissions by sources, or an enhancement of removals by sinks, that is additional to any that would otherwise occur;

(c) It does not acquire any emission reduction units if it is not in compliance with its obligations under Articles 5 and 7; and

(d) The acquisition of emission reduction units shall be supplemental to domestic actions for the purposes of meeting commitments under Article 3.

2. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol may, at its first session or as soon as practicable thereafter, further elaborate guidelines for the implementation of this Article, including for verification and reporting.

3. A Party included in Annex I may authorize legal entities to participate, under its responsibility, in actions leading to the generation, transfer or acquisition under this Article of emission reduction units.

4. If a question of implementation by a Party included in Annex I of the requirements referred to in this Article is identified in accordance with the relevant provisions

och förvärv av utsläppsminskningenheter fortsätta efter det att frågan har väckts under förutsättning att inga sådana enheter utnyttjas av en part för att uppfylla dess åtaganden enligt artikel 3 tills frågan om uppfyllande har avgjorts.

Artikel 7

1. Varje part i bilaga I skall i sin årliga inventering av antropogena utsläpp från källor och upptag i kolsänkor av växthusgaser som inte omfattas av Montrealprotokollet som inges i enlighet med partskonferensens relevanta beslut inkludera den ytterligare information som är nödvändig för att säkerställa att bestämmelserna i artikel 3 uppfylls i enlighet med punkt 4 i denna artikel.

2. Varje part i bilaga I skall i sin nationalrapport enligt artikel 12 i konventionen inkludera de ytterligare uppgifter som är nödvändiga för att styrka att den har uppfyllt sina åtaganden enligt detta protokoll i enlighet med punkt 4 i denna artikel.

3. Varje part i bilaga I skall årligen lämna de uppgifter som krävs enligt punkt 1 i denna artikel med början med den första inventering som parten skall upprätta i enlighet med konventionen för åtagandeperiodens första år när detta protokoll har trätt i kraft för parten i fråga. Varje sådan part skall lämna de uppgifter som krävs enligt punkt 2 i denna artikel som en del av den första nationalrapport som parten är skyldig att avge i enlighet med konventionen när detta protokoll har trätt i kraft för parten och efter antagandet av riktlinjer i enlighet med punkt 4 i denna artikel. I sin funktion som protokollets partsmöte skall partskonferensen bestämma hur ofta de uppgifter som fordras enligt denna artikel skall lämnas med beaktande av varje tidtabell för avgivande av nationalrapporter som har beslutats av partskonferensen.

4. I sin funktion som protokollets partsmöte skall partskonferensen vid sitt första möte anta riktlinjer för och fortsättningsvis

of Article 8, transfers and acquisitions of emission reduction units may continue to be made after the question has been identified, provided that any such units may not be used by a Party to meet its commitments under Article 3 until any issue of compliance is resolved.

Article 7

1. Each Party included in Annex I shall incorporate in its annual inventory of anthropogenic emissions by sources and removals by sinks of greenhouse gases not controlled by the Montreal Protocol, submitted in accordance with the relevant decisions of the Conference of the Parties, the necessary supplementary information for the purposes of ensuring compliance with Article 3, to be determined in accordance with paragraph 4 below.

2. Each Party included in Annex I shall incorporate in its national communication, submitted under Article 12 of the Convention, the supplementary information necessary to demonstrate compliance with its commitments under this Protocol, to be determined in accordance with paragraph 4 below.

3. Each Party included in Annex I shall submit the information required under paragraph 1 above annually, beginning with the first inventory due under the Convention for the first year of the commitment period after this Protocol has entered into force for that Party. Each such Party shall submit the information required under paragraph 2 above as part of the first national communication due under the Convention after this Protocol has entered into force for it and after the adoption of guidelines as provided for in paragraph 4 below. The frequency of subsequent submission of information required under this Article shall be determined by the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol, taking into account any timetable for the submission of national communications decided upon by the Conference of the Parties.

4. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall adopt at its first session, and review

periodiskt granska hur de uppgifter som fordras enligt denna artikel skall utformas med beaktande av de riktlinjer för utformning av nationalrapporter av parterna i bilaga I som har antagits av partskonferensen. I sin funktion som protokollets partsmöte skall partskonferensen också före den första åtagandeperioden besluta om formerna för redovisning av tilldelade mängder.

Artikel 8

1. De uppgifter som lämnats i enlighet med artikel 7 av varje part i bilaga I skall granskas av expertgrupper i enlighet med partskonferensens relevanta beslut och i överensstämmelse med de riktlinjer som för detta ändamål antagits av partskonferensen i dess funktion som protokollets partsmöte med stöd av punkt 4 i denna artikel. De uppgifter som har lämnats i enlighet med artikel 7.1 av varje part i bilaga I skall granskas som en del av den årliga sammanställningen och redovisningen av utsläppsinventeringar och tilldelade mängder. Dessutom skall uppgifter lämnade i enlighet med artikel 7.2 av parterna i bilaga I granskas som en del av granskningen av rapporterna.

2. Expertgrupperna skall samordnas av sekretariatet och bestå av experter utvalda bland kandidater som nominerats av konventionsparterna, och i förekommande fall av mellanstatliga organisationer, i enlighet med de riktlinjer som partskonferensen antagit för ändamålet.

3. Granskningsförfarandet skall möjliggöra en fullständig och detaljerad teknisk bedömning av alla aspekter av parternas uppfyllande av detta protokoll. Expertgrupperna skall avge en rapport till partskonferensen i dess funktion som protokollets partsmöte med bedömning av parternas uppfyllande av åtagandena; de potentiella problemen med och de faktorer som inverkar på uppfyllandet av åtagandena skall identifieras i rapporten. Sekretariatet skall delge alla konventionsparterna rapporterna. Sekretariatet skall göra upp en förteckning över de frågor om uppfyllande som nämns i rappor-

periodically thereafter, guidelines for the preparation of the information required under this Article, taking into account guidelines for the preparation of national communications by Parties included in Annex I adopted by the Conference of the Parties. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall also, prior to the first commitment period, decide upon modalities for the accounting of assigned amounts.

Article 8

1. The information submitted under Article 7 by each Party included in Annex I shall be reviewed by expert review teams pursuant to the relevant decisions of the Conference of the Parties and in accordance with guidelines adopted for this purpose by the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol under paragraph 4 below. The information submitted under Article 7, paragraph 1, by each Party included in Annex I shall be reviewed as part of the annual compilation and accounting of emissions inventories and assigned amounts. Additionally, the information submitted under Article 7, paragraph 2, by each Party included in Annex I shall be reviewed as part of the review of communications.

2. Expert review teams shall be coordinated by the secretariat and shall be composed of experts selected from those nominated by Parties to the Convention and, as appropriate, by intergovernmental organizations, in accordance with guidance provided for this purpose by the Conference of the Parties.

3. The review process shall provide a thorough and comprehensive technical assessment of all aspects of the implementation by a Party of this Protocol. The expert review teams shall prepare a report to the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol, assessing the implementation of the commitments of the Party and identifying any potential problems in, and factors influencing, the fulfilment of commitments. Such reports shall be circulated by the secretariat to all Parties to the Convention. The secretariat shall list those questions of implemen-

terna för vidare prövning av partskonferensen i dess funktion som protokollets partsmöte.

4. I sin funktion som protokollets partsmöte skall partskonferensen vid sitt första möte anta riktlinjer för expertgruppernas granskning av uppfyllandet av detta protokoll med beaktande av partskonferensens relevanta beslut och från tid till annan därefter uppdatera dem.

5. I sin funktion som protokollets partsmöte skall partskonferensen med biträde av underorganet för genomförande och, när så är lämpligt, av underorganet för vetenskaplig och teknologisk rådgivning pröva följande:

a) De uppgifter som lämnats av parterna i enlighet med artikel 7 och de rapporter om dessa uppgifter som upprättats av expertgrupperna med stöd av denna artikel.

b) De frågor om uppfyllande som förtecknats av sekretariatet med stöd av punkt 3 i denna artikel samt andra frågor som väckts av parterna.

6. På grundval av de uppgifter som nämns i punkt 5 i denna artikel skall partskonferensen i sin funktion som protokollets partsmöte besluta om alla frågor som krävs för att genomföra detta protokoll.

Artikel 9

1. I sin funktion som protokollets partsmöte skall partskonferensen regelbundet göra en översyn av detta protokoll mot bakgrund av bästa möjliga tillgängliga vetenskapliga uppgifter om och bedömningar av klimatförändring och dess följder samt relevanta tekniska, sociala och ekonomiska uppgifter. Dessa översyner skall samordnas med relevanta översyner enligt konventionen, särskilt de som fordras artikel 4.2 d och artikel 7.2 a i konventionen. På grundval av dessa översyner skall partskonferensen i sin funktion som protokollets partsmöte vidta lämpliga åtgärder.

2. Den första översynen skall genomföras vid det andra mötet med partskonferensen i dess funktion som protokollets partsmöte.

tation indicated in such reports for further consideration by the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol.

4. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall adopt at its first session, and review periodically thereafter, guidelines for the review of implementation of this Protocol by expert review teams taking into account the relevant decisions of the Conference of the Parties.

5. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall, with the assistance of the Subsidiary Body for Implementation and, as appropriate, the Subsidiary Body for Scientific and Technological Advice, consider:

(a) The information submitted by Parties under Article 7 and the reports of the expert reviews thereon conducted under this Article; and

(b) Those questions of implementation listed by the secretariat under paragraph 3 above, as well as any questions raised by Parties.

6. Pursuant to its consideration of the information referred to in paragraph 5 above, the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall take decisions on any matter required for the implementation of this Protocol.

Article 9

1. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall periodically review this Protocol in the light of the best available scientific information and assessments on climate change and its impacts, as well as relevant technical, social and economic information. Such reviews shall be coordinated with pertinent reviews under the Convention, in particular those required by Article 4, paragraph 2(d), and Article 7, paragraph 2(a), of the Convention. Based on these reviews, the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall take appropriate action.

2. The first review shall take place at the second session of the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties

Senare översyner skall genomföras med regelbundna och lämpliga intervall.

Artikel 10

Alla parter skall - med beaktande av sitt gemensamma men olikartade ansvar och sina speciella nationella och regionala utvecklingsprioriteringar, målsättningar och andra omständigheter - utan att föreskriva nya åtaganden för parter som inte upptas i bilaga I, men med bekräftande av dessa parter gällande åtaganden enligt artikel 4.1 i konventionen och under fortsatt främjande av att dessa åtaganden uppfylls i syfte att uppnå en hållbar utveckling, med beaktande av artikel 4.3, 4.5 och 4.7 i konventionen, göra följande:

a) I de fall det är relevant och i möjlig utsträckning utforma kostnadseffektiva nationella och, där så är tillämpligt, regionala program för att förbättra kvalitén på lokala emissionsfaktorer, aktivitetssuppgifter och/eller modeller som motsvarar varje parts sociala och ekonomiska förhållanden för färdigställande och periodisk uppdatering av nationella inventeringar av antropogena utsläpp från källor och upptag i kolsänkor av alla växthusgaser som inte omfattas av Montrealprotokollet med användande av jämförbar metodik, vilken skall beslutas av partskonferensen och vara förenlig med de riktlinjer för utformning av nationalrapporter som antagits av denna.

b) Formulera, genomföra, tillkännage och regelbundet uppdatera nationella och, där så är tillämpligt, regionala program som innehåller åtgärder för att mildra klimatförändring och åtgärder för att underlätta en tillfredsställande anpassning till klimatförändringar.

- i) Sådana program bör bl.a. avse energi-, transport- och industri-sektorerna samt jordbruk, skogsbruk och avfallshantering. Vidare bör teknologier för anpassning och metoder för förbättrad samhällsplanering förbättra anpassningen till klimatförändringar.
- ii) Parterna i bilaga I skall lämna uppgifter om de åtgärder som vid-

to this Protocol. Further reviews shall take place at regular intervals and in a timely manner.

Article 10

All Parties, taking into account their common but differentiated responsibilities and their specific national and regional development priorities, objectives and circumstances, without introducing any new commitments for Parties not included in Annex I, but reaffirming existing commitments under Article 4, paragraph 1, of the Convention, and continuing to advance the implementation of these commitments in order to achieve sustainable development, taking into account Article 4, paragraphs 3, 5 and 7, of the Convention, shall:

(a) Formulate, where relevant and to the extent possible, cost-effective national and, where appropriate, regional programmes to improve the quality of local emission factors, activity data and/or models which reflect the socio-economic conditions of each Party for the preparation and periodic updating of national inventories of anthropogenic emissions by sources and removals by sinks of all greenhouse gases not controlled by the Montreal Protocol, using comparable methodologies to be agreed upon by the Conference of the Parties, and consistent with the guidelines for the preparation of national communications adopted by the Conference of the Parties;

(b) Formulate, implement, publish and regularly update national and, where appropriate, regional programmes containing measures to mitigate climate change and measures to facilitate adequate adaptation to climate change:

- (i) Such programmes would, *inter alia*, concern the energy, transport and industry sectors as well as agriculture, forestry and waste management. Furthermore, adaptation technologies and methods for improving spatial planning would improve adaptation to climate change; and
- (ii) Parties included in Annex I shall submit information on action un-

tagits med stöd av detta protokoll innefattande nationella program i överensstämmelse med artikel 7; de övriga parterna skall sträva efter att i sina nationalrapporter ta med uppgifter om program, i den mån sådana förekommer, som innehåller åtgärder som parten anser skall bidra till att motverka klimatförändring och dennas skadliga verkningar, däribland till att åstadkomma dämpning av utsläppsökningen av växthusgaser och öka upptaget i kolsänkor, åtgärder syftande till kapacitetsuppbyggnad samt anpassningsåtgärder.

c) Samarbeta med att främja effektiva former för utveckling, tillämpning och spridning av, och vidta alla genomförbara åtgärder för att främja, underlätta och, i förekommande fall, finansiera överföring av eller tillgång till miljövänliga teknologier, know-how, praxis och förfaranden som sammanhänger med klimatförändring, särskilt till utvecklingsländerna, inklusive införande av strategier och program för effektiv överföring av miljövänliga teknologier som är offentligt ägda eller förvaltade samt skapar en miljö som stimulerar den privata sektorn att främja och förbättra överföring av och tillgång till miljövänliga teknologier.

d) Samarbeta i fråga om vetenskaplig och teknologisk forskning och främja bibehållande och utveckling av systematiska observationssystem och utveckling av informationsarkiv för att minska osäkerheten om klimatsystemet, de negativa effekterna av klimatförändring och de ekonomiska och sociala verkningarna av olika motåtgärder och främja utveckling och förstärkning av nationell kapacitet och nationella medel för att delta i internationella och mellanstatliga strävanden, program och nätverk med avseende på forskning och systematisk observation, allt under beaktande av artikel 5 i konventionen.

e) Genom samarbete stödja och på det internationella planet - i förekommande fall med utnyttjande av befintliga organ - främja

der this Protocol, including national programmes, in accordance with Article 7; and other Parties shall seek to include in their national communications, as appropriate, information on programmes which contain measures that the Party believes contribute to addressing climate change and its adverse impacts, including the abatement of increases in greenhouse gas emissions, and enhancement of and removals by sinks, capacity building and adaptation measures;

(c) Cooperate in the promotion of effective modalities for the development, application and diffusion of, and take all practicable steps to promote, facilitate and finance, as appropriate, the transfer of, or access to, environmentally sound technologies, know-how, practices and processes pertinent to climate change, in particular to developing countries, including the formulation of policies and programmes for the effective transfer of environmentally sound technologies that are publicly owned or in the public domain and the creation of an enabling environment for the private sector, to promote and enhance the transfer of, and access to, environmentally sound technologies;

(d) Cooperate in scientific and technical research and promote the maintenance and the development of systematic observation systems and development of data archives to reduce uncertainties related to the climate system, the adverse impacts of climate change and the economic and social consequences of various response strategies, and promote the development and strengthening of endogenous capacities and capabilities to participate in international and intergovernmental efforts, programmes and networks on research and systematic observation, taking into account Article 5 of the Convention;

(e) Cooperate in and promote at the international level, and, where appropriate, using existing bodies, the development and

utveckling och genomförande av program för undervisning och yrkesutbildning, innefattande förstärkning av nationellt kapacitetsuppbyggande - särskilt av mänsklig och institutionell kapacitet - och utbyte eller tillhandahållande av personal för att utbilda experter inom detta område, i synnerhet för utvecklingsländerna, samt på det nationella planet främja allmänhetens medvetande om och tillgång till information om klimatförändring. Lämpliga metoder bör utvecklas för att genomföra dessa verksamheter med hjälp av de organ som här för avses i konventionen under beaktande av artikel 6 i denna.

f) I sina nationalrapporter ta med information om program och verksamheter som genomförs med stöd av denna artikel i enlighet med relevanta beslut av partskonferensen.

g) Vid fullgörande av åtagandena i denna artikel till fullo beakta punkt 8 i artikel 4 i konventionen.

Artikel 11

1. Parterna skall vid tillämpningen av artikel 10 beakta bestämmelserna i punkterna 4, 5, 7, 8 och 9 i artikel 4 i konventionen.

2. Parter som är industriländer och övriga parter upptagna i bilaga II i konventionen som är industriländer skall vid tillämpningen av artikel 4.1 i konventionen i enlighet med bestämmelserna i artikel 4.3 och artikel 11 i konventionen och genom den eller de organisationer som anförtrots driften av konventionens finansiella mekanism göra följande:

a) Tillhandahålla nya och additionella finansiella resurser för att helt och hållet täcka de överenskomna kostnader som parter som är utvecklingsländer har ådragit sig för att främja fullgörandet av gjorda åtaganden enligt artikel 4.1 a i konventionen som avses i artikel 10 a.

b) Ävenledes tillhandahålla sådana ekonomiska resurser - däribland för teknologiöverföring - som de parter som är utvecklingsländer behöver för att helt och hållet täcka de överenskomna tillkommande kostnader som dessa länder har ådragit sig för

implementation of education and training programmes, including the strengthening of national capacity building, in particular human and institutional capacities and the exchange or secondment of personnel to train experts in this field, in particular for developing countries, and facilitate at the national level public awareness of, and public access to information on, climate change. Suitable modalities should be developed to implement these activities through the relevant bodies of the Convention, taking into account Article 6 of the Convention;

(f) Include in their national communications information on programmes and activities undertaken pursuant to this Article in accordance with relevant decisions of the Conference of the Parties; and

(g) Give full consideration, in implementing the commitments under this Article, to Article 4, paragraph 8, of the Convention.

Article 11

1. In the implementation of Article 10, Parties shall take into account the provisions of Article 4, paragraphs 4, 5, 7, 8 and 9, of the Convention.

2. In the context of the implementation of Article 4, paragraph 1, of the Convention, in accordance with the provisions of Article 4, paragraph 3, and Article 11 of the Convention, and through the entity or entities entrusted with the operation of the financial mechanism of the Convention, the developed country Parties and other developed Parties included in Annex II to the Convention shall:

(a) Provide new and additional financial resources to meet the agreed full costs incurred by developing country Parties in advancing the implementation of existing commitments under Article 4, paragraph 1(a), of the Convention that are covered in Article 10, subparagraph (a); and

(b) Also provide such financial resources, including for the transfer of technology, needed by the developing country Parties to meet the agreed full incremental costs of advancing the implementation of existing commitments under Article 4, paragraph 1,

att främja fullgörandet av de gjorda åtagandena enligt artikel 4.1 i konventionen som avses i artikel 10 och som har överenskommit mellan en part som är utvecklingsland och det eller de internationella organ som avses i artikel 11 i konventionen i enlighet med nämnda artikel.

Vid fullgörandet av dessa åtaganden skall beaktas nödvändigheten av tillräcklig och förutsägbar medelsanskaffning och betydelsen av en tillfredsställande bördefördelning mellan de parter som är industriländer. Riktlinjerna för det eller de organ som har anförtrots driften av konventionens finansiella mekanism genom relevanta beslut av partskonferensen, inklusive de riktlinjer som har överenskommit innan detta protokoll antogs, skall i tillämpliga delar gälla för bestämmelserna i denna punkt.

3. Parter som är industriländer och övriga parter upptagna i bilaga II i konventionen som är industriländer får också tillhandahålla, och parter som är utvecklingsländer får ta emot, ekonomiska medel för att genomföra artikel 10 genom bilaterala, regionala och andra multilaterala kanaler.

Artikel 12

1. Härmed upprättas en mekanism för en ren utveckling.

2. Syftet med mekanismen för en ren utveckling skall vara att hjälpa de parter som inte är upptagna i bilaga I att uppnå en hållbar utveckling och att bidra till att uppnå konventionens yttersta målsättning samt att hjälpa parterna i bilaga I att fullgöra sina kvantifierade åtaganden om begränsning och minskning av utsläpp i enlighet med artikel 3.

3. Enligt mekanismen för en ren utveckling

a) kan parter som inte står upptagna i bilaga I tillgodoräkna sig projektaktiviteter som resulterar i certifierade utsläppsminskningar, och

b) får parter upptagna i bilaga I utnyttja certifierade utsläppsminskningar som härrör från sådana projektaktiviteter som bidrag till att fullgöra en del av deras kvantifierade åtaganden om begränsning och minskning

of the Convention that are covered by Article 10 and that are agreed between a developing country Party and the international entity or entities referred to in Article 11 of the Convention, in accordance with that Article.

The implementation of these existing commitments shall take into account the need for adequacy and predictability in the flow of funds and the importance of appropriate burden sharing among developed country Parties. The guidance to the entity or entities entrusted with the operation of the financial mechanism of the Convention in relevant decisions of the Conference of the Parties, including those agreed before the adoption of this Protocol, shall apply *mutatis mutandis* to the provisions of this paragraph.

3. The developed country Parties and other developed Parties in Annex II to the Convention may also provide, and developing country Parties avail themselves of, financial resources for the implementation of Article 10, through bilateral, regional and other multilateral channels.

Article 12

1. A clean development mechanism is hereby defined.

2. The purpose of the clean development mechanism shall be to assist Parties not included in Annex I in achieving sustainable development and in contributing to the ultimate objective of the Convention, and to assist Parties included in Annex I in achieving compliance with their quantified emission limitation and reduction commitments under Article 3.

3. Under the clean development mechanism:

(a) Parties not included in Annex I will benefit from project activities resulting in certified emission reductions; and

(b) Parties included in Annex I may use the certified emission reductions accruing from such project activities to contribute to compliance with part of their quantified emission limitation and reduction commit-

av utsläpp i enlighet med artikel 3 så som dessa fastställts av partskonferensen i dess funktion som protokollets partsmöte.

4. Mekanismen för en ren utveckling skall sortera under partskonferensen och få riktlinjer av den i dess funktion som protokollets partsmöte och stå under överinseende av ett verkställande organ för mekanismen för en ren utveckling.

5. De utsläppsminskningar som är resultat av projektaktiviteter skall certifieras av operativa organ som skall utses av partskonferensen i dess funktion som protokollets partsmöte på grundval av följande kriterier:

a) Frivilligt deltagande som godkänts av var och en av de berörda parterna.

b) Verkliga, mätbara och varaktiga fördelar som har samband med begränsning av klimatförändring.

c) Utsläppsminskningar som går utöver sådana som skulle ha inträffat om ingen certifierad projektaktivitet hade förekommit.

6. Mekanismen för en ren utveckling skall vid behov medverka till att ordna finansiering av certifierade projektaktiviteter.

7. I sin funktion som protokollets partsmöte skall partskonferensen vid sin första session upprätta former och förfaranden i syfte att säkerställa klarhet, effektivitet och kontroll genom oberoende revision och verifiering av projektaktiviteter.

8. I sin funktion som protokollets partsmöte skall partskonferensen tillse att en del av förtjänsten från certifierade projektaktiviteter används dels för att täcka förvaltningskostnader, dels för att hjälpa de parter som är utvecklingsländer och som är särskilt utsatta för skadliga effekter av klimatförändring att täcka anpassningskostnader.

9. Rätt att delta i mekanismen för en ren utveckling - innefattande de i punkt 3 a i denna artikel nämnda aktiviteterna - och att förvärva certifierade utsläppsminskningar tillkommer privata och/eller offentliga juridiska personer; deltagandet skall följa den ledning som utövas av det verkställande organet för mekanismen för en ren utveckling.

ments under Article 3, as determined by the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol.

4. The clean development mechanism shall be subject to the authority and guidance of the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol and be supervised by an executive board of the clean development mechanism.

5. Emission reductions resulting from each project activity shall be certified by operational entities to be designated by the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol, on the basis of:

(a) Voluntary participation approved by each Party involved;

(b) Real, measurable, and long-term benefits related to the mitigation of climate change; and

(c) Reductions in emissions that are additional to any that would occur in the absence of the certified project activity.

6. The clean development mechanism shall assist in arranging funding of certified project activities as necessary.

7. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall, at its first session, elaborate modalities and procedures with the objective of ensuring transparency, efficiency and accountability through independent auditing and verification of project activities.

8. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall ensure that a share of the proceeds from certified project activities is used to cover administrative expenses as well as to assist developing country Parties that are particularly vulnerable to the adverse effects of climate change to meet the costs of adaptation.

9. Participation under the clean development mechanism, including in activities mentioned in paragraph 3(a) above and in the acquisition of certified emission reductions, may involve private and/or public entities, and is to be subject to whatever guidance may be provided by the executive board of the clean development mechanism.

10. Certifierade utsläppsminskningar som uppnåtts under perioden från år 2000 till den första åtagandeperiodens början får utnyttjas för att bidra till att fullgöra åtagandena för den första åtagandeperioden.

Artikel 13

1. Partskonferensen, konventionens högsta organ, skall fungera som protokollets partsmöte.

2. Parter i konventionen som inte är parter i protokollet får delta som observatörer i möten med partskonferensen när denna tjänstgör som protokollets partsmöte. När partskonferensen fungerar som protokollets partsmöte skall endast protokollsparterna fatta beslut med avseende på detta protokoll.

3. När partskonferensen fungerar som protokollets partsmöte skall en ledamot av partskonferensens presidium som representerar en part i konventionen, men som vid ifrågavarande tidpunkt inte är part i protokollet, ersättas av en annan ledamot som skall väljas av och bland parterna i protokollet.

4. I sin funktion som protokollets partsmöte skall partskonferensen fortlöpande följa detta protokolls genomförande och, inom gränserna för sin behörighet, fatta de beslut som är nödvändiga för att främja dess faktiska genomförande. Den skall utföra de uppgifter som den tilldelas i detta protokoll och göra följande:

a) På grundval av all information som den tillställts i enlighet med bestämmelserna i detta protokoll bedöma parternas tillämpning av protokollet, den totala verkan av de åtgärder som vidtagits med stöd av detta protokoll, särskilt miljömässiga, ekonomiska och sociala verkningar, och deras kumulativa effekt samt i vilken utsträckning framsteg görs i riktning mot att förverkliga konventionens syfte.

b) Från tid till annan pröva parternas förpliktelser enligt detta protokoll med vederbörligt beaktande av de granskningar som avses i artikel 4.2 d och artikel 7.2 i kon-

10. Certified emission reductions obtained during the period from the year 2000 up to the beginning of the first commitment period can be used to assist in achieving compliance in the first commitment period.

Article 13

1. The Conference of the Parties, the supreme body of the Convention, shall serve as the meeting of the Parties to this Protocol.

2. Parties to the Convention that are not Parties to this Protocol may participate as observers in the proceedings of any session of the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol. When the Conference of the Parties serves as the meeting of the Parties to this Protocol, decisions under this Protocol shall be taken only by those that are Parties to this Protocol.

3. When the Conference of the Parties serves as the meeting of the Parties to this Protocol, any member of the Bureau of the Conference of the Parties representing a Party to the Convention but, at that time, not a Party to this Protocol, shall be replaced by an additional member to be elected by and from amongst the Parties to this Protocol.

4. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall keep under regular review the implementation of this Protocol and shall make, within its mandate, the decisions necessary to promote its effective implementation. It shall perform the functions assigned to it by this Protocol and shall:

(a) Assess, on the basis of all information made available to it in accordance with the provisions of this Protocol, the implementation of this Protocol by the Parties, the overall effects of the measures taken pursuant to this Protocol, in particular environmental, economic and social effects as well as their cumulative impacts and the extent to which progress towards the objective of the Convention is being achieved;

(b) Periodically examine the obligations of the Parties under this Protocol, giving due consideration to any reviews required by Article 4, paragraph 2(d), and Article 7,

ventionen med beaktande av konventionens syfte, den erfarenhet som vunnits vid dess tillämpning samt utvecklingen av vetenskaplig och teknologisk kunskap och i detta hänseende regelbundet ta ställning till och anta rapporter om detta protokolls genomförande.

c) Främja och underlätta utbyte av information om åtgärder som vidtagits av parterna för att mildra klimatförändringen och dess verkningar med beaktande av parternas olika förhållanden, ansvar och förmåga samt deras olika åtaganden enligt detta protokoll.

d) På begäran av minst två parter underlätta samordningen av åtgärder som dessa vidtagit för att mildra klimatförändringen och dess verkningar under beaktande av parternas olika förhållanden, ansvar och förmåga samt deras olika åtaganden enligt detta protokoll.

e) I överensstämmelse med konventionens syfte och detta protokolls bestämmelser och under fullt beaktande av partskonferensens relevanta beslut främja och vägleda utveckling och fortlöpande förbättring av jämförbar metodik för att effektivt tillämpa detta protokoll, efter beslut av partskonferensen i dess funktion som protokollets partsmöte.

f) Avge rekommendationer i frågor som är nödvändiga för tillämpningen av detta protokoll.

g) Söka mobilisera ytterligare ekonomiska resurser i enlighet med artikel 11.2.

h) Upprätta sådana underorgan som bedöms vara nödvändiga för tillämpningen av detta protokoll.

i) I förekommande fall begära och ta i anspråk tjänster och information från och samarbete med behöriga internationella, mellanstatliga och frivilliga organisationer.

j) Utöva sådana övriga funktioner som kan behövas för att tillämpa detta protokoll och pröva alla uppdrag som följer av beslut av partskonferensen.

5. Partskonferensens arbetsordning och den ordning för finansiella frågor som till-

paragraph 2, of the Convention, in the light of the objective of the Convention, the experience gained in its implementation and the evolution of scientific and technological knowledge, and in this respect consider and adopt regular reports on the implementation of this Protocol;

(c) Promote and facilitate the exchange of information on measures adopted by the Parties to address climate change and its effects, taking into account the differing circumstances, responsibilities and capabilities of the Parties and their respective commitments under this Protocol;

(d) Facilitate, at the request of two or more Parties, the coordination of measures adopted by them to address climate change and its effects, taking into account the differing circumstances, responsibilities and capabilities of the Parties and their respective commitments under this Protocol;

(e) Promote and guide, in accordance with the objective of the Convention and the provisions of this Protocol, and taking fully into account the relevant decisions by the Conference of the Parties, the development and periodic refinement of comparable methodologies for the effective implementation of this Protocol, to be agreed on by the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol;

(f) Make recommendations on any matters necessary for the implementation of this Protocol;

(g) Seek to mobilize additional financial resources in accordance with Article 11, paragraph 2;

(h) Establish such subsidiary bodies as are deemed necessary for the implementation of this Protocol;

(i) Seek and utilize, where appropriate, the services and cooperation of, and information provided by, competent international organizations and intergovernmental and nongovernmental bodies; and

(j) Exercise such other functions as may be required for the implementation of this Protocol, and consider any assignment resulting from a decision by the Conference of the Parties.

5. The rules of procedure of the Conference of the Parties and financial procedures

lämpas med stöd av konventionen skall i tillämpliga delar gälla detta protokoll, såvida inte annat enhälligt beslutats av partskonferensen i dess funktion som protokollets partsmöte.

6. Det första mötet med partskonferensen i dess funktion som protokollets partsmöte skall sammankallas av sekretariatet i samband med det första möte med partskonferensen som skall hållas efter den dag då detta protokoll trätt i kraft. De följande ordinarie mötena med partskonferensen i dess funktion som protokollets partsmöte skall hållas årligen och genomföras i samband med partskonferensens ordinarie möte, såvida inte annat beslutats av partskonferensen i dess funktion som protokollets partsmöte.

7. Extramöten med partskonferensen i dess funktion som protokollets partsmöte skall hållas vid sådana andra tidpunkter som bedöms vara nödvändigt av partskonferensen i dess funktion som protokollets partsmöte eller efter skriftlig framställning av någon av parterna, förutsatt att framställningen inom sex månader efter det att den av sekretariatet har tillställts alla parter stöds av minst en tredjedel av dem.

8. Förenta nationerna, dess fackorgan, Internationella atomenergiorganet (IAEA) och varje medlemsstat eller observatör i dessa organ som inte är part i konventionen får representeras som observatörer vid möten i partskonferensen i dess funktion som protokollets partsmöte. Varje organ eller fackorgan, såväl nationellt som internationellt, statligt eller icke statligt, som är behörigt i frågor som omfattas av detta protokoll och som till sekretariatet har framfört att det önskar vara representerat som observatör vid ett möte med partskonferensen i dess funktion som protokollets partsmöte kan tillåtas delta, såvida inte minst en tredjedel av de närvarande parterna reser invändningar. Observatörernas tillträde och deltagande skall följa den arbetsordning som avses i punkt 5 i denna artikel.

applied under the Convention shall be applied *mutatis mutandis* under this Protocol, except as may be otherwise decided by consensus by the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol.

6. The first session of the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall be convened by the secretariat in conjunction with the first session of the Conference of the Parties that is scheduled after the date of the entry into force of this Protocol. Subsequent ordinary sessions of the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall be held every year and in conjunction with ordinary sessions of the Conference of the Parties, unless otherwise decided by the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol.

7. Extraordinary sessions of the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall be held at such other times as may be deemed necessary by the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol, or at the written request of any Party, provided that, within six months of the request being communicated to the Parties by the secretariat, it is supported by at least one third of the Parties.

8. The United Nations, its specialized agencies and the International Atomic Energy Agency, as well as any State member thereof or observers thereto not party to the Convention, may be represented at sessions of the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol as observers. Any body or agency, whether national or international, governmental or nongovernmental, which is qualified in matters covered by this Protocol and which has informed the secretariat of its wish to be represented at a session of the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol as an observer, may be so admitted unless at least one third of the Parties present object. The admission and participation of observers shall be subject to the rules of procedure, as referred to in paragraph 5 above.

Artikel 14

1. Det sekretariat som upprättats i enlighet med artikel 8 i konventionen skall tjäna som sekretariat för detta protokoll.

2. Punkt 2 i artikel 8 i konventionen som innehåller bestämmelser om sekretariatets funktioner och punkt 3 i nämnda artikel beträffande arrangemang för sekretariatets arbetsformer skall i tillämpliga delar gälla detta protokoll. Sekretariatet skall dessutom utöva de funktioner som det anförtros genom detta protokoll.

Artikel 15

1. Underorganet för vetenskaplig och teknologisk rådgivning och underorganet för genomförande, vilka upprättats genom artiklarna 9 och 10 i konventionen, skall tjäna som underorgan för vetenskaplig och teknologisk rådgivning respektive underorgan för genomförande av detta protokoll. Bestämmelserna om dessa båda organs verksamhet enligt konventionen skall i tillämpliga delar gälla detta protokoll. Möten med underorganet för vetenskaplig och teknologisk rådgivning och underorganet för genomförande av detta protokoll skall hållas i samband med mötena i underorganet för vetenskaplig och teknologisk rådgivning respektive underorganet för genomförande av konventionen.

2. Konventionsparter, som inte är parter i detta protokoll, får delta som observatörer i alla möten med underorganen. När underorganen tjänar som underorgan till detta protokoll skall beslut enligt detta protokoll fattas endast av dem som är parter i detta protokoll.

3. När de underorgan som upprättats genom artiklarna 9 och 10 i konventionen utför sina funktioner i frågor som avser detta protokoll skall en medlem av dessa underorgan som representerar en part i konventionen, men som vid ifrågavarande tidpunkt inte är part i protokollet, ersättas av en annan medlem som skall väljas av och bland parterna i protokollet.

Article 14

1. The secretariat established by Article 8 of the Convention shall serve as the secretariat of this Protocol.

2. Article 8, paragraph 2, of the Convention on the functions of the secretariat, and Article 8, paragraph 3, of the Convention on arrangements made for the functioning of the secretariat, shall apply *mutatis mutandis* to this Protocol. The secretariat shall, in addition, exercise the functions assigned to it under this Protocol.

Article 15

1. The Subsidiary Body for Scientific and Technological Advice and the Subsidiary Body for Implementation established by Articles 9 and 10 of the Convention shall serve as, respectively, the Subsidiary Body for Scientific and Technological Advice and the Subsidiary Body for Implementation of this Protocol. The provisions relating to the functioning of these two bodies under the Convention shall apply *mutatis mutandis* to this Protocol. Sessions of the meetings of the Subsidiary Body for Scientific and Technological Advice and the Subsidiary Body for Implementation of this Protocol shall be held in conjunction with the meetings of, respectively, the Subsidiary Body for Scientific and Technological Advice and the Subsidiary Body for Implementation of the Convention.

2. Parties to the Convention that are not Parties to this Protocol may participate as observers in the proceedings of any session of the subsidiary bodies. When the subsidiary bodies serve as the subsidiary bodies of this Protocol, decisions under this Protocol shall be taken only by those that are Parties to this Protocol.

3. When the subsidiary bodies established by Articles 9 and 10 of the Convention exercise their functions with regard to matters concerning this Protocol, any member of the Bureaux of those subsidiary bodies representing a Party to the Convention but, at that time, not a party to this Protocol, shall be replaced by an additional member to be elected by and from amongst the Parties to this Protocol.

Artikel 16

I sin funktion som protokollets partsmöte skall partskonferensen så snart som möjligt pröva hur det multilaterala samrådsförfarande som avses i artikel 13 i konventionen skall tillämpas på detta protokoll och, om så behövs, anpassa detta samrådsförfarande med beaktande av de relevanta beslut som kan komma att fattas av partskonferensen. Sådana multilaterala samrådsförfaranden som är tillämpliga på detta protokoll skall tillämpas utan att det skall inverka på de förfaranden och mekanismer som upprättats med stöd av artikel 18.

Artikel 17

Partskonferensen skall fastställa erforderliga principer, former, regler och riktlinjer, särskilt för verifiering, rapportering och redovisningsskyldighet avseende handeln med utsläppsrätter. Parter upptagna i bilaga B får delta i handeln med utsläppsrätter för att fullgöra sina åtaganden enligt artikel 3. Sådan handel skall vara supplementär till de nationella åtgärderna för att fullgöra de kvantifierade åtaganden om begränsning och minskning av utsläpp som gjorts med stöd av den artikeln.

Artikel 18

I sin funktion som protokollets partsmöte skall partskonferensen vid sitt första möte anta lämpliga och verkningsfulla förfaranden och mekanismer för att fastställa och utreda fall av bristande efterlevnad av bestämmelserna i detta protokoll, inklusive genom att upprätta en förteckning över möjliga påföljder med beaktande av den bristande efterlevnadens orsak, typ, grad och frekvens. Alla förfaranden och mekanismer som i enlighet med denna artikel medför bindande konsekvenser skall antas genom ändring av detta protokoll.

Artikel 19

Bestämmelserna om tvistlösning i artikel 14 i konventionen skall i tillämpliga delar gälla för detta protokoll.

Article 16

The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall, as soon as practicable, consider the application to this Protocol of, and modify as appropriate, the multilateral consultative process referred to in Article 13 of the Convention, in the light of any relevant decisions that may be taken by the Conference of the Parties. Any multilateral consultative process that may be applied to this Protocol shall operate without prejudice to the procedures and mechanisms established in accordance with Article 18.

Article 17

The Conference of the Parties shall define the relevant principles, modalities, rules and guidelines, in particular for verification, reporting and accountability for emissions trading. The Parties included in Annex B may participate in emissions trading for the purposes of fulfilling their commitments under Article 3. Any such trading shall be supplemental to domestic actions for the purpose of meeting quantified emission limitation and reduction commitments under that Article.

Article 18

The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall, at its first session, approve appropriate and effective procedures and mechanisms to determine and to address cases of non-compliance with the provisions of this Protocol, including through the development of an indicative list of consequences, taking into account the cause, type, degree and frequency of non-compliance. Any procedures and mechanisms under this Article entailing binding consequences shall be adopted by means of an amendment to this Protocol.

Article 19

The provisions of Article 14 of the Convention on settlement of disputes shall apply *mutatis mutandis* to this Protocol.

Artikel 20

1. Varje part får föreslå ändringar av detta protokoll.

2. Ändringar av detta protokoll skall antas vid ett ordinarie möte med partskonferensen i dess funktion som protokollets partsmöte. Texten till ändringsförslag till detta protokoll skall av sekretariatet meddelas parterna senast sex månader före det möte vid vilket ändringen föreslås bli antagen. Sekretariatet skall också översända texten till ändringsförslag till parterna och signatärerna av konventionen samt, för kännedom, till depositarien.

3. Parterna skall göra sitt yttersta för att enhälligt anta föreslagna ändringar av protokollet. Först sedan alla ansträngningar att uppnå enhällighet har uttömts utan att överenskommelse har uppnåtts, skall ändringen som en sista utväg antas med tre fjärdedels röstmajoritet av vid mötet närvarande och röstande parter. Sekretariatet skall överlämna den antagna ändringen till depositarien, som skall delge den med alla parter för deras godtagande.

4. Instrument avseende godtagande av en ändring skall överlämnas till depositarien. En ändring som antagits i enlighet med punkt 3 i denna artikel träder i kraft för de parter som har godtagit ändringen den nittionde dagen efter den dag då depositarien har mottagit godtagandeinstrument från minst tre fjärdedelar av parterna i detta protokoll.

5. Ändringen skall träda i kraft för varje annan part den nittionde dagen efter den dag då parten i fråga till depositarien har överlämnat ett instrument om godtagande av ändringen.

Artikel 21

1. Bilagorna till detta protokoll skall ingå som en del av det; om inte annat uttryckligen anges, skall en hänvisning till protokollet samtidigt utgöra en hänvisning till varje bilaga till det. Bilagor som antas efter detta protokolls ikraftträdande skall begränsas till förteckningar, formulär och annat deskriptivt material av vetenskaplig, teknisk, procedurrell eller administrativ karaktär.

Article 20

1. Any Party may propose amendments to this Protocol.

2. Amendments to this Protocol shall be adopted at an ordinary session of the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol. The text of any proposed amendment to this Protocol shall be communicated to the Parties by the secretariat at least six months before the meeting at which it is proposed for adoption. The secretariat shall also communicate the text of any proposed amendments to the Parties and signatories to the Convention and, for information, to the Depositary.

3. The Parties shall make every effort to reach agreement on any proposed amendment to this Protocol by consensus. If all efforts at consensus have been exhausted, and no agreement reached, the amendment shall as a last resort be adopted by a three-fourths majority vote of the Parties present and voting at the meeting. The adopted amendment shall be communicated by the secretariat to the Depositary, who shall circulate it to all Parties for their acceptance.

4. Instruments of acceptance in respect of an amendment shall be deposited with the Depositary. An amendment adopted in accordance with paragraph 3 above shall enter into force for those Parties having accepted it on the ninetieth day after the date of receipt by the Depositary of an instrument of acceptance by at least three fourths of the Parties to this Protocol.

5. The amendment shall enter into force for any other Party on the ninetieth day after the date on which that Party deposits with the Depositary its instrument of acceptance of the said amendment.

Article 21

1. Annexes to this Protocol shall form an integral part thereof and, unless otherwise expressly provided, a reference to this Protocol constitutes at the same time a reference to any annexes thereto. Any annexes adopted after the entry into force of this Protocol shall be restricted to lists, forms and any other material of a descriptive nature that is of a scientific, technical, procedural or administrative character.

2. Varje part får lämna förslag till bilagor till detta protokoll och föreslå ändringar i bilagorna till protokollet.

3. Bilagor till detta protokoll och ändringar av dem skall antas vid ett ordinarie möte med partskonferensen i dess funktion som protokollets partsmöte. Texten till varje föreslagna bilaga eller ändring av en bilaga skall av sekretariatet meddelas parterna senast sex månader före det möte vid vilket bilagan eller ändringen föreslås bli antagen. Sekretariatet skall också översända texten till föreslagna bilagor eller ändringar av en bilaga till parterna och signatörerna av konventionen samt, för kännedom, till depositarien.

4. Parterna skall göra sitt yttersta för att med enhällighet anta föreslagna bilagor eller ändringar av bilagorna. Först sedan alla ansträngningar att uppnå enhällighet har uttömts utan att överenskommelse har uppnåtts, skall den föreslagna bilagan eller ändringen av en bilaga som en sista utväg antas med tre fjärdedels röstmajoritet av vid mötet närvarande och röstande parter. Sekretariatet skall överlämna den antagna bilagan eller ändringen av en bilaga till depositarien, som skall delge den med alla parter för deras godtagande.

5. En bilaga eller en ändring av en bilaga, utom bilaga A och bilaga B, som har antagits i enlighet med punkterna 3 och 4 i denna artikel, träder i kraft för alla parter i detta protokoll sex månader efter den dag då depositarien har meddelat dessa parter att bilagan eller ändringen av en bilaga har antagits, med undantag för de parter som dessförinnan till depositarien skriftligen har meddelat att de inte godtar bilagan eller ändringen av en bilaga. En bilaga eller en ändring av en bilaga träder i kraft för parter som återkallar sitt icke-godkännande den nittionde dagen efter den dag då depositarien har mottagit ett sådant återkallande.

6. Om antagandet av en bilaga eller en ändring av en bilaga innefattar en ändring av detta protokoll, skall ifrågasvarande bilaga eller ändring av en bilaga inte träda i

2. Any Party may make proposals for an annex to this Protocol and may propose amendments to annexes to this Protocol.

3. Annexes to this Protocol and amendments to annexes to this Protocol shall be adopted at an ordinary session of the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol. The text of any proposed annex or amendment to an annex shall be communicated to the Parties by the secretariat at least six months before the meeting at which it is proposed for adoption. The secretariat shall also communicate the text of any proposed annex or amendment to an annex to the Parties and signatories to the Convention and, for information, to the Depositary.

4. The Parties shall make every effort to reach agreement on any proposed annex or amendment to an annex by consensus. If all efforts at consensus have been exhausted, and no agreement reached, the annex or amendment to an annex shall as a last resort be adopted by a three-fourths majority vote of the Parties present and voting at the meeting. The adopted annex or amendment to an annex shall be communicated by the secretariat to the Depositary, who shall circulate it to all Parties for their acceptance.

5. An annex, or amendment to an annex other than Annex A or B, that has been adopted in accordance with paragraphs 3 and 4 above shall enter into force for all Parties to this Protocol six months after the date of the communication by the Depositary to such Parties of the adoption of the annex or adoption of the amendment to the annex, except for those Parties that have notified the Depositary, in writing, within that period of their non-acceptance of the annex or amendment to the annex. The annex or amendment to an annex shall enter into force for Parties which withdraw their notification of non-acceptance on the ninetieth day after the date on which withdrawal of such notification has been received by the Depositary.

6. If the adoption of an annex or an amendment to an annex involves an amendment to this Protocol, that annex or amendment to an annex shall not enter into

kraft förrän ändringen av protokollet träder i kraft.

7. Ändringar av bilaga A och bilaga B till detta protokoll skall antas och träda i kraft i enlighet med förfarandet i artikel 20 på villkor att ändringar i bilaga B endast antas med den berörda partens skriftliga samtycke.

Artikel 22

1. Varje part skall ha en röst med förbehåll för vad som stadgas i punkt 2 i denna artikel.

2. Organisationer för regional ekonomisk integration skall, i frågor inom sin behörighet, utöva sin rösträtt med samma antal röster som det antal av dess medlemsstater som är parter i detta protokoll. Sådana organisationer skall inte utöva sin rösträtt om någon av dess medlemsstater utövar sin rätt att rösta och tvärtom.

Artikel 23

Förenta nationernas generalsekreterare skall vara depositarie för detta protokoll.

Artikel 24

1. Detta protokoll skall stå öppet för undertecknande av stater och organisationer för regional ekonomisk integration som är parter i konventionen och ratificeras, godtas eller godkänns av dem. Det skall stå öppet för undertecknande vid Förenta nationernas högkvarter i New York från och med den 16 mars 1998 till och med den 15 mars 1999. Protokollet skall stå öppet för anslutning från och med den dag som följer efter den dag då det inte längre står öppet för undertecknande. Ratifikations-, godtagande-, godkännande- och anslutningsinstrument skall deponeras hos depositarien.

2. En organisation för regional ekonomisk integration som blir part i protokollet utan att någon av dess medlemsstater är part skall vara bunden av alla förpliktelser i detta protokoll. Om en eller flera av medlemsstaterna i en organisation för regional ekonomisk integration är part i protokollet, skall denna organisation och dess medlemsstater komma överens om vars och ens an-

force until such time as the amendment to this Protocol enters into force.

7. Amendments to Annexes A and B to this Protocol shall be adopted and enter into force in accordance with the procedure set out in Article 20, provided that any amendment to Annex B shall be adopted only with the written consent of the Party concerned.

Article 22

1. Each Party shall have one vote, except as provided for in paragraph 2 below.

2. Regional economic integration organizations, in matters within their competence, shall exercise their right to vote with a number of votes equal to the number of their member States that are Parties to this Protocol. Such an organization shall not exercise its right to vote if any of its member States exercises its right, and vice versa.

Article 23

The Secretary-General of the United Nations shall be the Depositary of this Protocol.

Article 24

1. This Protocol shall be open for signature and subject to ratification, acceptance or approval by States and regional economic integration organizations which are Parties to the Convention. It shall be open for signature at United Nations Headquarters in New York from 16 March 1998 to 15 March 1999. This Protocol shall be open for accession from the day after the date on which it is closed for signature. Instruments of ratification, acceptance, approval or accession shall be deposited with the Depositary.

2. Any regional economic integration organization which becomes a Party to this Protocol without any of its member States being a Party shall be bound by all the obligations under this Protocol. In the case of such organizations, one or more of whose member States is a Party to this Protocol, the organization and its member States shall decide on their respective responsibilities

svar för att uppfylla förpliktelserna i protokollet. I sådana fall skall organisationen och medlemsstaterna inte ha rätt att samtidigt utöva sina rättigheter enligt protokollet.

3. Organisationer för regional ekonomisk integration skall i sina ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument ange omfattningen av sin behörighet i de frågor som omfattas av detta protokoll. Dessa organisationer skall också meddela depositarien, som i sin tur skall meddela parterna, varje förändring av betydelse i omfattningen av deras behörighet.

Artikel 25

1. Detta protokoll träder i kraft den nittionde dagen efter den dag då minst 55 konventionsparter, däribland parter i bilaga I som tillsammans svarade för minst 55 procent av de i bilaga I upptagna parternas totala koldioxidutsläpp år 1990, har deponerat sina ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument.

2. I denna artikel avses med "de i bilaga I upptagna parternas totala koldioxidutsläpp år 1990" den mängd som meddelats på eller före dagen för antagande av detta protokoll av parterna i bilaga I i de första nationalrapporter som de avgivit i enlighet med artikel 12 i konventionen.

3. För en stat eller en organisation för regional ekonomisk integration som ratificerar, godtar eller godkänner detta protokoll eller ansluter sig till det sedan de villkor för ikraftträdande som anges i punkt 1 i denna artikel har uppfyllts skall protokollet träda i kraft den nittionde dagen efter dagen för deponering av dess ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument.

4. Ett instrument som deponerats av en organisation för regional ekonomisk integration får med avseende på denna artikel inte räknas utöver de instrument som deponerats av organisationens medlemsstater.

Artikel 26

Inga reservationer får göras med avseende på detta protokoll.

for the performance of their obligations under this Protocol. In such cases, the organization and the member States shall not be entitled to exercise rights under this Protocol concurrently.

3. In their instruments of ratification, acceptance, approval or accession, regional economic integration organizations shall declare the extent of their competence with respect to the matters governed by this Protocol. These organizations shall also inform the Depositary, who shall in turn inform the Parties, of any substantial modification in the extent of their competence.

Article 25

1. This Protocol shall enter into force on the ninetieth day after the date on which not less than 55 Parties to the Convention, incorporating Parties included in Annex I which accounted in total for at least 55 per cent of the total carbon dioxide emissions for 1990 of the Parties included in Annex I, have deposited their instruments of ratification, acceptance, approval or accession.

2. For the purposes of this Article, "the total carbon dioxide emissions for 1990 of the Parties included in Annex I" means the amount communicated on or before the date of adoption of this Protocol by the Parties included in Annex I in their first national communications submitted in accordance with Article 12 of the Convention.

3. For each State or regional economic integration organization that ratifies, accepts or approves this Protocol or accedes thereto after the conditions set out in paragraph 1 above for entry into force have been fulfilled, this Protocol shall enter into force on the ninetieth day following the date of deposit of its instrument of ratification, acceptance, approval or accession.

4. For the purposes of this Article, any instrument deposited by a regional economic integration organization shall not be counted as additional to those deposited by States members of the organization.

Article 26

No reservations may be made to this Protocol.

Artikel 27

1. En part får vid vilken tidpunkt som helst sedan tre år har förflutit från den dag då detta protokoll trädde i kraft för parten frånträda protokollet genom ett skriftligt meddelande till depositarien.

2. Ett sådant frånträdande träder i kraft vid utgången av ett år räknat från den dag då depositarien mottog meddelandet om frånträdandet eller vid den senare tidpunkt som kan anges i meddelandet.

3. En part som frånträder konventionen skall också anses ha frånträtt detta protokoll.

Artikel 28

Originalen till detta protokoll, vars arabiska, engelska, franska, kinesiska, ryska och spanska texter har lika giltighet, skall deponeras hos Förenta nationernas generalsekretärare.

Upprättat i Kyoto den 11 december 1997.

Till bekräftelse härav har undertecknade, därtill vederbörligen bemyndigade, undertecknat detta protokoll på angivet datum.

Article 27

1. At any time after three years from the date on which this Protocol has entered into force for a Party, that Party may withdraw from this Protocol by giving written notification to the Depositary.

2. Any such withdrawal shall take effect upon expiry of one year from the date of receipt by the Depositary of the notification of withdrawal, or on such later date as may be specified in the notification of withdrawal.

3. Any Party that withdraws from the Convention shall be considered as also having withdrawn from this Protocol.

Article 28

The original of this Protocol, of which the Arabic, Chinese, English, French, Russian and Spanish texts are equally authentic, shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

DONE at Kyoto this eleventh day of December one thousand nine hundred and ninetyseven.

IN WITNESS WHEREOF the undersigned, being duly authorized to that effect, have affixed their signatures to this Protocol on the dates indicated.

Bilaga A**Annex A****Växthusgaser**

Koldioxid (CO₂)
 Metan (CH₄)
 Dikväveoxid (NO₂)
 Fluorkolväten (HFC)
 Perfluorkolväten (PFC)
 Svavelhexafluorid (SF₆)

Sektorer/källkategorier*Energi*

Förbränning av bränslen
 Energibranschen
 Tillverknings- och byggindustri
 Transport
 Övriga sektorer
 Övrigt
 Flyktiga utsläpp från bränslen
 Fasta bränslen
 Olja och naturgas
 Övrigt

Industriprocesser

Mineralprodukter
 Kemisk industri
 Metallproduktion
 Övrig produktion
 Produktion av halogenerade kolväten och
 svavelhexafluorid
 Konsumtion av halogenerade kolväten och
 svavelhexafluorid
 Övrigt

*Användning av lösningsmedel och andra
produkter*

Jordbruk
 Metanbildning i mag-tarmkanalen
 Gödselhantering
 Risodling
 Jordbruksmark
 Föreskriven bränning av savanner
 Förbränning på platsen av jordbruksavfall
 Övrigt

Greenhouse gases

Carbon dioxide (CO₂)
 Methane (CH₄)
 Nitrous oxide (N₂O)
 Hydrofluorocarbons (HFCs)
 Perfluorocarbons (PFCs)
 Sulphur hexafluoride (SF₆)

Sectors/source categories*Energy*

Fuel combustion
 Energy industries
 Manufacturing industries and construction
 Transport
 Other sectors
 Other
 Fugitive emissions from fuels
 Solid fuels
 Oil and natural gas
 Other

Industrial processes

Mineral products
 Chemical industry
 Metal production
 Other production
 Production of halocarbons and sulphur
 hexafluoride
 Consumption of halocarbons and sulphur
 hexafluoride
 Other

Solvent and other product use

Agriculture
 Enteric fermentation
 Manure management
 Rice cultivation
 Agricultural soils
 Prescribed burning of savannas
 Field burning of agricultural residues
 Other

Avfall

Deponering av fast avfall på land
Behandling av avloppsvatten
Avfallsförbränning
Övrigt

Waste

Solid waste disposal on land
Wastewater handling
Waste incineration
Other

Bilaga B**Annex B**

Part	Kvantifierat åtagande om begränsning eller minskning av utsläpp (i procent av utsläpp för basår eller basperiod)	Party	Quantified emission limitation or reduction commitment (percentage of base year or period)
Australien	108	Australia	108
Belgien	92	Austria	92
Bulgarien*	92	Belgium	92
Danmark	92	Bulgaria*	92
Estland*	92	Canada	94
Europeiska gemenskapen	92	Croatia*	95
Finland	92	Czech Republic*	92
Frankrike	92	Denmark	92
Förenade kungariket	92	Estonia*	92
Förenta staterna	93	European Community	92
Grekland	92	Finland	92
Irland	92	France	92
Island	110	Germany	92
Italien	92	Greece	92
Japan	94	Hungary*	94
Kanada	94	Iceland	110
Kroatien*	95	Ireland	92
Lettland*	92	Italy	92
Liechtenstein	92	Japan	94
Litauen*	92	Latvia*	92
Luxemburg	92	Liechtenstein	92
Monaco	92	Lithuania*	92
Nederländerna	92	Luxembourg	92
Norge	101	Monaco	92
Nya Zeeland	100	Netherlands	92
Polen*	94	New Zealand	100
Portugal	92	Norway	101
Rumänien*	92	Poland*	94
Ryska federationen*	100	Portugal	92
Schweiz	92	Romania*	92
Slovakien*	92	Russian Federation*	100
Slovenien*	92	Slovakia*	92
Spanien	92	Slovenia*	92
Sverige	92	Spain	92
Tjeckiska republiken*	92	Sweden	92
Tyskland	92	Switzerland	92
Ukraina*	100	Ukraine*	100
Ungern*	94	United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland	92
Österrike	92	United States of America	93

* Länder under övergång till marknadsekonomi.

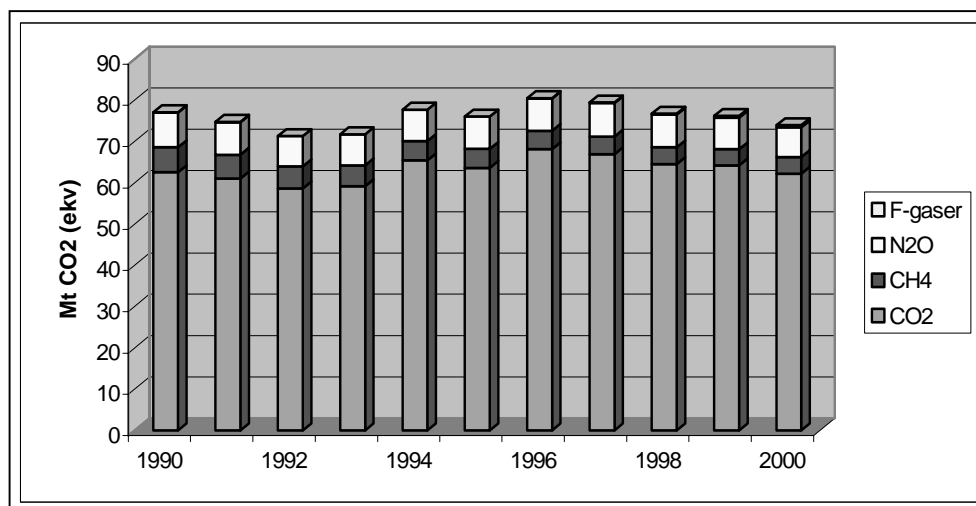
* Countries that are undergoing the process of transition to a market economy.

FINLANDS UTSLÄPP AV VÄXTHUSGASER PÅ 1990-TALET OCH FRAMTIDSUTSIKTERNA

Finland rapporterar årligen om de nationella utsläppen av växthusgaser till sekretariatet för FN:s klimatkonvention och till EU. De officiella talen för år 2000 sändes in till EU i december 2001. Enligt dessa tal uppgår de sammanlagda utsläppen av växthusgaser ca 74 miljoner ton räknat som koldioxidekvivalenter. Detta är ca 3 miljoner ton mindre än basåret 1990. På grund av att många kalkyl-

metoder är inexakta och behöver utvecklas ytterligare kan vi konstatera att den totala utsläppsmängden år 2000 i själva verket låg på ungefär samma nivå som under år 1990. I tabellen ingår alla sex gaserna i Kyotoprotokollet, dvs. koldioxid (CO₂), metan (CH₄), dikväveoxid (N₂O), och F-gaser, dvs. HFC-föreningar, PFC-föreningar och svavelhexafluorid (SF₆).

Figur 1. De totala utsläppen av växthusgaser från Finland åren 1990-2000 enligt gaser (säkorna är inte medräknade)

Under 1990-talet har utsläppen av växthusgaser från Finland varierat kraftigt (+/- 5 %) främst beroende av konjunkturväxlingarna i de energidominerade branscherna, produktionen av vattenkraft, importen av el och tillgången till andra energikällor som inte orsakar koldioxidutsläpp. Den genomsnittligt sett relativt gynnsamma utvecklingen under förra decenniet beror delvis på åtgärderna för ef-

fektiverad energianvändning, ökad produktion i och användning av förnybara energikällor och begränsning av metanutsläppen från avstjälningsplatserna.

Den mest betydande växthusgasen i Finland är koldioxid. År 2000 uppgick utsläppen därav till 62,3 miljoner ton, dvs. 84,2 % av de totala utsläppen av växthusgaser. Under 1990-talet var den viktigaste utsläppssektorn

energi (inklusive trafik). Dess andel uppgick år 2000 till 82 % av alla utsläpp av växthusgaser och till 93,7 % av CO₂-utsläppen. I detta tal ingår inte utsläppen av koldioxid från träbaserade bränslen, eftersom trä är en förnybar energikälla och det anses att de koldioxidutsläpp som förbränningen av trä orsakar binds på nytt i skogarna. I början av 2000-talet har koldioxidutsläppen från energisektorn åter börjat öka.

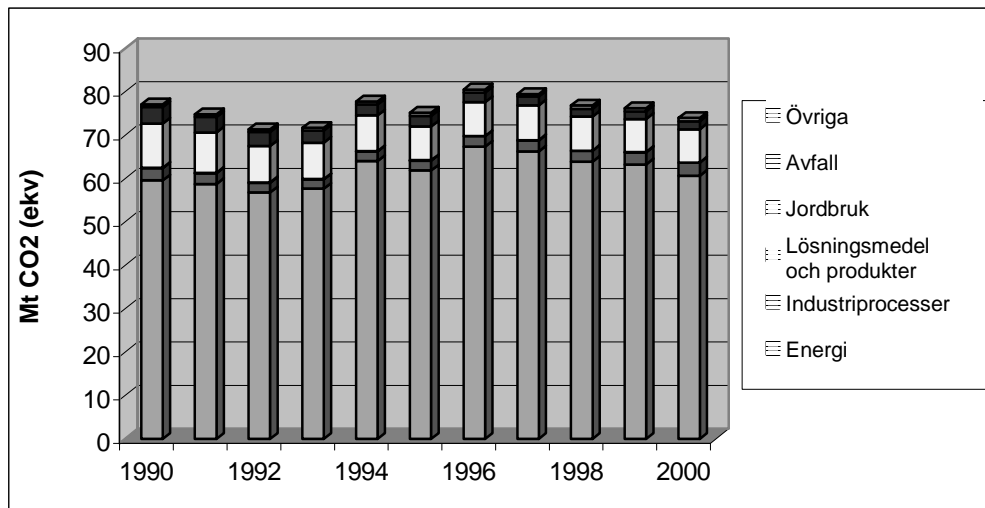
År 2000 uppgick utsläppen av dikväveoxid från Finland till 7,2 miljoner ekvivalentton, dvs. ca 9,7 % av de totala utsläppen. Detta innebär att dikväveoxid var den näst viktigaste växthusgasen i Finland, oavsett att utsläppen därav sedan år 1990 minskat med 1,24 miljoner ekvivalentton, dvs. ca 17,3 %. Utsläpp av dikväveoxid kommer från jordbruks-, energi-, industri- och avfallssektorerna, av vilka jordbrukssektorn är den viktigaste N₂O-källan. Från år 1990 till år 2000 har utsläppen av N₂O från jordbruket minskat med över 1 miljon ton ekvivalentton koldioxid.

Metanutsläppen har minskat avsevärt under hela 1990-talet. År 2000 var metanets andel

av utsläppen av växthusgaser från Finland ca 4 miljoner ekvivalentton koldioxid (5,4 % av utsläppen från Finland), medan de år 1990 uppgick till 6,1 miljoner ekvivalentton koldioxid (ca 8 % av utsläppen från Finland). Denna minskning av utsläppsmängden motsvarar ca 2,2 milj. ekvivalentton och kan huvudsakligen förklaras med de ändringar som skett inom avfallssektorn. År 2000 hade metanutsläppen från jordbruket minskat till knappt 1,8 miljoner ton koldioxid. Metoderna att beräkna metanutsläppen kommer visserligen att i någon mån ändra dessa tal.

De sammanlagda utsläppen av F-gaser, dvs. HFC, PFC och SF₆, uppgick år 2000 till ca en halv miljon ton, omräknat i koldioxid-ekvivalenter, vilket motsvarar så litet som 0,7 % av de totala utsläppen. Det är processerna inom industrin och energiproduktionen som frigör F-gaser. Utsläppen av F-gaser har under 1990-talet ökat kraftigt. Industriprocesserna utgör också en källa till utsläpp av andra växthusgaser. Enligt den internationella klassificeringen utgör utsläppen av växthusgaser från industriprocesserna sammanlagt ca 4,1 % av de totala utsläppen från Finland.

Figur 2. De totala utsläppen av växthusgaser från Finland åren 1990-2000 enligt utsläpps-Sektorer

Framtidsutsikter

Ett scenarium har lagts upp över den framtida utvecklingen av utsläppen av växthusgaser från Finland. I enlighet med den nationella klimatstrategin (handels- och industrimini-

steriets publikation 2/2001) emotses utsläppen av växthusgaser under åtagandeperioden fram till år 2010 öka till ca 90 miljoner ekvivalentton koldioxid och fram till år 2020 till 95 miljoner ekvivalentton koldioxid, om inga klimatpolitiska tilläggsåtgärder vidtas.

Figur 3. Den nuvarande tidsserien och utvecklingen av utsläppen 2000-2020. De tilläggsåtgärder som vidtas fram till år 2010 bygger på den nationella klimatstrategin.

